

EĞİTİM SEN Adına Sahibi
Ünsal Yıldız

EĞİTİM SEN Adına Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Tuğrul Culfa

Hazırlayan
Dr. Erkan Aydoğanolu

Dizgi / Kapak Tasarımı
Gülzar Ünver

Yayın Yönetim Yeri
Cinnah Cad. Willy Brandt Sokak No: 13 06680 Çankaya / ANKARA
Tel : +90.312 439 01 14 (pbx)
Fax : +90.312 439 01 18
Web : www.egitimsen.org.tr
E-mail : bilgi@egitimsen.org.tr

Genişletilmiş 2. Basım: Kasım 2012

Matbaa Adresi :
Mattek Matbaacılık Basım Yayın Tanıtım Tic. San. Ltd. Şti
Ağaç İşleri San Sit. 21. Cd. 1362 Sk. No:35 İvedik / Ankara
Tel: 0312 394 63 07

**EĞİTİMDE
AKP'NİN 10 YILI**

İÇİNDEKİLER

TABLolar	6
SUNUŞ	7
GİRİŞ	9
AKP’NİN 2002 SEÇİM BİLDİRGESİNDE EĞİTİM VAATLERİ	11
AKP DÖNEMİNDE EĞİTİMİN GENEL DURUMU	19
Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarındaki Değişim	20
Eğitim Bütçeleri ve Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Pay	23
Eğitim Sistemi Nasıl Sınavların Esiri Haline Geldi?	27
EĞİTİMDE TİCARİLEŞTİRME ADIMLARI	31
Eğitimde Gerçekten Kaynak Sorunu Var Mı?	32
Kamu-Özel Ortaklığı ve Eğitim Kampusları	34
Eğitimde Gizli ve Açık Özelleştirme	38
Dershane ve Özel Okulların Gelişimi	41
Eğitimde Rant Dağıtım Uygulamaları	45
EĞİTİMDE DİNSELLEŞTİRME ADIMLARI	50
100 Temel Eserdeki Dinsel Söylemler	52
Zorunlu Din Dersleri ve Laik Eğitimin Durumu	54
EĞİTİMDE YAŞANAN EKONOMİK HAK KAYIPLARI	58
Eğitimde Ücret Adaletsizliği ve Yoksullaşma Süreci	60
666 Sayılı KHK ve Eşit İşe Eşit Ücret Aldatmacası	65
EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR	67
Eğitim Emekçilerinin Emeginin Değersizleştirilmesi	67
Eğitimde Esnek, Kurlsız ve Güvencesiz Çalışma	71
Ataması Yapılmayan Öğretmenler Sorunu	76

İÇİNDEKİLER

EĞİTİMDE YENİDEN YAPILANDIRMA SÜRECİ	80
Eğitimde Yeniden Yapılandırma ve 652 Sayılı KHK	81
Ulusal İstihdam Stratejisi ile Eğitimde Neler Değişecek?	84
EĞİTİMDE 4+4+4 DAYATMASI	88
4+4+4 ve Eğitimde Kaos Dönemi	90
4+4+4 ve Öğretmenlerin Yaşadığı Mağduriyetler	96
AKP Döneminde Anadilinde Eğitime Bakış	99
AKP DÖNEMİNDE YÜKSEKÖĞRETİMİN DURUMU	102
Yeniden Yapılandırma ve Üniversiteler	102
Yeni YÖK Yasası Ne Getiriyor?	106
Üniversitelerde Barınma Sorunu	112
EĞİTİMDE NEREDEYİZ?	115
SONSÖZ	118

TABLolar

Eğitim Seviyesine Göre Net Okullaşma Oranları	20
Okulöncesi Eğitimde Okul, ğrenci ve ğretmen Sayıları	21
İlköğretimde Yıllar İtibariyle Okul, ğrenci ve ğretmen Sayıları	22
Ortaöğretimde Yıllar İtibariyle Okul, ğrenci ve ğretmen Sayıları	22
MEB Bütçe Payları ve Milli Gelire Oranı	25
MEB Bütçesi ve Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Pay	26
OECD lkelerinde ğrenci Başına Yapılan Harcama	33
Özel Dershane, ğretmen ve ğrenci Sayıları	44
Bazı OECD lkelerinde öğretmenlerin alışma Saatleri	69
KPSS'ye giren, Atanan ve Emekli Olan ğretmen Sayıları	78
Kamu ve Vakıf niversiteleri Sayısı	103
Yükseköğretimde ğrenci Sayılarındaki Değişim	104
Öğretim Elemanları Sayısında Yaşanan Değişim	105
Devlet Yurtları Sayısı ve Kapasiteleri	113

AKP döneminde eğitim sisteminde, toplumun genelindeki ekonomik-toplumsal ilişkilerde yaşanan dönüşüme paralel olarak, köklü değişiklikler yaşandığı bilinmektedir. Geçtiğimiz yıllarda genel olarak kamu hizmetlerinde ve çalışma yaşamında, sermayenin ihtiyaçlarına uygun ve bu ihtiyaçlara paralel değişiklikler yaşanırken, söz konusu değişikliklerden en büyük payı, Türkiye’de en yaygın kamu hizmeti alanlarından birisi olan eğitim hizmetleri almıştır.

Eğitimde yaşanan ticarileştirme ve özelleştirme uygulamaları, tıpkı sağlıkta olduğu gibi, kimi zaman açık açık, ama çoğunlukla gizli olarak yapılmıştır. Eğitimde gizli özelleştirme olarak adlandırabileceğimiz değişiklikler, geçtiğimiz 10 yıl içinde planlı bir şekilde adım adım hayata geçirilmiştir. Bir taraftan eğitimin büyük bir bölümü zamanla birer “ticari işletme” haline getirilen kamu okullarında sürdürülürken, diğer yandan eğitimin kamusal finansmanının tasfiye edilmesi yoluyla yoksul halkın eğitim finansmanı içindeki payı sürekli arttırılmıştır.

Kapitalizmin krizlerle boğuştuğu bir dönemde 16 milyonluk bir “ekonomik pazar”ın piyasa ilişkileri dışında kalması elbette mümkün olmamıştır. Nitekim 2004 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yapılan değişiklikle okullarda “gönüllü” bağış uygulamasının yasalaşması, okul aile birlikleri eliyle her öğrenciden para toplanması ile kantin ve servis ihaleleri düzenlemek, otopark işletmeciliği yapmak gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir.

2011 yılında halkın cebinden 15 milyar TL eğitim harcaması yaptığı tahmin edilmektedir. Üstelik bu harcamaların önemli bir bölümü 12 Eylül Anayasa’sında bile “parasız” olduğu yazılan ilköğretimde gerçekleşmiştir.

OECD verilerine göre Türkiye’de hane halkının eğitim finansmanına katkısı yüzde 40’lara ulaşmış durumdadır. Geçtiğimiz yıllar içinde toplam kamu harcamalarında olduğu gibi, eğitimin finansmanında da kamunun payı fiilen azalırken, katkı ve katılım payları ve çeşitli adlar altında öğrencilerden toplanan paralar ile kamu okullarında “gizli özelleştirme” uygulamaları yaygınlaşmıştır.

Eğitim sistemimiz; geçtiğimiz 10 yıl içinde daha piyasacı ve daha gerici bir anlayışla yönetilmeye başlanmış, veliler çocuklarını okutabilmek için önceki dönemlere göre cebinden daha fazla harcama yapmak zorunda bırakılmıştır.

Eğitimın temel insan haklarından birisi olduğunun göz ardı edildiği bu 10 yıllık süreçte, eğitimın giderek daha fazla paralı hale getirilmesiyle birlikte, milyonlarca ocuk ve gencimiz ya eğitim hakkından yoksun bırakılmış ya da çeşitli nedenlerle eğitimlerine devam edememiştir.

Bugün milyonlarca ocuk ve gencimizin eğitim hakkından yoksun bırakılmasına neden olan, meydanlarda eğitimın özelleştirilmesini savunup bunun için peş peşe yasal düzenlemeler yapan AKP, geçtiğimiz 10 yılda uyguladığı politikalar ile kendisinden önceki hkmetlerin geliştirdiği piyasa yanlısı uygulamaları kendi piyasacı/gerici uygulamalarıyla bütünleştirerek bugünlere taşımıştır.

Geçmiş hkmetlerin eğitimın paralı hale getirilmesi yönündeki birikimlerine sahip çıkan AKP hükümeti, yıllardır eğitim sisteminde yaşanan çürümenin öncelikli sorumlusudur. Eğitim sisteminde yaşanan çürümenin boyutlarını çeşitli yönleriyle ortaya koyan ‘‘AKP’nin Eğitimde 10 Yılı’’ başlıklı bu çalışmanın, AKP iktidarı döneminde eğitim sisteminde yaşanan dönüşümü anlamak isteyenler için önemli bir referans kaynağı olmasını diliyoruz.

Merkez Yürütme Kurulu

GİRİŞ

1980’li yılların başından bu yana tüm dünyada yaygınlık kazanan piyasa merkezli politikaların en çok etkilediği alanlar, sağlık ve sosyal güvenlik ile birlikte eğitim sistemleri olmuştur. Kapitalizmin içine girdiği krizden çıkabilmesi için önerilen kamu hizmetlerinin “piyasaya” açılması, geçtiğimiz otuz yılın ana hedefi olarak belirlenmiş ve eğitim sistemleri bu hedefin gerçekleştirilmesi için temel hareket noktası olarak ele alınmıştır.

Eğitim sistemleri, piyasanın ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlendiğinde, diğer kamusal hizmet alanları, bu düzenlemeye kendiliğinden uyum sağlayabileceği için aynı zamanda stratejik bir önem taşımaktadır. Bu nedenle bir ülkenin, örneğin Türkiye’nin eğitim sisteminin, devletin, diğer kamu alanlarının yeniden biçimlendirilmesi için lokomotif görevi görmesi kaçınılmazdır.

Eğitimin piyasa ekonomisine açılması çabalarından iki temel sonuç çıkarılabilir; birincisi, tüm eğitim kurumları “serbest piyasa” ve “serbest rekabete” uygun hareket etmek zorundadır. İkincisi devlet, eğitim hizmetini sunmaktan vazgeçerek serbest piyasanın işleyişine engel oluşturmamalıdır. Eğer, devlet piyasa ekonomisine uygun bir tarzda eğitim verme kararı alırsa, okullar piyasa ölçütlerine göre fiyatlandırılmalı, eğitim emekçilerinin iş güvencesi, sosyal güvenlik hakkı gibi farklı uygulamalarla korunmasına gerek kalmamalıdır. Devlet, özel okullar gibi eğitim hizmeti verecekse, bu hizmeti mutlaka belli bir bedel karşılığında yapmalıdır.

Türkiye’nin de taraf olduğu ve kamu hizmetlerinin ticarileştirilerek piyasa açılmasını öngören GATS ve benzeri uluslararası anlaşmalar, pek çok kamu hizmeti alanı gibi, eğitimin de “serbest piyasaya” açılmasını, eğitim hizmetlerinin adım adım ticarileştirilmesi ve özelleştirilmesini hedeflemektedir.

Sadece Türkiye’de değil, dünyanın dört bir yanında kapitalizm, kendi var oluş koşullarını bütünsel olarak yeniden üretirken, bu bütünsel değişimin merkezinde yer alan eğitim sistemine ilişkin bir dizi uygulamayı hayata geçirmektedir. AKP’nin 10 yıllık eğitim karnesine bu açıdan bakarsak, geçtiğimiz yıllarda eğitim sisteminde yaşanan köklü değişikliklerin, eğitimde piyasalaştırma ve özelleştirme uygulamalarının tek başına bugünün sorunu olmadığı görülecektir. Ancak

bu tespiti yaparken, bugüne kadar hiçbir hükümetin, başta eğitim ve sağlık hakkı olmak üzere, halkın ekonomik ve sosyal haklarına AKP kadar saldırma cesareti göstermediği gerçeği de göz ardı edilmemelidir.

AKP, geçtiğimiz 10 yıl içinde “müşterisi” en çok olan kamu hizmetlerinin başında gelen eğitim sistemini, sermayenin talepleri doğrultusunda yeniden yapılandırılırken, kamu hizmetlerinin tamamının sunumunda serbest piyasa kurallarını adım adım uygulamıştır.

Türkiye’de sermaye birikiminin ulaştığı aşama nedeniyle eğitim sistemi içinde piyasa ilişkilerinin toplumsal ilişkilerinin tamamını kapsayacak ölçüde bir egemenlik biçimine dönüştüğü görülmüştür. Eğitim kurumlarının büyük bölümünün mülkiyeti hala devlete ait olmasına rağmen, eğitim kurumlarında verilen hizmetlerin önemli bir bölümü ticarileştirilmiş, eğitim hizmetlerini sunan eğitim emekçilerinin daha esnek, kuralsız ve güvencesiz çalıştırılmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır.

10

2003 yılından itibaren eğitimde kadrolu istihdam yerine sözleşmeli, ücretli, taşeron ve 4-c uygulamaları aracılığıyla istihdamda parçalı ve güvencesizliğe dayanan bir yapı oluşturulmuştur. Devletin elinde, yeterli sayıda kadrolu öğretmen atayacak, yeterli derslik ve okul yapacak kaynaklar varken, bu kaynaklar kamu okullarına aktarılmak yerine, her biri aynı zamanda birer “ticari işletme” olan özel okullara destek amacıyla kullanılmıştır.

AKP her seçim döneminde hazırladığı reklam kampanyalarında Türkiye’nin kendi dönemlerinde çağ atladığını iddia etse de, bu iddialar “çağ atlayan” Türkiye’nin OECD ülkeleri içinde öğrenci başına yapılan kamusal eğitim harcamaları bakımından “daimi sonuncu” olma gerçeğini

Türkiye’de yaşananları az çok sağlıklı bir şekilde gözlemleyebilen herkes, bir konuda doğruları söylemenin tek başına yeterli olmadığını bilmektedir. Geçtiğimiz 10 yıl içinde örneklerini çokça gördüğümüz gibi, eğitimde iktidar kaynaklı yalanların bu kadar egemen ve etkili olduğu bir ülkede, hangi konuda olursa olsun, gerçeği savunanların bir araya gelip mücadele etmesi sağlanmadıkça, günlük yaşamımızı dört bir yandan kuşatan yalanların egemenliğine son vermek mümkün görünmemektedir.

AKP'NİN 2002 SEÇİM BİLDİRGESİNDE EĞİTİM VAATLERİ

AKP'nin ilk kez tek başına iktidara geldiği 3 Kasım 2002 genel seçimleri öncesinde kamuoyuna açıkladığı seçim beyannamesinde eğitim politikalarına ilişkin görüş ve vaatleri, geçtiğimiz 10 yıl içinde eğitimde yaşanan niceliksel ve niteliksel değişim hakkında önemli ipuçları vermektedir. AKP tarafından 10 yıl önce ifade edilen vaatlerden sadece eğitimin daha fazla ticarileştirilmesini sağlayan maddeler hayata geçirilmiştir. Geçtiğimiz 10 yıl içinde, eğitim alanında zorunlu olarak bazı rakamsal artışlar olmuş, ancak eğitimin niteliği konusunda ciddi anlamda geriye gidişler yaşanmıştır.

AKP'nin 2002 seçimleri öncesinde yayınladığı seçim beyannamesinde yer alan eğitim vaatleri; bugüne kadar eğitim sisteminde yaşanan dönüşümü daha net bir şekilde anlayabilmemiz açısından yeterince ipucu vermektedir;

11

“(…)

D- NİTELİKLİ EĞİTİM

Yaşadığımız sıkıntıların çoğunun kaynağı ve çözümü eğitimde saklıdır. PARTİMİZİN eğitimde temel hedefi, “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller yetiştirmektir.” Bu amaçla ülkemiz insanının;

- *Özgür düşünen ve bağımsız karar verebilen,*
- *Yeniliklere açık,*
- *Özgüven sahibi,*
- *Hayata olumlu bakan,*
- *Problem çözüme yeteneği gelişmiş,*
- *Bilim ve teknoloji üretebilen,*

bireyler olarak yetiştirilmelerini sağlayacak önlemler alınacaktır.

Türkiye’de nitelikli eğitim hedefine ulaşılabilmesi için;

Halen uygulanmakta olan önyargılı ve ezbere dayanan yaklaşım terk edilecek, evrensel değerleri öne alan, insanı merkeze yerleştiren demokratik ve çağdaş bir yaklaşım benimsenecektir.

Eğitim politikalarının belirlenmesinde ve eğitim hizmetlerinin yerine getirilmesinde katılımcı kanallar açık tutulacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı, eğitim hizmetlerinin etkili koordinasyonuna imkan verecek şekilde yeniden yapılandırılacak, hiyerarşik basamak sayısı karar sürecinin hızlanmasına imkan verecek şekilde azaltılacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın üst kademelerinde toplanan yetkiler, alt birimlere ve taşra yönetimine dengeli olarak aktarılacak, yerel yönetimlerin eğitimdeki rolü artırılacaktır.

12

İlköğretimde, rehberlik uygulaması etkili hale getirilerek, ailelerin de tam katılımı sağlanarak çocukların kabiliyet ve eğilimlerine göre yönlendirme sisteminin kurulması ve geliştirilmesi yönünde çaba sarf edilecektir.

Ortaöğretim, hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan mesleki ve teknik liselerle, sadece üniversiteye hazırlayan liselerden oluşacaktır. Mesleki ve teknik liselerin ortaöğretim içindeki ağırlığı artırılacak ve bu liselerden mezun olanların üniversiteye giriş sınav sisteminden kaynaklanan adaletsizlik düzeltililecektir.

Müfredat programları, günün gelişen ve değişen şartlarına uygun olarak sürekli olarak yenilenecek, MEB Talim ve Terbiye Kurulu bu amacı gerçekleştirecek imkanlara ve yapıya kavuşturulacaktır.

Çağdaş eğitim yöntemleri ve teknolojileri yakından izlenecek, özellikle öğrencilerin bilgisayar ve diğer teknolojik araçları kullanma yeteneği kazanmasına özel bir önem verilecektir. Yaygın ve örgün eğitimin her aşamasında e-eğitim yürürlüğe konacaktır.

Eğitimin temel hedeflerinden biri Türkçenin çok iyi öğretilmesidir.

Yabancı dil bilmenin öneminin giderek arttığı günümüzde, yabancı dil ile eğitim yerine, okullarda en az bir yabancı dilin iyi bir şekilde öğretilmesi hedeflenecektir.

Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için öğretmenlerin nitelikleri artırılacak, buna paralel olarak özlük hakları ve çalışma şartları iyileştirilecektir.

Eğitim alanında etkili bir planlamaya dayalı fayda-maliyet analizi yapılarak, eğitime daha çok kaynak ayrılacaktır.

Eğitimin her alanında özel teşebbüs desteklenecek ve özel teşebbüsün eğitimdeki payı artırılacaktır.

Başarı kıstası esas alınarak, maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarının da özel okullarda okuyabilmelerini sağlayabilmek amacıyla devlet tarafından hizmet satın alınması yoluna gidilecektir.

Eğitimin her kademesinde imkan ve fırsat eşitliği sağlanacak, herkese kabiliyeti ölçüsünde alabileceği maksimum eğitim hizmeti sunulacaktır.

Eğitim hakkının kullanılmasının önündeki engeller kaldırılacak, eğitim hayat boyu sürecek bir süreç olarak kabul ve teşvik edilerek, kademeler arasında yatay ve dikey geçiş imkânları sağlanacaktır.

Üniversiteler

Temel görevi özgürce bilgi üretmek, yaymak, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırma ve incelemeler yapmak ve nitelikli bir eğitim-öğretim vermek olan üniversitelerimiz, son yıllarda uygulanan yanlış politikalar nedeniyle problem yumağı haline gelmiştir.

Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısındaki artış, üniversite-sanayi işbirliğinin yeterince sağlanamaması, akademik özgürlüklerin kullanılmasında karşılaşılan güçlükler de üniversitelerimizin bilimsel araştırma potansiyelini açığa çıkarmalarına engel olmuştur. Biriken bu sorunların çözümünü için köklü bir reforma ihtiyaç vardır.

PARTİMİZ, üniversitelerin çağdaş anlamda öğretim ve araştırma kurumu olmalarını sağlayacak düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), üniversiteler arasında koordinasyon sağlayan, standartlar belirleyen bir yapıya kavuşturulacak; üniversiteler idari ve akademik özerkliği olan, öğretim elemanları ve öğrencilerin serbestçe bilimsel faaliyette bulunduğu, araştırma ve öğretim kurumları düzeyine çıkarılacaktır.

Üniversiteler, her çeşit düşüncenin demokratik bir ortamda, hoşgörü içinde öğretilip tartışıldığı, yasakların ve sınırlamaların olmadığı özgür bir foruma dönüştürülecektir.

Bir proje çerçevesinde üniversitelerin öğretim elemanı, fiziki altyapı, dokümantasyon ve donanım ihtiyacı belirlenerek eksikliklerinin en kısa sürede karşılanması yoluna gidilecektir.

Rektör, dekan, bölüm başkanı, ana bilim dalı başkanı, enstitü müdürü gibi her kademedeki akademik yöneticinin seçimle işbaşına gelmesini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır.

PARTİMİZ, üniversitelerin yurt düzeyinde daha yaygın hale getirilmesinden yanadır. Ancak, yeni üniversitelerin kurulmasında objektif kriterler geliştirilecektir.

Üniversiteye yerleştirme sistemi, mesleki ve teknik eğitime talebi düşüren, haksız ve adaletsiz uygulamalara sebep olmaktadır. Sınavlar, yarışmayı teşvik edecek ve adaleti sağlayacak şekilde değiştirilecektir.

Meslek eğitimi veren iki yıllık meslek yüksek okulları, üniversite bünyeleri dışında, ara insan gücü yetiştirecek bir şekilde ayrı bir grupta toplanacaktır.

Açık öğretim, her yaştan ve meslekten insanın bir mesleği öğrenmesine ya da kendisini geliştirmesine imkan veren çok yönlü eğitim kurumları olarak yaygınlaştırılacaktır.”

AKP'nin temel bir insan hakkı olan eğitim hakkına nasıl baktığını görmek için 2002 seçim bildirgesinde bahsi geçen vaatlerin geçtiğimiz 10 yıl içinde ne anlama geldiğini açıklamak yeterli olacaktır.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “Yaşadığımız sıkıntıların çoğunun kaynağı ve çözümü eğitimde saklıdır. PARTİMİZİN eğitimde temel hedefi, ‘fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller yetiştirmektir’.” demektedir. AKP 10 yıl önce seçmenlere böylesine önemli bir söz vermiş olmasına karşın, eğitimdeki 10 yıllık pratiği tam tersi yönde olmuştur. Eğitimde yaşanan dinselleştirme sürecinin bir sonucu olarak “Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller yetiştirmek” bir tarafa, Başbakan’ın 4+4+4 düzenlemesi sürecinde ifade ettiği gibi “Dindar ve kindar nesiller yetiştirmek” şeklinde karşımıza çıkmıştır.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “Halen uygulanmakta olan önyargılı ve ezbere dayanan yaklaşım terk edilecek, evrensel değerleri öne alan, insanı merkeze yerleştiren demokratik ve çağdaş bir yaklaşım benimsenecektir” demektedir. Önyargılı ve ezbere dayalı eğitim anlayışından vazgeçileceği iddia edilmesine karşın, 2005 yılında yapılan müfredat değişiklikleri ile cinsiyetçi, farklılıkları yok sayan ve ayrımcı ifadeler ders kitaplarında yer almıştır. 10 yıllık AKP iktidarı döneminde eğitimde insanı merkeze alan, demokratik ve çağdaş bir yaklaşımdan bahsetmek mümkün değildir.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “Eğitim politikalarının belirlenmesinde ve eğitim hizmetlerinin yerine getirilmesinde katılımcı kanallar açık tutulacaktır” denilmesine rağmen, AKP iktidarı döneminde eğitim politikalarının oluşturulması ve sürdürülmesi sürecinde eğitim alanındaki meslek örgütlerinin ve sendikaların politika oluşturma sürecinde katılımı sadece hükümete yakın eğitim örgütleri ve yandaş sendikalar açısından geçerli olmuştur. Gerek Bakanlığın yaptığı toplantılarda, gerekse eğitim şuralarında özellikle Eğitim

Sen'in eleştirisi, öneri ve görüşleri yok sayılmış, hükümete yakın sendikaların görüşleri ise aynen kabul edilmiştir.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “*Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için öğretmenlerin nitelikleri artırılacak, buna paralel olarak özlük hakları ve çalışma şartları iyileştirilecektir*” denilmesine karşın, 10 yıllık AKP iktidarında öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalaması bir tarafa, öğretmenler bu dönemde büyük bir itibar kaybına uğramıştır. Göreve gelen her bakan ve Başbakan her fırsatta öğretmenlerin az çalıştığından, uzun tatil yaptığından bahsetmiş, her fırsatta öğretmenlik mesleğini ve öğretmenleri aşağılamaktan geri durmamıştır.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “*Eğitim alanında etkili bir planlamaya dayalı fayda-maliyet analizi yapılarak, eğitime daha çok kaynak ayrılacaktır*” demektedir. AKP'nin eğitim hakkına tipik bir işletmeci kafasıyla baktığını gösteren bu ifadenin hakkı, geçtiğimiz 10 yıl içinde fazlasıyla verilmiştir. Herkese eşit ve parasız olarak sunulması gereken eğitim hakkının sıradan iktisadi bir faaliyet olarak değerlendirilmesi ve bunun üzerinden fayda maliyet analizi yapılması dikkat çekicidir.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “*Eğitimin her alanında özel teşebbüs desteklenecek ve özel teşebbüsün eğitimdeki payı artırılacaktır*” ifadesinin hakkı geçtiğimiz 10 yıl içinde fazlasıyla verilmiştir. Özel öğretim kurumlarını desteklemek için yasal düzenlemeler yapılmış, özel okullara kamu kaynaklarıyla teşvik ve vergi kolaylıkları getirilirken, kamu okulları kendi kaderine terk edilmiştir. Geçtiğimiz 10 yıl içinde bütün teşvik ve kolaylıklara rağmen, kar amaçlı faaliyet yürüten özel okulların toplam okullar içindeki payı yüzde 2'den yüzde 3'e ancak çıkarılabildiği görülmüştür.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “*Başarı kıstası esas alınarak, maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarının da özel okullarda okuyabilmelerini sağlayabilmek amacıyla devlet tarafından hizmet satın alınması yoluna gidilecektir*” ifadesi seçimlerden hemen sonra uygulanmak istemiş, kamu kaynakları kullanılarak 10 bin yoksul öğrencinin cemaat ve vakıf okullarında okutulmak istenmesi Eğitim Sen'in hukuksal mücadelesi ile yargıdan dönmüştür.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “*Eğitimin her kademesinde imkan ve fırsat eşitliği sağlanacak, herkese kabiliyeti ölçüsünde alabileceği maksimum eğitim*

hizmeti sunulacaktır. Eğitim hakkının kullanılmasının önündeki engeller kaldırılacak, eğitim hayat boyu sürecek bir süreç olarak kabul ve teşvik edilerek, kademeler arasında yatay ve dikey geçiş imkânları sağlanacaktır” ifadeleri yer almasına karşın eğitim çağındaki çocuk ve gençler için imkan ve fırsat eşitliği sağlanmamış, eğitim hakkının kullanılmasının önündeki engeller aynen korunmuştur. Örneğin AKP iktidarı döneminde eğitim biliminin en temel ilkesi ve eğitim hakkının vazgeçilmez bir özelliği olan anadilinde eğitim hakkının tanınmaması eğitim hakkına erişim açısından en büyük engellerden birisi olarak ön plana çıkmıştır.

AKP 2002 seçim bildirgesinde üniversitelere ilişkin olarak yer alan; “*Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısındaki artış, üniversite-sanayi işbirliğinin yeterince sağlanamaması, akademik özgürlüklerin kullanılmasında karşılaşılan güçlükler de üniversitelerimizin bilimsel araştırma potansiyelini açığa çıkarmalarına engel olmuştur. Biriken bu sorunların çözümü için köklü bir reforma ihtiyaç vardır*” ifadesi, AKP döneminde üniversitelerde yaşanan dönüşümün anlaşılması açısından önemlidir.

AKP iktidarı döneminde üniversite-sanayi işbirliği tarihte hiç olmadığı kadar artırılmış, akademik özgürlükleri kullanmak bir tarafa üniversitelerde yoğun bir baskı rejimi uygulanmıştır. AKP'nin üniversite reformu olarak gündeme getirdikleri, yükseköğretimin tamamen paralı hale getirilmesi ve üniversite eğitiminin hızla piyasa ilişkileri içine çekilmesi olmuştur.

AKP 2002 seçim bildirgesinde; “*Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), üniversiteler arasında koordinasyon sağlayan, standartlar belirleyen bir yapıya kavuşturulacak; üniversiteler idari ve akademik özerkliği olan, öğretim elemanları ve öğrencilerin serbestçe bilimsel faaliyette bulunduğu, araştırma ve öğretim kurumları düzeyine çıkarılacaktır*” ifadesi yer almaktadır. 30 yılı aşkın bir süredir devam eden YÖK düzeni, AKP iktidarı döneminde daha da güçlenmiştir. Üniversitelerde idari ve akademik özerklik yerine tamamen rektör odaklı ve seçimden çok atama kriterlerinin geçerli olduğu bir yönetim zihniyeti oluşturulmuştur.

Öğrenciler ve öğretim üyeleri seçim bildirgesinde iddia edildiği gibi serbestçe bilimsel faaliyette bulunamamış, resmi ideoloji ile çelişen her girişim en ağır şekilde cezalandırılmıştır. Parasız eğitim, özerk-demokratik üniversite isteyen öğrenciler tutuklanırken, bazı öğretim üyeleri akademik çalışmalarını gerekçe gösterilerek işten atılmış, araştırma görevlilerinin işine son verilmiştir.

Aynı bildirmede yer alan “*Üniversiteler, her çeşit düşüncenin demokratik bir ortamda, hoşgörü içinde öğretilip tartışıldığı, yasakların ve sınırlamaların olmadığı özgür bir foruma dönüştürülecektir*” ifadesi ile son 10 yıl içinde üniversitelerde yaşananlar birbiriyle temelden çelişmektedir. Üniversiteler her çeşit düşüncenin değil, sadece iktidar partisi gibi düşünenlerin özgür olduğu kurumlar haline gelmiş, yasaklar ve sınırlamalar daha önce hiç olmadığı kadar yaygın hale gelmiştir.

2002 seçim bildirgesinde yer alan “*Rektör, dekan, bölüm başkanı, ana bilim dalı başkanı, enstitü müdürü gibi her kademedeki akademik yöneticinin seçimle işbaşına gelmesini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır*” ifadesini yeni YÖK yasa tasarısı yalanlamaktadır. Görünüşte seçim getiriliyor gibi görünmesine karşın, üniversitenin bütün kademelerinde resmen atama sistemi öngörülerek, geçmiş dönemden daha geri uygulamalar hayata geçirilmek istenmektedir.

Son olarak 2002 seçim bildirgesinde yer alan, “*Üniversiteye yerleştirme sistemi, mesleki ve teknik eğitime talebi düşüren, haksız ve adaletsiz uygulamalara sebep olmaktadır. Sınavlar, yarışmayı teşvik edecek ve adaleti sağlayacak şekilde değiştirilecektir*” ifadesinin tam tersi uygulamalar hayata geçirilmiştir.

AKP döneminde sınav sistemlerinde o ana kadar yaşanmamış değişiklikler yapılmıştır. Örneğin daha önce bir kez yapılan OKS (Ortaöğretim Kurumları Seçme Sınavı) yerine 6, 7 ve 8. sınıflarda 3 kez SBS getirilmiş, daha sonra SBS sayısı tekrar bire düşürülmüştür. Benzer bir durum üniversiteye giriş sınavında yaşanmıştır. ÖSS yerine YGS (Yükseköğretime Geçiş Sınavı) ve LYS (Lisans Yerleştirme Sınavı) getirilmiş, önümüzdeki yıllardan itibaren birkaç kez üniversiteye giriş sınavı yapılması kararlaştırılmıştır. Bütün bu değişiklikler sınavlara girecek öğrenciler ve ailelerinde telafisi zor travmalar yaşatmış ve milyonlarca öğrenci AKP'nin yanlış eğitim politikaları nedeniyle bunalıma girmiştir.

AKP'nin 10 yıl önce eğitime ilişkin vaatlerinin, seçim bildirgesinde iddia edildiği gibi, “*eğitimde evrensel değerleri öne alan, insanı merkeze yerleştiren demokratik ve çağdaş bir yaklaşım*” ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Geçtiğimiz 10 yıl içinde eğitimin yapısal sorunları çözülmek bir yana, eğitimde yaşanan yoğun ticarileştirme ve dinselleştirme uygulamaları ile sorunlar pek çok yönden daha da derinleşmiş ve içinden çıkılmaz hale gelmiştir.

AKP DÖNEMİNDE EĞİTİMİN GENEL DURUMU

AKP iktidarı dönemine eğitimin genel durumu açısından bakıldığında, geçmiş yıllardan birikerek artan sorunların hemen hemen hiç birine kalıcı çözümler üretilenmemiş, belli alanlarda kısmi iyileştirmeler yapılarak, eğitim sorunlarını çözmek adına yeterli adım atılmamıştır. Özellikle eğitime erişim ve eğitim hakkının kullanılmasında geçmişten bugüne yaşanan sorunlar, AKP döneminde artarak devam etmiştir.

Türkiye’de 2012 yılı itibariye eğitilebilir nüfusun belli bir bölümü eğitim hakkından yeterince yararlanamamaktadır. 2011 Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı (UEİVT) sonuçlarına göre en az bir okul bitiren nüfusun %31,89’u ilkokul mezunu, %30,87’i ilköğretim, ortaokul veya dengi okul mezunu, %24,72’si lise veya dengi okul mezunu iken %12,52 ise yüksekokul mezunudur.

19

Türkiye’de 6 ve daha yukarı yaştaki nüfusun % 95,13’ü okuma yazma bilirirken, % 4,87 ise okuma yazma bilmemektedir. Okuma yazma bilen erkek oranı % 98,30, kadınlarda ise % 91,94 iken okuma yazma bilmeyen erkeklerin oranı % 1,70; kadınların oranı % 8,06’dır.

En az bir okul bitiren nüfusun eğitim düzeyine göre dağılımı cinsiyete göre incelendiğinde; erkeklerin % 26,25’i ilkokul mezunu, % 33,16’sı ilköğretim, ortaokul veya dengi okul mezunu, % 26,85’i lise veya dengi okul mezunu iken % 13,74’ü ise yüksekokul mezunudur.

Kadınların %38,29’u ilkokul mezunu, % 28,28 ilköğretim, ortaokul veya dengi okul mezunu, %22,30’u lise veya dengi okul mezunu ve % 11,14’ü ise yüksekokul mezunudur.

Eğitimin en önde gelen sorunlarından birisi olan okullaşma sorunu, geçtiğimiz 10 yıl içinde tam olarak çözülmemiştir. Okullaşma oranına Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2002-2012 rakamları açısından bakıldığında, kısmi

bir iyileşme yaşanmasına rağmen, genel tablonun hiç de iç açıcı olmadığı görülmektedir. Net okullaşma oranları, her geçen gün artmakla birlikte henüz ideal oranlara ulaşılamamıştır.

Eğitim Seviyesine Göre Net Okullaşma Oranları (2002-2012)

Eğitim yılı	İlköğretim			Ortaöğretim			Yükseköğretim		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2002/2003	92,40	96,20	88,45	48,11	53,01	42,97	12,98	13,75	12,17
2003-2004	90,21	93,41	86,89	53,37	58,01	48,50	15,31	16,62	13,93
2004-2005	89,66	92,58	86,63	54,87	59,05	50,51	16,60	18,03	15,10
2005-2006	89,77	92,29	87,16	56,63	61,13	51,95	18,85	20,22	17,41
2006-2007	90,13	92,25	87,93	56,51	60,71	52,16	20,14	21,56	18,66
2007-2008	97,37	98,53	96,14	58,56	61,17	55,81	21,06	22,37	19,69
2008-2009	96,49	96,99	95,97	58,52	60,63	56,30	27,69	29,40	25,92
2009-2010	98,17	98,47	97,84	64,95	67,55	62,21	30,42	31,24	29,55
2010-2011	98,41	98,59	98,22	66,07	68,17	63,86	33,06	33,44	32,65
2011-2012	98,67	98,77	98,56	67,37	68,53	66,14	-	-	-

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (2011-2012)

Anayasal güvence altında olan ve devlet okullarında parasız olduğu iddia edilen ilköğretim, ailelerin gelir seviyesinin düşüklüğü, çocukların çalışmak zorunda bırakılması, devletin eğitime yeterli kaynağı ayırmaması ve gerekli yatırımların zamanında yapılmaması gibi nedenlerle, tüm çağ nüfusuna yaygınlaştırılamamıştır. Geçtiğimiz 10 yıl içinde okullaşma oranlarında önemli ölçüde artışlar yaşanmış, ancak belirlenen hedeflere ulaşmak mümkün olmamıştır.

Türkiye’de köyde ya da şehirde yaşamak eğitim hakkına erişimi farklılaştırmaktadır. Bu nedenle okullaşma oranlarını değerlendirirken köylerde ve şehirlerde yaşayan nüfusun eğitim düzeyinin dikkate alınması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında özellikle kız çocuklarının okullaşmasında hala ciddi sorunlar yaşandığı görülmektedir.

Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarındaki Değişim

10 yıllık AKP iktidarı döneminde okulöncesinde, ilköğretim ve ortaöğretimde okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında belirgin değişiklikler yaşanmış, ancak bu değişikliklerin önemli bir bölümü sadece niceliksel (sayısal) artışlar ile sınırlı kalmıştır.

Eğitimin hem nicelik hem de niteliksel gelişme açısından bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekirken, gerek Milli Eğitim Bakanları ve gerekse Başbakan, sürekli olarak yaptıkları okul ve derslik sayısından, ataması yapılan öğretmen sayılarından bahsederek, sorunları sadece bu alana indirgemiş, eğitim sisteminde yaşanan ve çoğu toplumun aleyhine olan yapısal dönüşümlerin üzerini büyük bir “ustalıkla” örtmeye çalışmışlardır.

Geçtiğimiz 10 yıl içinde okul öncesi eğitim alanında önemli gelişmeler yaşanmış olmakla birlikte, Türkiye hala okulöncesi eğitimde AKP hükümeti tarafından belirlenen ve büyük iddialarla açıklanan hedeflerin çok uzağındadır.

Okulöncesi Eğitimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim yılı	Okul Sayısı (Resmi+özel)	Öğrenci Sayısı (Resmi+özel)	Öğretmen Sayısı (Resmi+özel)
2003-2004	13.692	358.499	19.122
2011-2012	28.625	1.169.556	55.883

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerinden derlenmiştir.

MEB son yıllarda okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasını bir politika önceliği olarak benimsemiştir. Okul öncesi eğitimde 2008-2009 eğitim öğretim yılından bu yana da kademeli olarak çeşitli illerde 60-72 ay yaş grubu için %100 erişimi hedefleyen pilot uygulama başlatılmıştır.

Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik tüm çabalara rağmen, okulöncesi eğitime erişimin yaygınlaşma hızı son yıllarda belirgin bir şekilde yavaşlamış, özellikle öncelik verilen 60-72 ay yaş grubu için okullaşma oranında düşme eğilimi ortaya çıkmıştır.

Okulöncesi eğitime erişimde 36-72 ve 48-72 ay yaş gruplarında ilk yıllarda belirgin bir artış yaşanırken, son yıllarda bu yaş gruplarında okulöncesi eğitimin yaygınlaşmasının oldukça yavaş seyretmesi dikkat çekicidir.

İlköğretimde Yıllar İtibariyle Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim yılı	Okul Sayısı (Resmi+özel)	Öğrenci Sayısı (Resmi+özel)	Öğretmen Sayısı (Resmi+özel)
2002-2003	35.133	10.331.645	373.303
2003-2004	36.114	10.479.538	384.170
2004-2005	35.611	10.565.389	401.288
2005-2006	34.990	10.673.935	389.859
2006-2007	34.656	10.846.930	402.829
2007-2008	34.093	10.870.570	409.318
2008-2009	33.769	10.709.920	453.318
2009-2010	33.310	10.916.643	485.677
2010-2011	31.797	10.981.100	503.328
2011-2012	32.108	10.979.301	515.852

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerinden derlenmiştir.

Geçtiğimiz 10 yıl içinde ilköğretimde yaşanan gelişmelere bakıldığında en dikkat çekici olan nokta, ilköğretim okul sayısında görülen belirgin düşüştür. 2002-2003 eğitim öğretim yılında 35 bin 133 ilköğretim okulu faal durumdayken, aradan geçen 10 yılda artan öğrenci sayısına rağmen ilköğretim okulu sayısı 32 bin 108'e gerilemiştir. Bu durum AKP iktidarı dönemine 3 bin 25 okulun çeşitli nedenlerle kapatıldığı anlamına gelmektedir. Birleştirilmiş sınıf ve taşınmalı eğitim uygulamalarının son 10 yıl içinde ne kadar çok yaygınlaştığı hesaba katıldığında, artan öğrenci sayısına rağmen okul ve derslik sayısında hala ciddi açıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaöğretimde Yıllar İtibariyle Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim yılı	Okul Sayısı (Resmi+özel)	Öğrenci Sayısı (Resmi+özel)	Öğretmen Sayısı (Resmi+özel)
2002-2003	6.212	3.023.602	137.956
2003-2004	6.931	3.014.392	147.776
2004-2005	7.183	3.046.719	167.614
2005-2006	7.435	3.258.254	185.317
2006-2007	7.934	3.386.717	187.665
2007-2008	8.250	3.245.322	191.041
2008-2009	8.675	3.837.164	196.713
2009-2010	8.913	4.240.139	206.862
2010-2011	9.281	4.748.610	222.705
2011-2012	9.672	4.756.286	235.814

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerinden derlenmiştir.

2002-2012 eğitim-öğretim yılları arasında ortaöğretimde gerek okul, gerekse öğrenci açısından belirgin bir artış yaşanmış gibi görünmesine rağmen, ortaöğretime erişim ve okullaşmada yaşanan sorunlar sürmektedir. Ortaöğretime erişim ve devam konusunda bölgesel eşitsizlikler hala ciddi boyutlardadır. Ortaöğretimde yaşanan devamsızlık, sınıf tekrarı ve okul terki gibi ciddi sorunlar varlığını sürdürmektedir. Türkiye’de ilköğretim öğrencilerinin yüzde 80’i ortaöğretime geçmesine karşın, ortaöğretim öğrencilerinin önemli bir bölümü 9 veya 10. sınıfta okulu terk etmektedir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’nün (UNESCO) “Herkes İçin Eğitim 2015” başlıklı raporuna göre, Türkiye’de kırsalda yaşayan kız çocuklarının yüzde 65’i liseyi bitiremezken bu oran erkeklerde yüzde 36’dır. Yoksul ailelerdeki erkek çocukların yüzde 64’ü eğitim alabiliyorken, yoksul kız çocuklarının sadece yüzde 30’u eğitimlerini tamamlayabilmektedir.

Eğitim Bütçeleri ve Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Pay

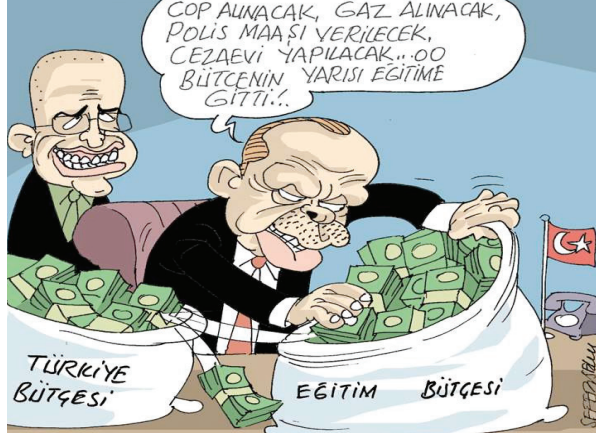
Bütçeler ülke ekonomisinin, hatta siyasetinin ana doğrultusunu ve emekçilerin ulusal gelirden ne kadar pay alacağını belirleyen belgeler olarak, aynı zamanda siyasal metinler olarak kabul edilmektedir. 24 Ocak 1980 kararlarının hayata geçirilme sürecinden bu yana kurulan bütün hükümetler, bütçeleri oluştururken uluslararası finans kuruluşlarının “öneri” ve “direktifleri” doğrultusunda düzenlemeler yapmışlardır.

AKP’nin 10 yıllık iktidarı döneminde bütçeler üzerinden gittikçe yoksullaşan halka yüklenen dolaysız ve dolaylı vergiler, özel sektöre kaynak transferi, vergi indirimleri, faiz ödemelerinde sermayeye sağlanan mutlak avantajlar, sosyal güvenlik sisteminin tasfiyesi ve kamu yatırımlarında görülen azalma dikkat çekicidir.

Türkiye’nin iç ve dış borçlarının giderek artması, borç faizi ödemeleri, dış ticaret açığı, faiz dışı fazla, yatırımlardaki azalma; eğitim ve sağlık gibi temel sosyal alanlarda yaşanan ticarileştirme, vergi adaletsizliği, gelir dağılımı ve bölüşüm politikalarının ülke sanayisi ve emekçiler aleyhinde yerli ve yabancı sermaye çevrelerinin istek ve beklentilerine uygun bir içerikte biçimlendirilmiştir.

Yıllardır başta eğitim ve sağlık olmak üzere kamu hizmetlerine yeterli kaynak ayrılmamış, bu hizmetler piyasa kurallarına bağlanarak büyük ölçüde ticarileştirilmiştir. Kamusal mülkiyet ve hizmetler bu doğrultuda sürekli olarak

tasfiye edilmektedir. İmalat sanayi, enerji, madencilik, demir çelik, iletişim dahil bir çok temel ve stratejik sektör böylelikle uluslararası sermayenin sömürüsüne açılmıştır.

Kamu yatırımlarının sürekli gerilediği; kamu emekçilerinin insanca yaşam taleplerinin göz ardı edildiği; eğitim ve sağlık başta olmak üzere kamu hizmetlerinin sistematik olarak piyasalaştırıldığı; taşeronlaştırmanın resmen patlama yaptığı, iş güvencesiz ve kayıt dışı istihdam biçimlerinin yaygınlaştığı bir ortamda hazırlanan bütçelerinin işçi sınıfının ve halkın çıkarlarına düzenlemeler içerdiğini söylemek mümkün değildir.

Bugüne kadar çıkarılan Bütçe Yasaları, çok büyük bir bölümünü kamuda çalışan personelin maaşları ve diğer kamu harcamalarına ayrılan payları gösteren yasal metinlere indirgenmiştir. Geçtiğimiz 10 yıl içinde eğitime bütçeden ayrılan pay artmış gibi görünse de, gerçekte söz konusu olan yaygın kamu hizmeti olan eğitim için gerekli zorunlu harcamalarındaki artıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan payın geçtiğimiz 10 yıl içinde istikrarlı bir şekilde azaltılmış olması, bu tespitimizi doğrulamaktadır. AKP'nin iktidarda olduğu son 10 yılın rakamlarına bakıldığında, artan öğrenci sayısına karşın MEB bütçesinin, ortaya çıkan ihtiyacı karşılayacak kadar artmadığı görülmektedir.

AKP iktidarı döneminde Türkiye'nin "çağ atladığını" iddia edeler, borç almak dışında diğer tüm alanlarda olduğu gibi, eğitim politikalarında da sınıfta kalmıştır. Eğitime bütçeden ayrılan paylar bu durumun en somut

kanıtı niteliğindedir. Üstelik eğitimde bütçeden ayrılan payın ortalama %70'i personel harcamalarına ayrılmakta, eğitimin finansmanı öğrencilerin, dolayısıyla öğrenci velilerinin omuzlarına yıkılmaktadır.

MEB Bütçe Payları ve Milli Gelire Oranı

Yıllar	MEB Bütçesinin Merkezi Bütçeye Oranı (%)	MEB Bütçesinin Milli Gelire Oranı (%)
2002	7,61	2,66
2003	6,91	2,85
2004	8,53	3,00
2005	9,53	3,07
2006	9,50	2,95
2007	10,42	3,40
2008	10,51	3,13
2009	10,64	2,51
2010	9,80	2,74
2011	10,92	2,81
2012	11,16	2,75

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (2011–2012)

AKP'nin iktidarda olduğu 10 yıl içinde eğitime bütçeden ayrılan pay rakamsal olarak artmakla birlikte, eğitimin milli gelir içindeki payı kayda değer bir değişiklik göstermemiştir. Özellikle 1990 sonrası ülke ekonomisini altüst eden krizlerin sıklaşması, ekonomide olduğu gibi eğitim hizmetlerinde de büyük yapısal sorunlara neden olmuş, çözüm olarak eğitimin ticarileştirilmesi, yardımcı hizmetlerin (güvenlik, temizlik vb) özelleştirilmesi gibi sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

AKP iktidarı döneminde eğitim bütçesinden yatırımlara ayrılan payın sürekli olarak azalması dikkat çekicidir. Eğitimin sorunlarını çözmek için atılması gereken en somut adım, eğitim alanındaki kamu yatırımlarının artmasıdır. AKP Hükümeti, diğer tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da özelleştirmeyi ilke edindiği için, MEB bütçesinden yatırıma ayrılan pay, yıllar içinde istikrarlı olarak azalmıştır.

“Bütçeden en çok payı eğitime ayırıyoruz” ifadesi sadece kuru bir propaganda olarak kalmıştır. Bütçe kaynaklarının büyük bölümü zorunlu

harcamalara gitmekte, öğrenci velilerinin ceplerinden yaptıkları eğitim harcamaları sürekli olarak artmaktadır.

MEB Bütçesi ve Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Pay

Yıllar	MEB bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi	MEB Bütçesi Yatırım Payı (%)
2002	7 460 991 000	1 281 690 000	17,18
2003	10 179 997 000	1 479 050 000	14,53
2004	12 854 642 000	1 244 150 000	9,68
2005	14 882 259 500	1 230 306 000	8,27
2006	16 568 145 500	1 411 498 000	7,49
2007	21 355 534 000	1 490 000 000	6,98
2008	22.915.565.000	1 296.704.000	5,66
2009	27.446.778.095	1.256.188.195	4,57
2010	28.237.412.000	1.785.327.000	6,32
2011	34.112.163.000	1.995.625.000	5,85
2012	39.169.379.190	2.600.000.000	6,64

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (2011–2012)

AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin %17,18'i yatırımlara ayrılırken, 10 yıllık iktidar sürecinde bu pay sürekli azalmış ve 2012 yılında 2002'deki rakamın üçte birine kadar düşmüştür.

2012 yılı sonu itibariyle MEB bütçesinden yatırımlara ayrılan payın % 6,64 olacağı tahmin edilmektedir. 2011–2012 eğitim öğretim yılı başında hayata geçirilen eğitimde 4+4+4 sistemi için 40 milyar TL'ye ihtiyaç olduğu düşünüldüğünde, eğitim yatırımlarına ayrıldığı iddia edilen payın ne kadar sembolik olduğu anlaşılmaktadır.

Genel bütçeden ve MEB bütçesinden yatırımlara ayrılan paydaki azalma yurttaşların eğitim maliyetini üstlenmede daha çok yükümlülük altına girdiğini ortaya koymaktadır. Eğitim harcamalarının finansman kaynaklarına göre dağılımı, eğitimde maliyetin faturasının her geçen yıl veliye daha çok yüklendiğini, velilerin yaptığı eğitim harcamalarının istikrarlı bir şekilde arttığını göstermektedir.

AKP Hükümeti, eğitimi “serbest piyasa sistemi”ne açmak, okulları ve üniversiteleri birer ticarethane gibi “işletmek” isteğini, geçtiğimiz 10 yılda atmış olduğu yasal ve fiili adımlarla pek çok kez göstermiştir. Bu anlamda bütçeden eğitime ve yükseköğretime ayrılan pay, benimsenen piyasacı

politikalar ve paralı eğitim uygulamaları sürdüren bir yapıda ve zihniyette oluşturulmuştur.

Her geçen gün içten içe çürüyen sistemde eğitim emekçilerinin çabaları ile okullarda yürütülmeye çalışılan eğitim ve öğretim pek çok sorunla yüz yüzedir. İlköğretimden başlayarak tam anlamıyla bir yarış içine sokulan çocuklar ve gençler arasındaki eğitim rekabeti, dersanelerle daha da artmış, oluşan dersane sistemi okullarda verilen eğitimin niteliğini tamamen yitirmesine, en temel işlevlerini bile yerine getiremez duruma gelmesine neden olmuştur.

Eğitim Sistemi Nasıl Sınavların Esiri Haline Geldi?

İlköğretimden başlayarak eğitimin bütün kademelerinde etkisini arttıran sınavlar, hemen her yönüyle eleştirilmektedir. Sınav olgusunun eğitim süreçlerinin bütün kademelerinde, uygulandığı alanlara yönelik bir çözüm olmaktan çok, yaşanan sorunları daha da derinleştiren bir olgu olduğu bugün genel olarak herkes tarafından tespit edilen bir gerçektir.

Bir ülkede yapılan her bir sınavın ardından merakla beklenen “sonuç”, sınava girenleri ve ailelerini tarifi zor bir strese sokan, pek çok kişinin geleceğine yön veren duruma gelmiş ise burada ciddi bir sorun var demektir. Sınav türleri ve sayısal çokluğuyla bilinen Türkiye’de toplumun önemli bir bölümü doğrudan ya da dolaylı olarak herhangi bir sınavla bir şekilde ilgilenir hale gelmiştir. Bu nedenle sorun sadece sınavlara girenleri değil, onların ailesini ve çevresini de yakından ilgilendirmektedir.

Türkiye’de sınavların uygulanması her ne kadar sistemin aktörleri tarafından bilginin ölçülmesi ve değerlendirilmesi üzerinden tartışılıyor olsa da, bu durum her sınavın aslında “en başarılı test çözenlerin” seçilmesi ve diğerlerinin elenmesi üzerinden gerçekleştiği gerçeğini kesinlikle değiştirmemektedir.

İlköğretimden ortaöğretime geçişte Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ile başlayan sınav maratonu, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) ile devam etmektedir. Yükseköğretim bitse de yaşamının dörtte biri sınavlarla geçen bireylerin karşısına yeni sınavlar çıkmaktadır. Kişi lisansüstü eğitim yapmaya karar verirse ALES, KPDS, ÜDS gibi sınavları geçmek zorunda kalmakta, kamuda çalışmak istese KPSS gibi son yılların en tartışmalı sınav engelini aşması gerekmektedir.

Eğitimin uzun zamana yayılan beklentileriyle, sınavların ortaya çıkardığı pratik sonuçların giderek daha fazla ayrılmaya başlaması, sınavların sistem tarafından kendisinden beklenen işlevini bile yeterince yerine getiremediğinin kanıtı haline gelmiştir. Sınavların içeriğinden biçimine, süresinden amacına kadar hemen hiçbir özelliğinin gerçek anlamda aday başarısını ölçmede yeterli olmadığı yaşanan örneklerden yola çıkılarak görülebilmektedir.

Türkiye’de uygulanan sınavlar içinde en dikkat çekici sınavlardan birisi KPSS’dir. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki memur kadroları ile işçi ve KİT’lerdeki sözleşmeli pozisyonlara atanmada kullanılan bir yarışma ve eleme sınavı olan KPSS; öğretmenlere yönelik KPSS-Eğitim bilimleri, müfettiş, uzman, denetmen ve kontrol yardımcılığı adaylarına yönelik KPSS-A ve diğer tüm memurlara yönelik KPSS-B olmak üzere üç sınavdan oluşmaktadır. KPSS’ye giren memur adaylarının sayısı her geçen yıl hızlı bir şekilde artmaktadır.

Sınav sektörünün son yıllarda hızlı bir şekilde büyüyen gücü haline gelen KPSS, özellikle üniversite mezunları için giderek zorlaşan ve zorlaştıkça da gerginleşen bir ortam oluşturmaya başlamıştır. 2010 KPSS sınavında yaşanan kopya skandalı ve sonrasında KPSS Eğitim Bilimleri sınavının iptal edilmiş olmasıyla birlikte, genel olarak sınavlar, özel olarak KPSS bütün boyutlarıyla tartışmaya açılmıştır. Özellikle sayıları her geçen gün artan eğitim fakültesi mezunları açısından KPSS, “Demokles’in Kılıcı” işlevi görmektedir.

Bugünün Türkiye’sinde sınavlar, tek başına bir yarışma ve eleme sistemi olmanın çok ötesinde anlamlar taşımaktadır. Özellikle ortaöğretime geçiş ve üniversiteye hazırlıkta giderek etkili hale gelen dershaneler ve KPSS ve benzeri sınavlar için açılan hazırlık kursları giderek büyüyen ve ekonomik bir güç haline gelen yeni bir sektör ortaya çıkarmıştır. Sınavların son yılların önde gelen ekonomik kazanç kaynağı haline gelmesi, sınav sektöründen geçinenlerin sayısını her geçen gün arttırmaktadır.

Yedi yaşında yarışmaya başlayan bir öğrenci ortaöğretim, üniversite ve sonrasında 23 yaşına kadar sınavlarla uğraşması, hayatı önlerine sunulan şıklardan birisini seçmekle geçen sağlıklı bir nesli ortaya çıkarmıştır. Eğitim sürecinden başlayıp çalışma yaşamına kadar süren bu durumun en somut sonucu yaratıcılığı sınırlı, analiz, sentez ve değerlendirme yeteneklerinden yoksun bireylerin yetiştiriliyor olmasıdır.

Gerek eğitim süreçlerinde, gerekse kamuda işe girmede sınavlar yoluyla yapılan elemeler, baştan aşağı eşit olmayan ve adaletsiz bir durumun rasyonelleştirilmesinden başka bir şeye hizmet etmemektedir.

Zekâ ya da başarı gibi adlarla sunulan ve sınava yönelik hazırlığın niteliği ile farklılaşan değerlendirme ölçütleri, herkes için eşit şartlarda hayata geçirilmediği için ortaya çıkan sonuç, çok az kimseyi sevindirmekten başka bir işe yaramamaktadır.

Türkiye’de eğitim sisteminden başlayarak düzeyler arası geçişler, okul türlerini tarif ve eğitim programları başta olmak üzere, eğitimin tüm tür ve düzeylerinin kamu tarafından ve kamusal kaynaklarla sunulması ve adil dağıtımının sağlanması, insancıl ve demokratik bir okul iklimi oluşturma gibi pek çok sorun varlığını sürdürmektedir.

Öğretim kademelerine girışten, istihdama kadar pek çok kademede sınavlar kullanılmakta ve bu sınavlar üzerinden seçimler yapılmaktadır. Sınavlarda başarılı olanlar, ilgili alanın gereklerine sahip olarak kabul edilirken, başarısız olanlar ise yetersiz kabul edilmektedir.

Sınırlı bir zaman aralığında ve çoktan seçmeli olarak sorulan sorular, gerçekten ilgili bilgi ve yeteneğe sahip olanları değil, test çözümede belli bir hıza sahip olanları avantajlı hale getirmektedir. Test tekniğine sahip olan bireyler üniversite sınavında ve sonrası yapılan iş sınavlarında başarılı olsalar da, bireylerin yaratıcılık, becerileri vb. özellikleri geri planda kalmayı sürdürmektedir.

Sınavların katılımcıların bilgi ve becerilerini gerçek anlamda ölçmekten çok elemeye yönelik olması, sınavların hem eğitim sistemi hem de benimsenen kamu istihdam politikaları açısından doğru çözüm olmadığını göstermektedir. Sistemin yarattığı sorunların zmne dair bir umut ışığı görünmezken girenlerinin sayısal çokluğunu ğretmen adaylarının oluşturduğu sınavlar iddia edilenlerin aksine bir zorunluluk değildir. Sorun eğitimin her kademesinde sıvlara mahkum edilenlerde değil, bizzat “sınav odaklı” eğitim sisteminin kendisindedir.

EĞİTİMDE TİCARİLEŞTİRME ADIMLARI

Türkiye için en önemli, en yaygın kamu hizmeti alanı eğitim alanıdır. Eğitim sistemi, yıllardır sürdürölen bilinçli politikalar sonucu tam bir sorun yumağı haline gelmiş, okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar eğitimin tüm düzeyleri, en temel işlevlerini bile yerine getiremez hale getirilmiştir. Eğitimde yaşanan sorunları çözmek adına atılan adımların çıkış noktasını, eğitim hizmetlerinin ticarileştirilmesine yönelik uygulamalar oluşturmaktadır.

Eğitimin ticarileştirilmesi sürecinde, kamuya ait eğitim kurumlarında çeşitli adlar altında para toplanması ve giderek toplanan para miktarlarının yükseltilmesi politikalarının geliştirilmesi dikkat çekicidir. Geçtiğimiz 10 yıl içinde, özel öğretim kurumlarının kurulmasının teşvik edilmesi, eğitim hizmetleri veren kamusal olmayan şirketlerle yönetim anlaşmaları yapılması ve toplumun, eğitimi parasal olarak desteklemesini teşvik edici önlemler alınması vb. gibi farklı uygulamalar hayata geçirilmiştir.

31

AKP dönemi öncesinde başlayan kamusal ve parasız eğitim hakkını, hızla paralı eğitime dönüştürme girişimleri, geçtiğimiz 10 yıl içinde ciddi anlamda artmıştır. Bölgeler, iller, okullar ve toplumsal kesimler arası eşitsizlikler düşünüldüğünde, toplumdaki gelir grupları açısından varsılların lehine yoksulların aleyhine bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Ailelerin bir çocuğa eğitim öğretim yaşamı boyunca yaptığı harcama yaklaşık 60 bin TL olarak hesaplanmaktadır. Bu hesaplama içerisinde; servis, etüt (kurs) özel ders, dersane harcamaları dâhil değildir. Eğitim hizmetinden toplumun tüm kesimlerinin yararlanması uzun bir süredir hak olmaktan çıkarılmış, sadece ekonomik gücü olanlar için bir “fırsat” haline getirilmiştir.

Eğitim sistemi, her geçen yıl daha fazla paralı hale getirilirken bu durum, milyonlarca öğrenci velisi için en önemli sıkıntı kaynağı olmayı sürdürmektedir. Veliler çocuklarını okutabilmek için bütçelerine göre çok yüksek oranlarda harcama yapmak zorunda kalmaktadır. Öğrenciler arasındaki eşitsizlikleri

derinleştiren paralı eğitim uygulamaları nedeniyle her yıl çok sayıda çocuk ve genç eğitim sisteminin dışına itilmektedir.

Eğitimde Gerçekten Kaynak Sorunu Var Mı?

İnsan ya da toplumla ilgili herhangi bir konuda kaynak kullanma sorunu gündeme geldiğinde ya da kaynakların herkesin ihtiyacına göre adilce bölüşülmesi istendiğinde, kaynakların denetimini elinde tutanlar, kapitalist iktisadın temel sloganı olan “ihtiyaçlar sonsuz, kaynaklar sınırlı” sözünü gündeme getirirler. Bu önemli söz, nedense hep halkla ilgili konularda, emekçilerin sorunları gündeme geldiğinde dillendirilmektedir.

Kriz gerekçesiyle, halktan toplanan vergiler ya da işçilerin işsizlik sigortası fonu sermayeye çeşitli adlar altında aktarılırken; eğitim, sağlık gibi tüm toplum kesimlerini yakından ilgilendiren konulara sıra gelince, birden bire bütün kaynaklar buharlaşmakta ve “kaynak yok” ya da “bütçe kaynakları sınırlı” denilerek bildik sözler tekrarlanmaktadır.

32

1980 sonrası oluşturulan merkezi bütçelerin piyasa mekanizması ile hızlı bir bütünleşme içine girmiş olması, kamu kaynaklarının, kamu hizmetlerinin dışındaki alanlara aktararak, kamu alanının piyasa ilişkileri içine çekilmesi sonucunu doğurmuştur. Eğitimin okulöncesinden yükseköğretime kadar neredeyse bütün kademelerinde yaşanan ticarileştirme ve paralı hale getirme uygulamaları 2000’li yılların başından bu yana belirgin bir şekilde artmıştır.

2001 krizi sonrası oluşan siyasal kaos ortamı üzerinden iktidara gelen AKP, iktidarda olduğu 10 yıl boyunca, önceki iktidarların uygulamalarını aşan derecede eğitim alanında ticarileştirme uygulamalarını hızlandırmıştır. Bütçe içinde sınırlı, ancak sosyal harcamalar içinde önemli bir paya sahip olan eğitim harcamaları, AKP döneminde ihtiyacı karşılayacak düzeyde artırılmamış, okullara ödenek ayrılmaması nedeniyle fiziki altyapıdan, eğitimin niteliğine kadar pek çok alanda yaşanan sorunlar hızla artmıştır.

Kamu hizmetleri alanında kaynak yetersizliğinin her fırsatta bahane olarak gösterilmesi, eğitim hizmetlerinde büyük yapısal sorunlara neden olmuştur. Bu sorunlara çözüm olarak eğitimin ticarileştirilmesi, paralı eğitim uygulamaları bizzat devlet tarafından desteklenmiş, eğitim harcamalarının büyük bölümünün öğrenci ve velilerin sırtına yıkılması gibi somut sonuçlar ortaya çıkmıştır.

AKP'nin iktidarda olduğu son 10 yılda, merkezi hükümetin eğitim finansmanı içindeki payı hızla azalmış, buna karşın hanehalkının cebinden yaptığı eğitim harcamaları sürekli artmıştır. Başka bir ifade ile merkezi hükümetin eğitim alanındaki kaynak kullanımını düştükçe, halkın cebinden yaptığı eğitim harcamalarının miktarı yükselmiştir. Ancak bu dönemde yaşanan ve dikkat çekici olan esas değişiklik, eğitimin finansmanında yerel aktörlerin, özel ya da tüzel kişi ve kuruluşlar ile il özel idareleri gibi yerel yönetim birimlerinin eğitimin finansmandaki payında görülen artıştır.

Türkiye'de eğitim sistemi içinde bulunduğu durumu, OECD ülkelerinde öğrenci başına yapılan eğitim harcamaları miktarı bakımından değerlendirdiğimizde tablo daha da kötüdür. Bütçeden eğitime ayrılan payın artıyor gibi görünmesine karşın, eğitime ayrılan kamu kaynaklarının yetersiz olduğunu OECD verileri doğrulamaktadır. OECD'nin her yıl yayınladığı "Bir Bakışta Eğitim Raporu", üye ülkelerin ilköğretimden yükseköğretimin sonuna kadar öğrenci başına yapılan harcamaları hakkında yeterince fikir vermektedir.

Eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcamalarda Türkiye, pek çok konuda olduğu gibi, OECD ülkeleri arasında son sırada yer almaktadır. OECD rakamlarına göre Türkiye'de devletin öğrenci başına yaptığı yıllık eğitim harcaması miktarı ilköğretimde 1.130 ABD doları, ortaöğretimde 1.834 ABD doları, yükseköğretimde 4.648 ABD dolarıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, 2010 yılından bu yana OECD'ye öğrenci başına yapılan harcama miktarı ile ilgili olarak istenen bilgileri vermemekte, OECD ülkeleri içinde öğrenci başına en az harcama yapan ülke olduğunun bilinmesini istememektedir. Bu nedenle aşağıdaki tabloda 2009 yılı Bir Bakışta Eğitim Raporunda yer alan veriler kullanılmıştır.

OECD Ülkelerinde Öğrenci Başına Yapılan Harcama (ABD Doları)

Ülkeler	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	İlköğretimden Yükseköğretime
Çek Cumhuriyeti	3.217	5.307	7.989	5.174
Fransa	5.482	9.303	11.568	8.428
Avusturya	8.516	10.577	15.148	10.895
Macaristan	4.599	3.978	6.367	4.588
İtalya	7.716	8.495	8.725	8.263
Meksika	2.003	2.165	6.462	2.460
Polonya	3.770	3.411	5.224	3.868
Türkiye	1.130	1.834	4.648	1.614
OECD Ortalaması	6.437	8.006	12.336	7.840

Kaynak: OECD, Bir Bakışta Eğitim Raporu, 2009, syf: 202.

İlköğretimden yükseköğretime kadar yapılan tüm eğitim harcamaları açısından bakacak olursak; Türkiye’de bir öğrenci için yapılan harcamanın öğrenci başına 1.614 dolarda kaldığı görülmektedir. Tabloda da açıkça görüldüğü gibi Türkiye kişi başı öğrenci harcamaları bakımından hem diğer ülkelerin gerisinde, hem de OECD ortalamasının çok altındadır. Öğrenci başına yapılan eğitim harcaması miktarının bu kadar düşük olması, ülkemizde devletin kamu eğitimine verdiği önemi göstermesi açısından düşündürücüdür.

Türkiye’deki aileler çocuklarının eğitimi için ortalama bir OECD ailesine göre gelirleriyle kıyaslandığında iki kat daha fazla para harcamaktadır. Türkiye’de en zengin yüzde 20 ile en yoksul yüzde 20’nin arasında eğitim harcamaları bakımından 14 kat fark olması, eğitim sisteminin toplumdaki sınıfsal eşitsizlikleri nasıl yeniden ürettiğini göstermektedir.

Eğitimde kaynak sorunu, kaynakların sınırlı olmasından ya da olmamasından çok, doğrudan kaynaklar üzerinde söz sahibi olan egemen sınıfların tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Kaynakların kimin için, nasıl kullanılacağı sorunu kuşkusuz farklı ekonomik sistemlerde, egemen sınıfların tercihleri doğrultusunda gerçekleşir.

Bir ekonomide egemen güçlerin (kapitalizmde sermayenin) tercihleri, kaynakların kimler için sınırlı, kimler için sınırsız olacağını belirleyen en temel faktördür. Bu açıdan bakıldığında eğitim sisteminde “kaynak sorunu var mı?” sorusu yerine, kaynakların kimin için kullanıldığı, dolayısıyla kimler için kaynak sorunu olduğu sorusunun öncelikle yanıtlanması gerekmektedir.

Kamu-Özel Ortaklığı ve Eğitim Kampusları

Kamu ve özel arasındaki ayırımın belirsiz ve bulanık hale geldiği, son yıllarda, özelleştirmeler ile hızla küçültülen devletin kamu hizmetlerini yeni dönemde nasıl örgütleyeceği, nasıl finanse edeceği konusu ön plana çıkmıştır.

Kamu-özel ortaklığı, özellikle özelleştirmenin mevcut piyasa koşullarında henüz tam olarak gerçekleştirilmediği, alanlarda sermayenin genişlemesi, kendini yeniden üretebilmesi için geliştirilmiş bir yöntem olarak gündeme getirilmiş ve ilk olarak sağlık alanında uygulanmaya başlanmıştır. Bu model, özelleştirmeler sonrasındaki aşamada, devletin özel sektöre kârlı yatırım olanağı sağlamasına yönelik bir yöntem olarak bilinmektedir.

Kamu özel ortaklığı, kamu hizmetlerinin örgütlenmesine ve yürütülmesinde özel bir şirket, ortak girişim ya da konsorsiyumun, birbirinden farklı işlevleri (mal ve hizmet tedariki ve yapım işi vb gibi) blok halinde üstlenerek dahil edildiği, yönetim ilişkisinin uzun süreli sözleşmeler temelinde kurulduğu bir model olarak tanımlanmaktadır.

Kamu-özel ortaklığı uygulamaları kamu hizmet alanları itibariyle giderek yaygınlaşmakta ve uygulanan proje sayısı hızla artmaktadır. İngiltere’de şu anda farklı hizmet alanlarında eş zamanlı 700 tane kamu-özel ortaklığı projesi yürütülmektedir.

Türkiye’de son yıllarda kamu-özel ortaklığı modeliyle inşa edilecek toplamda yaklaşık 25 bin yatak kapasiteli 92 hastanenin ihale sürecinin tamamlanmasıyla sağlık kampusları uygulaması hayata geçirilmeye başlanmıştır. Kamu hizmetlerinin örgütlenmesinde, özellikle sağlık ve eğitim hizmetlerinde kamu-özel ortaklığı adeta standart uygulama haline getirilmeye çalışılmaktadır.

652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri yeniden yapılandırmıştır. Söz konusu yeniden yapılandırmada, toplumun yararına aykırı çok sayıda olumsuz düzenleme ile birlikte, eğitim hizmetlerini kamu hizmeti olmaktan çıkaracak ve tamamen “piyasa ilişkileri” içinde yeniden yapılandıracak çok önemli bir düzenleme yapılmıştır.

652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin “İnşaat ve Emlak Grup Başkanlığı” başlığı altında düzenlenen 23. maddesinde yer alan hükümler, 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5396 sayılı kanun ile Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'na eklenen maddede hükümlerinden adeta kopyala-yapıştır yöntemiyle alınmıştır. Bu hükümlerin cümlesi cümlesine birbirlerine benzemesinin nedeni, “Kamu Özel Ortaklığı” modelinin eğitimde uygulanmak istenmesidir. Bir süredir “Eğitim kampusları” ya da “Eğitim kentler” olarak ifade edilen projenin alt yapısının bu modelle oluşturulması öngörülmektedir. İlgili madde şu şekildedir;

(1) d) Okul ve eğitim yerleşkesi gibi eğitim tesislerinin okul ve eğitim tesisi olarak kullanılmak kaydıyla gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine kiralanmasına ilişkin işleri yürütmek.

(3) a) Yapılmasının gerekli olduğuna Bakanlık tarafından karar verilen eğitim öğretim tesisleri, Bakanlık tarafından verilecek ön proje ve belirlenecek temel standartlar çerçevesinde, kendisine veya Hazineye ait taşınmazlar üzerinde ihale ile belirlenecek gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine kırk dokuz yılı geçmemek şartıyla belirli süre ve bedel üzerinden kiralama karşılığı yaptırılabilir.

c) Kira bedeli ve kiralama süresinin tespitinde; taşınmazın gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine ait olup olmadığı, bedelsiz Hazine taşınmazı devredilip devredilmediği, yatırımın maliyeti, eğitim öğretim donanımının bu kişiler tarafından sağlanıp sağlanmayacağı, kiralama konusu taşınmaz ve üzerindeki eğitim öğretim tesislerinde eğitim öğretim hizmetleri dışındaki hizmetlerin ve alanların işletilmesinin kiralayana verilip verilmeyeceği hususları dikkate alınır.

Eğitimde kamu-özel ortaklığı modelini daha açık ifade etmek gerekirse; genellikle Hazine arazisi üzerinde, “ortak girişim” şeklinde de karşılaşabileceğimiz özel bir şirket bir okul inşaatı yapacaktır. Söz konusu şirket, bu okulda eğitim-öğretim donanımını sağlamaktan, öğretmenin sınıfa girip ders işlemesi dışındaki yani, eğitim-öğretim hizmetleri dışındaki hizmetlerin sunumunu ve ticari alanların işletilmesini de üstlenebilecektir.

Kamu özel ortaklığı hayata geçmeye başladığında devlet, okulu inşa eden, teknik donanımını sağlayan ve eğitim-öğretim hizmeti dışındaki temizlik, yemekhane, kantin, otopark, güvenlik gibi hizmetleri de sunan şirkete 49 yıla

kadar yapılabilecek s3zleşme s3resi içerisinde yıllık kira bedeli 3deyecektir. Bu uygulamanın tek anlamı şudur; devlet, eğitim-3đretim hizmetini sunacak personeli, yani 3đretmenleri bu okullarda ya da kampuslarda istihdam ederek, hem şirketin kira gelirini, hem de eğitim-3đretim hizmetinin buralarda verilmesi nedeniyle 3đrenci garantisini, yani şirketin “m3şteri garantisini” g3venceye almaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kampusları Y3nergesi'nin 4. maddesinde eğitim kampusu; Mill3 Eğitim Bakanlığına bağlı değişik t3r ve derecedeki birden fazla okul ve kurumlar ile bunlara bağlı pansiyon, yatakhane, yemekhane, laboratuvar, k3t3phane, spor alanları, rehberlik ve sağlık 3nitesi, konferans salonu, çok amaçlı salon ve benzeri yerleri içerisinde bulunduran alanı ifade etmektedir. Dolayısıyla kampus oluşturma fikrinin gerçekleştirilmesinde Kamu 3zel Ortaklığı modelinin oynayacağı rol3 g3rebilmek, eğitim hizmetinin geleceği açısından hayati 3neme sahiptir.

Projedeki temel amaç, g3 alan b3y3k şehirlerde sınıf mevcutlarının azaltılması olarak ifade edilse de, asıl amacın eğitim sistemi içine b3y3k şirketleri ıkılmamak 3zere yerleştirmek olduğu açıktır. Eğitim-3đretim hizmeti dışındaki diğer t3m hizmetlerin şirketin ticaret yapacağı alanlar olarak ayrılması, s3z konusu şirketin kamu hizmeti alanına k3klerini nasıl salacağını da g3stermektedir.

Kamu-3zel ortaklığı kamu hizmetinin 3rg3tlenmesinin b3t3n bileşenlerinde d3n3ř3m yaratmaktadır. Kamu hizmetlerinin kendisini, 3rg3tlenmesinin niteliğini d3n3řt3ren, kamusal niteliğini çok b3y3k oranda zayıflatan bir 3zelliğe sahiptir.

Kamu 3zel ortaklığı basit bir hizmet alımı, dış kaynaktan yararlanma uygulaması değildir. Bu modelde s3zleşme ilişkisi çok daha kapsamlı ve derindir. Bu model ile kamu hizmetini bizzat sunan hastane ya da okulların mevcut ihalelerde ve s3zleşme y3netiminde sahip oldukları yetkilerin neredeyse t3m3n3n ortadan kalkması s3z konusudur. Okullar, hastaneler bakanlıkların imzaladığı 49 yıla kadar s3reli s3zleşmelerin sadece uygulayıcısı konumunda olacaktır.

Halkın b3y3k bir b3l3m3ne cazip gelen “beş yıldıızlı otel konforunda hastaneler, okullar” reklamı eşliğinde sunulan kamu-3zel ortaklığı, gelecekte daha fazla kamu borçlanması, taşeronlaşma, esnek istihdam, mali sosyal

haklar üzerinde kesintiler, “kullanan öder” ilkesine dayalı olarak daha fazla katkı payı şeklinde halka ek mali yükler getirecek bir uygulamadır.

Şirketlerin risk ve maliyetlerini kamusallaştıran, bütçeyi işlevsizleştiren, siyasal ve yönetsel sorumluluğu boşa çıkaran bu modelin ekonomik ve sosyal hakları ortadan kaldırması, kamu emekçilerinin mali ve sosyal hakları üzerinde olumsuz sonuçlar doğurması kaçınılmazdır.

Eğitimde Gizli ve Açık Özelleştirme

Eğitimde özelleştirme uygulamaları genel özelleştirme uygulamalarından çeşitli yönleriyle farklılıklar göstermektedir. Bu uygulama içerisinde, işçi sınıfının yürüttüğü mücadeleler sonucu kazanılmış bir hak olarak kabul edilen herkese eşit ve parasız eğitim hakkı adım adım hafızalardan silinmek istenmektedir. Sermaye, en açık hali ile devletin üzerinde ağır bir yük olarak nitelediği kamu eğitim harcamalarını azaltmayı, hanehalkının cebinden yaptığı eğitim harcamalarını arttırmayı hedeflemektedir.

Eğitimde özelleştirme, sadece özel okul ve dershanelerin açılması ya da devlet okullarındaki eğitimin katkı payı ve harç adı altında ücretlendirilerek bu ücretlerin gün geçtikçe artırılması gibi yöntemlerle sınırlandırılmamaktadır. Bu uygulamanın dışında eğitim kurumlarının belli aslı ya da yan faaliyetlerinin taşeronlaştırılması ve paralı uygulamalar haline getirilmesi de söz konusudur.

Eğitim Enternasyonu'nun yayınladığı raporlara göre, eğitimde piyasalaştırma uygulamaları “gizli ve açık özelleştirme” olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Benimsenen yöntemler arasında, öğrencilerden alınan “katkı payı” gibi uygulamaların yanı sıra, AKP Hükümetinin 10 yıldır yaptığı gibi özel okulların çeşitli yollardan teşvik edilmesi, toplam okullar içerisindeki özel okul payının artırılması gibi yöntemler en yaygın uygulamalar arasındadır.

Türkiye’de “gizli özelleştirme”, bir yandan devlet okullarında eğitimin niteliğini bilinçli olarak düşürüp, özel okulların öne çıkarılması şeklinde ortaya çıkarken, diğer taraftan eğitimin kamusal finansmanından çok, halkın eğitimin finansmandaki payının artırılması şeklinde görülmektedir.

Eğitimde bir diğer önemli ticarileştirme hamlesi, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005 yılında yayınladığı bir genelge ile Okul Aile Birlikleri'ni okullarda bağış adı altında kayıt parası toplamaya, okul kantinlerini, otoparklarını,

spor salonlarını işletirmeye yetkili kılması olmuştur. Bu genelge ile devlet okullarında bağış adı altında yürütülen “zorunlu bağış” uygulaması açık biçimde yasal bir nitelik kazanmıştır.

Anayasa'nın ilköğretim okullarında eğitimin parasız olduğunu vurgulayan 42. maddesi ile çelişen bu genelgenin sonuçları, uygulama başladığından bu yana hemen her alanda hissedilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde okullarda bağış yapan öğrenciler teknolojik olarak daha donanımlı sınıflarda, bağış yapmayan öğrenciler ise sıradan sınıflarda eğitim almak zorunda bırakılmış, toplumdaki sınıf farklılıkları eğitim sistemi üzerinden daha da derinleştirilmiştir.

Öğrenci velilerini okul yönetimine ve karar alma sürecine katmak amacıyla okul aile birliklerinin yetkilerinin artırıldığı savunulmasının aksine, bu birlikler mafya tarzı örgütlenmelerin ağına düşmeye başlamıştır. Özellikle otopark rantının oldukça yüksek olduğu büyük şehirlerde okulların bahçelerini otopark olarak işletme yetkisini ele geçirmek isteyen çeşitli yapılar, okul aile birliklerine nüfuz etmeye çalışmışlardır.

Okul aile birliklerinin yetkilerinin artırılması yoluyla veli katılımının artırılmasının amaçlandığı vurgulanmasına rağmen, sonuç böyle olmamıştır. Okul Aile Birlikleri'nin yetkileri ticari anlamda artırılmıştır ve bu durumun farkında olan yoksul öğrenci velileri, okul aile birliklerinde kendilerinden para ve yardım isteneceğinin farkında olarak bu birliklerde yer almaktan çekinmişlerdir. Sonuç olarak okul aile birlikleri, devlet okullarının birer ticari işletmeye çevrilmesini sağlamaya dönük bir paravan işlevi görmüş ve bu amaca hizmet etmeleri için ticari yetkileri artırılmıştır.

Eğitimde kamusal boyutu gerileterek piyasacı zihniyeti öne çıkarmaya yönelik faaliyetler arasında önem taşıyan bir diğer önemli boyut, kamu-özel işbirliği ya da ortaklığı faaliyetleri aracılığıyla okullarda kamusal finansmanın özel kesimden, şirketlerden sağlanan finansmanla yer değiştirmesine dönük çabalarıdır. Bu anlamda bu çalışmalar, uluslararası alanda eğitimde “gizli özelleştirme” pratikleri olarak adlandırılmaktadır.

Okullarda kamusal bir yükümlülük olarak gerekli ödeneklerin ayrılmaması sonucunda ticari ilişkiler ve şirketler dersliklere kadar girmektedir ve kamunun eğitimdeki payının azaltılmasının bu perspektif dahilinde meşrulaştırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Benzer bir durum, Almanya’da da görülmüş ve bir süre sonra okullarda büyük Alman firmalarının önce dersliklere, ardından da okullara adlarını verdikleri gözlenmiştir. Benzer bir süreç, AKP döneminde Türkiye’de de yaşanmaya başlanmıştır. Türkiye’nin çeşitli illerinde zengin iş adamlarının isimlerinin okullara ve üniversitelere verildiği bilinmektedir.

Okullarda sponsor uygulamasına gidilmesi, eğitimde kamusal boyutu tahrip edip özelleştirmeye dönük bir adım olarak yaygınlaştırılırken, aynı zamanda devlet okulları arasında gelir ve ticari faaliyetlere göre hiyerarşik bir yapının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum, kamusal boyutu özele ve gelir durumlarına göre tasnif ederek tasfiye etmekte ve devlet okullarında özelleştirme ya da şirketleşme pratiklerinin yerleşmesine neden olmuştur.

Özel okulların toplam okullar içindeki payının artırılması yönündeki talebini ve bu yöndeki devlet desteğini yeterince seferber edemeyen AKP Hükümeti, eğitimi bir bütün olarak ticarileştirme ve kısmen özelleştirme sürecini bizzat devlet okulları içinde yürütmeye çalışmaktadır.

Eğitim, devredilemez bir kamusal haktır. Bu alanda yapılan çeşitli araştırmaların da gösterdiği gibi, devlet okullarında paralı eğitim uygulamaları yaygınlaştıkça, en düşük gelir dilimindeki yüzde 20’lik kesimin gelirleri içinde eğitim harcamalarına ayırmak zorunda oldukları pay mutlak anlamda artmaktadır. Bu ancak gıda ve sağlık harcamalarından kısılarak gerçekleştirilebilmektedir.

Devlet okullarında yaşanan eşitsizlikleri derinleştiren örnekler, var olan toplumsal eşitsizlikler doğrultusunda okulları tasnif etmeye yaramakta ve zenginle yoksula ayrı ayrı “devlet okulu” tanımlamasının önünü açmaktadır.

Gelinen noktada toplumun maddi olanaklara sahip belli kesimi için eğitim halen nitelikli işgücünü elde etmenin araç ve olanaklarını sunmaktadır. Toplumun büyük çoğunluğu ise içeriği boşaltılmış, belirgin ve yeterli bir nitelik sağlamayan, yetersiz olanaklara sahip bir eğitim sürecinden geçirilmekte ve bu hali ile sermayenin ucuz emek gücü talebini karşılayan kitleyi oluşturmaktadır. Bu şekilde eğitimde özelleştirme uygulamaları ile sadece eşit koşullarda ve parasız eğitim hakkı değil, mezunların eğitimleri sonrasında eşit koşullarda çalışabilme koşulları da ortadan kaldırılmaktadır.

AKP Hükümeti, daha önce Latin Amerika ülkelerinde uygulanan ve başarısız olduğu için başta Şili olmak üzere birçok ülke tarafından terk edilen eğitimi ve sağlığı piyasalaştırma yöntemini, sorunların çözümü için tek çare gibi sunmak yerine, özel çıkarı değil, kamu yararını gözetmeli ve dünyada gerileyen bu modelleri Türkiye'ye dayatmaktan vazgeçmelidir.

Dershane ve Özel Okulların Gelişimi

Başbakan Erdoğan, 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren özel dershaneleri kaldıracıklarını açıklamıştır. Başbakan aynı konuşma içinde "Okullar kurun, biz de sizden hizmet alımı yapalım. Bedeli neyse biz verelim" ifadesini kullanarak, asıl amaçlarının özel dershane sistemini kaldırmak değil, dershanelerin daha kurumsal yapılar olan özel okullara dönüştürülmesi olduğunu açıkça itiraf etmiştir.

10 yıllık AKP iktidarı döneminde özel dersane sayısı 2 kat artarken, AKP her fırsatta özel okullara yönelik teşvik politikaları geliştirmek için olmadık yollar denemiştir. Özel okullara vergi teşvikleri ve çeşitli kalemlerde indirimler yapılmış, yoksul öğrencilerin özel okul masraflarının devlet tarafından karşılanması girişimleri Eğitim Sen'in çabalarıyla yargıdan dönmüştür. AKP, sermaye sınıfının en kararlı savunucusu olduğunu göstermek için, kamu kaynaklarını sadece eğitimde değil, her alanda özele aktarmak için bütün imkânlarını seferber etmiştir.

Kamusal eğitim ve okullara yeterli bütçe ayrılması ile ilgili herhangi talepler gündeme geldiğinde “kaynak yok” denirken, kuruluş ve işleyişi açısından “para kazanmayı” amaçlayan birer işletme olan özel okullar, geçtiğimiz 10 yıl içinde doğrudan ya da dolaylı yollarla sürekli olarak desteklenmiştir.

AKP Hükümeti tarafından 2006 yılında gündeme getirilen Özel Öğretim Kurumları yasası değişiklik taslağının genel gerekçesinde “*Eğitimde planlama, öğretim programlarını geliştirme, denetleme ve koordinasyon işlevi dışındaki hizmetlerin özel sektör tarafından yürütülmesi, Devletin eğitim yükünü hafifleteceği gibi finans sorunlarının aşılmasında da etkili olacak ve daha kaliteli eğitim verilmesinde olumlu gelişmelere ortam hazırlayacaktır*” sözleriyle belirtilen hedef, eğitimin iddia edildiği gibi bir kısmının değil, tamamının piyasa mekanizmasına terk edileceğinin itirafı olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevleri planlama, öğretim programları geliştirme, denetleme ve koordinasyon ile sınırlandırılmış, eğitimin kamusal finansmanından hiç söz edilmeyerek, eğitimde sorunların “özel öğretim” ile aşılabacağı iddia edilmiştir. Bu durum, hükümetin asıl niyetinin kamusal eğitim hizmetini tamamen piyasa koşullarına terk ederek özelleştirmek olduğunu göstermiştir.

AKP Hükümeti tarafından yapılan bütün değişikliklerin amacı, özel okul sektörünün eğitim sistemi içindeki payını ilk aşamada yüzde 10'lara çekmektir. Pek çok devlet okulu elektrik, su ve doğalgaz faturalarını ödemekte zorluk çekerken, özel okulların neredeyse tüm harcamalarında indirimde gidilmesi, ayrıca ekonomik teşvikler sunulması büyük bir çelişkidir.

Eğitimde özelleştirmeyi özendirmek ve özel okulları doğrudan kamu kaynaklarıyla desteklemek amacıyla atılan adımların hepsinin, “kâr etmek” amacıyla kurulmuş, kontenjanlarını dolduramayan, kimi çevrelerce değişik

amaçlarla kurulmuş vakıf ve cemaatlere bağlı okullara yönlendirmeyi amaçladığı açıktır.

2006 yılında 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları kanununda yapılan değişiklik ile Türkiye'nin bu konudaki eğitim anlayışı değiştirilmiş, özel öğretim kurumlarının her yönden desteklenmesi için düzenlemeler yapılmıştır. Oysa 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda öncelik kamudadır.

Bir yandan eğitimin bütün yükünün devletin sırtında olduğu, eğitime kaynak aktarmakta güçlük çekildiği dile getirilirken, diğer yandan özel öğretimi teşvik etmek için kamu gelirlerinden dolaylı olarak kaynak aktarılmak istenmesini ciddi bir çelişki olarak değerlendirmek gerekir.

Soruna özel okullar ve dersane sayıları üzerinden bakıldığında ise, geçtiğimiz 10 yıl içinde kamu eğitiminin giderek artan oranda “özel girişim” tarafından kuşatıldığı tespitini yapmak mümkündür. Söz konusu kuşatmayı, eğitimin değişik kademelerindeki özel okulların sayısına, bu okullarda okuyan öğrenciler ve çalışan öğretmenlerin toplam sayılarındaki değişime bakarak açıklamak mümkündür.

Türkiye’de halen yüzde 3 olan özel okulların oranını yüzde 10’a çıkarmayı hedefleyen AKP hükümeti, eğitimdeki “stratejik hedefleri”ni de buna göre belirlemiştir. Milli Eğitim Strateji Raporu’nda 2014 yılına kadar dershanelerin özel okullara dönüştürülmesi zaten açıkça belirtilmiştir.

Başbakan’ın 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren özel dershanelerin kaldırılacağına ilişkin açıklamaları bu nedenle sürpriz olmamıştır. AKP hükümetinin, aynı raporda meslek liselerinin eğitimdeki ağırlığını arttırıp (yüzde 65’e çıkarıp) ardından özel sektöre devredilmesi çalışmalarının başlatıldığı bilinmektedir.

Türkiye’de 2012 itibariyle 3.453 özel okulöncesi eğitim kurumu, 1.247 özel anaokulu, 931 özel ilköğretim okulu, 885 özel lise bulunmaktadır. 1930 yılında, çoğu yabancılara ait azınlık okulu olmak üzere, 300 kadar özel okul varken, 2012 yılında bu sayı 6.500’ü aşmıştır. 1930 yılında özel okullarda okuyan öğrenci sayısı 30 bin civarındayken, bugün özel okullarda okuyanların sayısı 583 bine ulaşmıştır.

Özel Dershane, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yıllar	Özel Dershane Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
2002–2003	2.122	19.881	606.522
2003–2004	2.568	23.730	668.673
2004–2005	2.984	30.537	784.565
2005–2006	3.928	41.031	925.299
2006–2007	3.986	47.621	1.071.827
2007–2008	4.031	48.855	1.122.861
2008–2009	4.262	51.916	1.178.943
2009–2010	4.193	50.432	1.174.860
2010–2011	4.099	50.209	1.234.738
2011–2012	3.961	50.163	1.219.472

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerinden derlenmiştir

AKP döneminde özel dersanelerin durumu daha da dikkat çekici hale gelmiştir. 10 yıllık AKP iktidarı boyunca Türkiye’de özel dersane sayısı 2 bin 122’den, 3 bin 961’e çıkmıştır. 2002 yılında dersanelere giden öğrenci sayısı 606 bin 522 iken, 2012’de 1 milyon 219 bin 472’ye yükselmiştir. Özel dersanelerde çalışan öğretmen sayısı ise 19 bin 881’den, 50 bin 163’e yükselmiştir.

AKP hükümeti döneminde dersanelerin sayısı yaklaşık iki kat artarken, teşviklerin de etkisiyle özel okullara giden öğrencilerin sayısının 223 binden 583 bine yükselmiş olması dikkat çekicidir. Özel okullarda çalışan öğretmen sayısı 20 bini okul öncesi eğitim kurumlarına olmak üzere 72 bin civarındadır.

AKP hükümetinin her icraatını, temsil ettiği sermaye kesimlerinin istek ve beklentileri doğrultusunda hayata geçirmeye çalıştığı bilinmektedir. Kamusal kaynakların eğitimin ticarileştirilmesi ve her geçen gün daha fazla oranda piyasalaştırılması için özel sermaye kesimlerine aktarılmaya çalışılmaktadır. Oysa yapılması gereken, kamusal kaynakların yine kamusal bir hak olan eğitim için, özel çıkarlar değil, kamusal yararlar gözetilerek değerlendirilmesi ve sadece eğitimde değil, bütün alanlarda kamu harcamalarının payının artırılmasıdır. Dersaneleri kapatacağız söylemleri ile asıl amacın özel öğretimi özendirmek ve özel okulları doğrudan kamu kaynaklarıyla desteklemek olduğu bütün açıklığı ile ortadadır.

Başbakan tarafından özel dershanelerin kapatılması gündeme getirildiğinde Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye genelinde fiziki şartları "Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi"nde belirtilen şartlara ve özel okul olmaya uygun özel dershanelerin tespiti için valiliklere resmi yazı göndermiştir. Yapılan çalışma sonucunda özel okul olabilecek dershanelerin sayısı tespit edilmiştir.

Türkiye genelinde faaliyet gösteren 3 bin 961 dershaneden, sadece 263'ü (yüzde 6,63'ü) özel okul olabilecek durumdadır. Buna karşılık fiziki koşulları nedeniyle özel okula uygun olmayan dershanelerin sayısı 3 bin 698'dir. Başbakan "özel dershaneler kendisini özel okula çevirsin biz onlardan hizmet alalım" diyedursun, bu koşullara uygun dershanelerin sayısı son derece sınırlıdır.

Anayasa'nın 47. maddesi "kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde devletleştirilebilir" demektedir. AKP hükümeti, bugüne kadar gündeme getirdiği benzer pek çok yasal düzenlemede olduğu gibi, dershanelerin kapatılması ve özel okulların desteklenmesi konusunda yapacağı yasal çalışmalarda da kamu yararı gözettiğini iddia edecek ve özel okullara bu bahaneyle kamu kaynaklarını aktaracaktır. Eğer hükümet gerçekten kamu yararını gözetiyorsa, kamu kaynaklarını özel okullara aktarmak yerine, bu okulları kamulaştırarak herkese eşit, parasız ve kamusal eğitim anlayışını hayata geçirmelidir.

Eğitimde Rant Dağıtım Uygulamaları

Türkiye'de eğitim hakkından ve dolayısıyla eğitim olanaklarından her bireyin "eşit" bir şekilde yararlandığını söylemek mümkün değildir. Çünkü herkese eşit eğitim olanakları sunmak, herkese yeterli "eğitim hakkı" sunmak anlamına gelmemektedir. Bireylerin hangi gelir grubu içinde yer aldığı, yetenek farklılıkları, gereksinimleri, sağlık durumları, yaşam koşulları, onlara farklı eğitim olanakları sunulmasını gerektirebilmektedir.

Nitelikli eğitimin bir hak olarak örgütlenebilmesi için sadece belirli düzenlemeler yapmak yetmemektedir. Çağdaş ve nitelikçe yeterli bir eğitim hakkından bahsedebilmemiz için eğitim; herkesi kapsamalı, yeterli sürede verilmeli, ulaşılabilir olmalı, kamu hizmeti olarak örgütlenmeli ve parasız olmalı; içeriği çağdaş, bilimsel, laik ve resmi dil yanında diğer anadillerinde de yapılabilmelidir.

Ücretsiz ders kitabı uygulaması

AKP temsilcileri tarafından parasız eğitim uygulaması olarak öne sürülen birçok düzenlemenin nasıl yandaş çevrelere rant dağıtımına haline geldiğini somut örnekler üzerinden açıklamak mümkündür. Örneğin ders kitapları 2003 yılından bu yana ücretsiz dağıtılmaktadır. Öğrenciler ve veliler için ilk bakışta son derece faydalı olan bu uygulama önemli olmakla birlikte, kitapların ücretsiz dağıtılması ve geri dönüşümünün sağlanarak yeniden kullanımının olmaması nedeniyle, geçtiğimiz 10 yıl içinde kamu ciddi anlamda zarara uğratılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2012-2013 eğitim öğretim yılı itibarıyla geçtiğimiz 10 yıl içinde toplam 1 milyar 513 milyon adet ücretsiz kitap dağıtımını yapmıştır. 2003-2004 eğitim öğretim yılından bu yana uygulanan “*ücretsiz ders kitabı*” dağıtımında Milli Eğitim Bakanlığı ücretsiz olarak verdiği ders kitabı sayısı her yıl artmaktadır.

46

2003–2004 eğitim öğretim yılında öğrencilere 81 milyon 834 bin kitap dağıtan Bakanlık, 2004–2005 eğitim öğretim yılında 83 milyon 858 bin; 2005–2006 eğitim öğretim yılında 106 milyon 510 bin; 2006–2007 eğitim öğretim yılında 142 milyon 307 bin; 2007–2008 yılında 157 milyon 132 bin; 2008–2009 yılında 167 milyon 574 bin; 2009-2010 yılında 187 milyon 433 bin; 2010-2011 eğitim öğretim yılında 193 milyon 535 bin; 2011-2012 eğitim öğretim yılında 206 milyon 466 bin; 2012-2013 eğitim öğretim yılında 187 milyon ücretsiz kitap dağıtılmıştır.

2003’de ders kitapları piyasası yaratılmış ve Milli Eğitim Bakanlığı, her yıl bu piyasadan 300–400 milyon TL tutarında kitap satın alarak en büyük müşteri konumuna gelmiştir. Her yıl MEB bütçesinin yaklaşık yüzde 5’i ders kitapları piyasasına kaynak olarak aktarılmaktadır. Ücretsiz ders kitabı uygulaması eğitimde önemli bir adım olarak değerlendirilebilecekken, uygulama ile ders kitaplarının kamuya maliyetinin on kat arttığından hiç bahsedilmemesi dikkat çekicidir. Halkın parasının nasıl harcadığı, hangi basın yayın şirketlerinin bu uygulamadan kazandığından ise hiç bahsedilmemektedir.

Ders kitaplarının ücretsiz olarak dağıtılması, eğitimin kamusal ve parasız nitelikte olması sürecinin tamamlayıcı bir ögesi olarak değerlendirilmesi gerekirken, Türkiye’de eğitim alanı hızla ticarileştirilmiş ve yoksul ailelerin çocuklarının eğitim olanaklarından yararlanması her geçen gün zorlaşmıştır.

Eğitimin kamusal niteliğini adım adım ortadan kaldıran hükümet, ders kitaplarının ücretsiz dağıtılması söz konusu olunca bu kitapların basımı üzerinden sermaye biriktiren özel çıkar sahiplerine resmen “kıyak” yapmıştır.

Kamusal kaynaklar kamu yararı için kullanılmalı, ders kitaplarının ücretsiz olarak dağıtılması uygulaması sürdürülürken, bu kitapların dayanıklı, yeniden kullanılabilir olarak basılması amaçlanmalıdır. Doğanın katlinin ve kamu kaynaklarının özel çıkar sahiplerine aktarılmasının önünü açan muslukların kapanması hedeflenmeli ve elbette, kamusal eğitimin ücretsiz ders kitapları dağıtımının yanında başka gereklilikleri de beraberinde getirdiği gerçeği gözlerden kaçırılmamalıdır.

Ders kitaplarının hazırlanması, içeriği, tasarımı, dağıtımı, devletin ve özel sektörün konuya yaklaşımı bakımından tartışılmaktadır. Bunun en önemli nedeni iktidarın, öğrencileri, kendi ideolojisine uygun bir şekilde biçimlendirme aracı olarak okulları, ders programlarını ve eğitim materyallerini kullanmak istemesidir. Nitekim eğitim sürecinin en etkili araçlarından biri olan ders kitapları ile eğitim materyalleri iktidarın siyasal-ideolojik dayatmalarının en etkili araçları haline gelmiştir. Ders kitapları ve yardımcı eğitim materyallerinin hem “ticari ürün” hem de “propaganda aracı” gibi ele alınması, bu durumun başlıca nedenleri arasındadır.

Hükümetin, ders kitapları üzerinden siyasi rant sağlamayı sürekli kılma arayışlarının önemli göstergelerinden birisi de ders kitaplarının uzun süre kullanılabilir şekilde hazırlanmaması ve her yıl yeniden dağıtılması yoluna gidilmesidir. Her fırsatta israftan kaçınılması gerektiğini söyleyenlerin, ders kitaplarının basımı üzerinden kamu kaynaklarını özel çıkar sahiplerine rant olarak dağıtmak söz konusu olduğunda israftan hiç söz etmemesi dikkat çekicidir.

10 yıllık AKP iktidarı döneminde, daha önce ders kitabı yayıncılığı yapmamış, sektörle uzak yakın ilişkisi olmamış çok sayıda şirketin ders kitabı basım sürecine katılması ve hazırladıkları kitaplar niteliksiz olduğu halde kabul görüp MEB tarafından satın alınmıştır.

Ücretsiz ders kitabı dağıtımıyla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı, ders kitaplarının seçiminde önce öğretmenleri devre dışı bırakmış, daha sonra Talim Terbiye Kurulunu kapatarak bu alanı tamamen piyasaya açmıştır. 2003 yılına kadar derslerinde hangi kitapları kullanacakları öğretmenler tarafından

belirlenmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu denetiminin dışında kullanıcı denetimini de beraberinde getirdiği için bu uygulama, yazar ve yayıncıların daha özenli davranmasını sağlamıştır.

Ücretsiz ders kitabı uygulamasına paralel olarak hayata geçirilen yeni uygulamayla, öğretmenler devreden çıkartılıp ihalede en düşük teklifi veren yayıncının kitabının alınması, rekabetin nitelik yerine fiyat üzerinden yapılmasına yol açmıştır. Fiyatta rekabet nitelikli olan kitabın yerine, ekonomik gücü olan yayıncının belirlediği kitabın ve yayıncısının hakimiyet kurmasını sağlarken bu durum, onayından ihaleye kadar sisteme dahil herkesin oluşan ranttan pay almasını gündeme getirmiştir.

FATİH projesi eğitim değil, rant projesidir

AKP iktidarının bir diğer önemli rant projesi FATİH projesi olmuştur. Öğrencilere ücretsiz tablet dağıtımı parolasıyla gündeme getirilen FATİH projesi, bütün okullardaki sınıfların akıllı tahtalarla donatılması her öğrenciye bir tablet bilgisayar dağıtılması, internet altyapısının kurulması, içerik ve müfredat yazılımlarından oluşmaktadır. Proje kapsamında ilk aşamada sınıflarda kullanılacak akıllı tahtalar ardından 12-15 milyon arasında tablet bilgisayar alımının yapılacağı tahmin edilmektedir.

Fatih Projesi kapsamındaki akıllı tahtalardan tabletlere, içerik yazılımlarından internete kadar pek çok alanda Kamu İhale Kurumu (KİK) devre dışı bırakılırken, bunun üzerinden yaklaşık 100 milyar liralık rant sağlanacağı tahmin edilmektedir. Bunun yanı sıra en az 12 milyon öğrenciye tablet dağıtım ile birlikte internet bağlantısı satılması planlanmaktadır. Gelecek 15 yıl içinde aylık bağlantı en düşük 10 TL olarak hesaplandığında bile, FATİH projesi ile sadece internet bağlantısı üzerinden 15 milyar liralık yeni rant kapısı açılmaktadır.

Fatih Projesi'ne ilişkin yaklaşımlarda işin pedagojik boyutu yerine, yaratacağı yeni pazar olanakları ön plana çıkmaktadır. FATİH Projesi ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer'in sık sık "fırsat eşitliği" vurgusu yapması dikkat çekicidir. Dinçer'in bir açıklamasında; "*Düşünebiliyor musunuz, Türkiye'nin herhangi bir yerinde, Hakkâri'nin bir beldesinde bir çocuğumuzla, 5. veya 9. veya 12. sınıftaki bir çocuğumuzla Ankara'nın, İstanbul'un merkezindeki çocuğumuz aynı imkanlara sahip olacak. Artı, herhangi bir ünite için bu ülkede o üniteyi en iyi anlatan hoca kimse, öğretmen*

kimse onun anlatımı bilişim ortamında Hakkâri'deki çocuğa da sunulacak, sadece kendi öğretmeninin anlatımı değil.” demiştir. Hakkâri'deki bir öğrenci ile İstanbul'da örneğin bir özel okuldaki öğrencinin sadece tablet bilgisayardan izlediği bir ders ile “eşit fırsatlara” sahip olamayacağı çok açıktır.

Eğitimde “fırsat eşitliği”, herkesin eğitim olanaklarından eşit bir şekilde yararlanmasının zorunlu olduğunu ifade eden kuru bir söylemden ibarettir. Bir değer yargısını ifade eden “eşitlik” kavramı sadece basit bir matematiksel eşitlik anlamına gelmemektedir. Bu nedenle “fırsat eşitliği” tıpkı yasalarda belirtilen sözde “eşitlik” söylemleri gibi sadece hukuksal bir anlam taşımaktadır. Bu durum, gerçekte eğitim hakkından ve dolayısıyla eğitim olanaklarından her bireyin “eşit” bir şekilde yararlanacağı anlamına gelmemektedir.

EĞİTİMDE DİNSELLEŞTİRME ADIMLARI

10 yıllık AKP iktidarı döneminde eğitimin ticarileştirilmesi uygulamaları ile eğitim sisteminin dinselleştirilmesi uygulamaları birbirine paralel olarak hayata geçirilmiştir. Bir taraftan okullar kar-zarar hesabıyla tıpkı piyasada faaliyet gösteren “şirketler” gibi işletilirken, diğer taraftan eğitimde dinselleştirme uygulamaları adım adım hayata geçirilmiştir.

Eğitimin toplumun geleceği açısından taşıdığı önem dikkate alındığına, eğitim müfredatının biçimlendirilmesinden pratik uygulamalara kadar hemen her alanda dini öğeler, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim sürecine adım adım eklenmiştir.

50

Geçtiğimiz 10 yıl içinde okullardaki sayısız uygulamalardan, yardımcı kaynakların içeriğine kadar her araç, eğitimin dinselleştirilmesi doğrultusunda kullanılmıştır. Pedagojik açıdan çok ciddi sakıncaları bulunan Kuran kurslarındaki yaş sınırının kaldırılması, bu anlamda atılan önemli adımlardan birisi olmuştur. Böyle bir değişiklik ile henüz okuma çağına başındaki çocukların ailelerinin yönlendirmesi ile erken yaşlarda dini eğitim almasının önü açılmıştır.

Geçtiğimiz yıllarda liselerde görev yapan Biyoloji ve Felsefe öğretmenlerine ve üniversitelerin ilgili bölümlerinde uzmanlaşmış akademisyenlere, kamuoyunda “Adnan Hoca” olarak bilinen Harun Yahya takma adlı kişi tarafından “Yaratılış Atlası” başlıklı, bilimsel olmayan iddialarla donatılmış 764 sayfalık bir yayın, kargo yoluyla gönderilmiştir.

Yaratılış Atlası’nın amacının Evrim Kuramı’nı ele alan öğretmenleri etkilemek ve öğrencilere Evrim’in aslında kanıtlanmamış bir teori olduğunun propagandasını yapmak olduğu ve gerici safsatılar yoluyla eğitim sisteminde “yaratılış teorisi”ni hakim kılmak istediği görülmüştür. “Yaratılış Atlası” adı altında bastırılan yüksek maliyetli, lüks kuşe kağıda basılı, kalın ciltli bir kitabın, Türkiye’de görev yapan binlerce felsefe ve biyoloji öğretmenine

ücretsiz olarak gönderilmesinin iktidar olanakları kullanılmadan mümkün olmadığı açıktır. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerin adlarının söz konusu kişilerin eline nasıl geçtiğini açıklayamamıştır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında yer bulan abdest suyunun alyuvar sayısını arttırdığı tezi, nereden ve nasıl temin edildiği açıklanamayan ve bir dönem yoğun olarak Türkiye'nin değişik kentlerinde ve üniversitelerinde açılan fosil sergileri, Milli Eğitim Bakanı'nın eğitimde gerici içeriği güçlendirme gayretlerini, aslında bilimin yerine safsataların ve hurafelerin egemen kılınması çabasının bizzat AKP iktidarı tarafından, sürekli olarak desteklendiğini göstermiştir.

Türkiye'nin çeşitli illerindeki okullarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve çeşitli dini vakıf ve cemaatlerin yönlendirmesi ile dönem dönem dini içerikli kitaplarıyla tanınan yazarların katılımıyla toplantılar düzenlenmiştir. Öğrencilerin bu yazarların kitaplarını alıp okumaları özendirilmiştir. Dini yayın faaliyeti yapan yayınevlerinin özellikle çocuklara yönelik yayınlarında belirgin bir artış yaşanması, söz konusu yayınevleri ile Milli Eğitim Bakanlığı ve okullar arasındaki ilişkileri sürekli gündemde tutmuştur.

Yine önceki yıllarda Valilikler ve Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından verilen izinlerle bir takım dernek ve çevreler tarafından birçok il ve ilçede okullar ve öğrenciler üzerinden organize edilmeye çalışılan ve neredeyse ulusal bir etkinlik düzeyine çıkarılan “Kutlu Doğum Haftası” geçtiğimiz yıldan itibaren Milli Eğitim Bakanlığı genelgesiyle okullarda dini siyasete alet eden yaklaşımlar eşliğinde yaygınlaştırılmıştır.

Geçtiğimiz dönemde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ilköğretim okulu öğrencilerine “umre ziyareti” yapılması ile ilgili yazısı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “acele ve günlük” olarak 81 ildeki bütün okullara gönderilmiştir. Okullardan öğrencilerin listesinin istenmesi eğitimin dinselleştirilmesi uygulamalarının hangi boyutlara ulaştığını göstermektedir.

İllerde yapılan il zümre toplantılarında eğitimde dini referanslara göre hareket edilmesine ilişkin öneriler sık sık gündeme getirilmiştir. Din kültürü ve ahlak bilgisi ders saatlerinin yetersiz olduğu savunularak zorunlu ders saati dışında, seçmeli derslere din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin konulması, “misyonerlik” ve “yıkıcı faaliyetlere” karşı yeni konuların ders programına dahil edilmesi önerileri, hatta okullarda mescit açılması önerileri de dönem

dönem gündeme getirilmiş, bu konuda hem bakanlık yetkilileri hem de AKP'nin genel başkan yardımcıları çeşitli açıklamalar yapmışlardır.

100 Temel Eserdeki Dinsel Söylemler

Eğitim müfredatının değiştirilmesi sürecinde önerilen “100 Temel Eser” içinde yer alan pek çok hikayede kısaltma ve düzeltmeler yapılarak bu kitaplar İslami söylemler eşliğinde yeniden düzenlenmiştir. Kitap listesinin içinde dilinde en çok değişiklik yapılan kitaplardan birisi Pinokyo olmuştur. Kitap yine bazı yayınevleri tarafından İslami söyleme uydurularak piyasaya sürülmüştür. Sefiller, Robinson Crusoe (Timaş), İnsan Ne ile Yaşar, Heidi (Nehir), Hikayeler-Cehov, Andersen Masalları, Mutlu Prens, Polyanna (Damla), Üç Silahşörler, La Fontaine'den Seçmeler gibi kitaplar dini söyleme uydurulan kitaplardan bazılarıdır.

100 temel eser kapsamındaki kitapların özgün metinleri, kitaplara ekleme, çıkarma, çarpıtma gibi yollar kullanılarak değiştirilmiştir. Eğitim Sen, o dönem 100 temel eser ile ilgili olarak yayınladığı açıklayıcı broşürle (*100 Temel Eser Niçin Temel Eser Değil*, Ocak 2008) bütün bu kitaplardaki dini söylemleri ayrıntılı olarak açıklamış ve kamuoyu ile paylaşmıştır. Bazı yayınevleri eserleri İslami söyleme uydurma eyleminin başını çekmiş, birçok kitabın özgün metnini değiştirmişlerdir. Özgün metinler, kitaplara ekleme, çıkarma, çarpıtma gibi yollar kullanılarak değiştirilmiştir. İşte onlardan birkaç örnek:

- O. Wilde'nin Mutlu Prens'inde Miller ve Hans “Hayırlı sabahlar” biçiminde selamlaşıyor.
- Pinokyo “Allah rızası” için ekmek istiyor.
- Tolstoy'un “İnsan Ne ile Yaşar” adlı kitabında “Bana acıdınız, Allah sizden razı olsun” deniliyor.
- La Fontaine'den Seçmeler'de balıkçı, “Ya nasip”; tilki ise, “Allah yolunuzu açık etsin” dileğinde bulunuyor.
- Heidi'de “Dua etmek insanı rahatlatır” öğüdü veriliyor.
- Anton Cehov'dan Seçmeler'de yazara, “Çok günah işlemeye başladık. Allah'ı büsbütün unuttuk (...) Aklımızı başımıza toplamanın zamanı şimdi.” diye söylettiriliyor.

- Sefiller’de bir roman kahramanı için, “Sevap alır mı?” diye sorduruluyor. Aynı romanın önsözünde Victor Hugo, “Allah’a inanıyorum, Ahirete inanıyorum; fakat hiçbir kilise papazını istemiyorum.” diyerek üstü kapalı hidayete erdiriliyor.
- Hidayete erme işi Üç Silahşörler’de daha açık gerçekleştiriliyor: “Onu şu anda göremezsiniz. Yanında din adamları var. Hastalığından sonra hidayete erdi.”
- Robinson Crusoe’nun orijinal metninde olmayan “medeni dünya” nitelemesine çeviride yer verilirken, orijinal metinde bulunan “Müslüman bıyığı” sözü çıkartılıyor. Aynı kitabın orijinalinde olmayan ahiret inancıyla ilgili cümle metne ekleniyor: “Herhalde ölüp de öteki dünyaya geçmiş olanlar da benim gibi düşünüyorlardır.”
- Andersen Masalları’ndaki Bülbül masalı, “Bir varmış bir yokmuş, Allah’ın kulları çokmuş” tekerlemesiyle başlıyor.
- Pinokyo’dan tekerleme: “Benim elim değil / Fadime ananın eli / El benden sebebi Allah’tan / Okumak benden şifa Allah’tan / Elemtere fiş, kem gözlere şiş / Bir daha nazar değmez inşallah”.

Yayınevleri kitaplara dini ifadeleri yerleştirmekle yetinmemiş, eserlerdeki kimi kahramanlara da Türkçe isimler verilmiştir. Pinokyo’nun babası Gepetto’nun adı Galip olmuş ve Fadime ana karakteri eklenmiş, Heidi’nin dedesi Alm’in adı da Alp’e dönüştürülmüştür.

100 Temel Eser Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açıklandıktan sonra liste kamuoyunda ve basında sıkça eleştirilmiştir. Bakanlık eleştirileri üzerine almamış, yaptıklarının doğruluğunda ısrarcı olmuş, ilginç önerilerde bulunmuştur. Eserlerin İslami söyleme uydurulup yayınlanmasıyla ilgili olarak Milli Eğitim Eski Bakanı Hüseyin Çelik şöyle demiştir; “*Heidi’de bir kilise sahnesi vardır, buram buram Hıristiyanlık propaganda edilir. Eğer Heidi’yi sevdiysen, Heidi’yi Müslümanlaştırmaktan vazgeç, otur kendi Heidi’ni yaz.*”

Bakan, dinsel içerikli mesajlar veren kitaplar yazılmasını emretmiştir. 120 yıl önce Heidi’de sunulan mesajın 21. yüzyılda Türkiye’ye uyarlanarak tekrarlanmasını önermiştir. Hıristiyanlığa sığınarak insan ilişkilerinin düzenlenmesi mesajını veren Heidi’nin yerine, Müslümanlığa sığınarak aynı

şeyin yapılmasını istemiş olması, eğitim sistemini nasıl bir zihniyet tarafından yönetildiğini girmek ve anlamak açısından önemlidir.

19. yüzyılda üretilmiş idealize edilmiş çocuk tiplerinin 21. yüzyılda da çocuklara sunulmasını istemek, çocuk edebiyatında terk edilmiş bir anlayışın sürdürülmesinde ısrarcı olmak demektir. Bu anlayış, çocuğu kendi gerçekliği içinde kabul edip, çocuk bakış açısıyla ve çocuğa göre üretilen edebiyat ürünlerini görmezlikten gelmekten başka bir anlam taşımamaktadır.

Bakanlık, içeriği değiştirilerek İslami söyleme uyarlanan kitaplarla ilgili olarak, “*Bakanlığımız bunları ne incelemiş, ne teşvik etmiş, ne onları okullara dağıtmıştır*” demiş ve bu kitapları serbest piyasa ekonomisinin dolaşımına bırakmıştır.

Zorunlu Din Dersi ve Laik Eğitimin Durumu

Kamusal eğitimin önemli bir parçası olan ve insanı merkeze alan laik eğitim anlayışı tüm insanların eşit, saygıdeğer, öğrenme ve gelişmeye açık olduğunu savunur. Laiklik, devlet yönetiminin, eğitimin, hukuk kurallarının ve bir bütün olarak toplumsal yaşamın dini kurallara değil, akla ve bilime dayandırılmasıdır.

Dinsel eğitim; olay, olgu ve nesnelere bilimin değil, dinin (ya da dini merkeze alanların) bakış açısıyla açıklamayı temel almaktadır. Örneğin, yağmurun oluşumunu, suyun belli bir aşamada yoğunlaşarak buharlaşması olayı olarak açıklamak yerine, Tanrı katında duası kabul olan insanların duaları sonucu olduğunu kabul etmek ne kadar bilimseldir. Bilimsel bir gerçeklik olarak evrimi “maymundan gelmek” olarak tanımlayıp, “hepimiz Âdem’den Havva’dan geldik” gibi ifadelerle açıklamaya çalışmak, dinsel eğitimin ne tür sonuçlar ortaya çıkarabileceğini görmek için yeterlidir.

Daha karmaşık bilimsel konular (evrim, kök hücre vb) gündeme gelince bu durumu hiç bu kadar kolay olmamaktadır. AKP “bilim yuvaları” olarak gösterilen üniversitelerde bile evrim karşıtı etkinliklerin organize edildiği bir ortamda bilimsel ve laik eğitim mücadelesinin ne kadar önemli ve güncel olduğu açıktır.

Türkiye’de okullarda din eğitimi ile ilgili olarak bu konuya seçmeli ders olarak yer verilmesinden, zorunlu ders haline gelmesine kadar farklı seçenekler

denenmiştir. Demokratik bir toplumda din eğitiminin ilgili taraflar tarafından tartışılıp eleştirel değerlendirmelerde bulunulması olağan bir durumdur. Ancak bu tartışma ortamına çoğu zaman bilimsellikten daha çok ideolojik duruşların din ve din eğitimi konusundaki pozisyonların etkin olduğu görülmektedir.

Din eğitimi tartışmaları Türkiye’de dinin birey, toplum, eğitim gibi alanlarda yerinin ne olduğu ve ne olması gerektiği konusuyla doğrudan ilgilidir. AKP hükümetinin bu alandaki uygulamaları, benimsenen zorunlu din eğitimi politikaları ile bireylerin ve devletin hayatında dinin konumunu ve bireylerin günlük yaşantısında oynadığı rolü arttırmayı, hatta belirleyici olmasını öngören bir yapıda örgütlenmesini hedeflemiştir.

Anayasa’nın 24. maddesine göre, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, yıllardır ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasındadır. Zorunlu din dersi uygulaması, kişinin dininin bir ayırım ve eşitsizlik unsuru olarak kullanılmasına ve neden olduğu gibi, devletin dinler karşısında tarafsız kalmamasına, ağırlıklı olarak tek bir mezhebi öğretmek bütün dinsel inançları eşdeğer görmemesine yol açmaktadır.

Okullarda zorunlu din derslerinde okutulan İslam’ın Sünni mezhebinin kurallarıdır. Bu nedenle zorunlu din dersi uygulamalarını savunanların iddialarının aksine, bütün din ve inanışlar öğrencilere eşit mesafede tanıtılmamakta, bu durum eşit olmayan ve ayrımcı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1. Protokolün 2. maddesi şöyledir: *“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneyeceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dinî ve felsefî inançlarına göre yapılması haklarına saygı gösterir.”*

Yukarıdaki metindeki ebeveynin çocuklarını kendi dini inanç ve felsefesine göre yetiştirme hakkından hareketle, zorunlu din dersinin kaldırılmasının gerektiği açıktır. Eğer din dersinde bir din veya mezhep esas alınıp, bunların benimsetilmesine yönelik bir din eğitimi veya dinî eğitim verilip diğer din ve mezhep mensupları veya inanmayanlar bu derse girmeye zorlanıyorsa, bu din ve vicdan özgürlüğü açısından ciddi sorun oluşturmaktadır.

Din dersi, din eğitimi ya da ismi ne olursa olsun (üniversitedeki bilimsel kürsüler hariç) din, laik ülkelerde devlet tarafından öğretilmez. Din devlet

tarafından öğretilmeye başlandığı andan itibaren devletin laiklik iddiasının tartışmalı hale gelmesi kaçınılmazdır.

AKP, her konuda olduğu gibi, “zorunlu din dersi” konusunda da iktidarda olduğu 10 yıl içinde ikiyüzlü bir tutum içinde olmuştur. Türban vb. konular gündeme geldiğinde birden bire demokrasi havarisi ve “özgürlükçü” söylemlere sarılan Hükümet, zorunlu din derslerinin kaldırılması talebi karşısında sessiz kalmış, bu tutumuyla gerçekte herkes için din ve vicdan özgürlüğü istemediğini göstermiştir. Kendi siyasal ideolojik çizgisini tüm topluma dayatan AKP, İslam’ın Sünni mezhebinin devletin resmi dini olmasını ve uygulamanın kendi isteklerine göre yapılmasını istemektedir.

Yıllardır ülke gündeminde olan “zorunlu din dersi” uygulaması, AİHM ve yüksek yargı kararlarına rağmen sürdürülürken Milli Eğitim Bakanlığı, her fırsatta din dersi verilen alanları artırmaya çalışmıştır. Normal çocuklara din dersinin zorunlu olduğunun tartışıldığı bir dönemde Milli Eğitim Bakanlığı, otistik çocuklara da din kültürü ve ahlak bilgisi dersini zorunlu hale getirerek, eğitimin dinselleştirilmesi uygulamalarında sınır tanımadığını göstermişti.

Otistik çocukların en fazla ihtiyaç duyduğu beden eğitimi ders saati azaltılmış, beden eğitimi dersi 4 saatten 3 saate indirilerek Din Kültürü dersi getirilmiştir. Okullarda din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olmadığı durumlarda bu derslerde beden eğitimi öğretmenlerinin bile görevlendirildiği bilinmektedir.

Laik toplum düzeni, bütün din ve inançtan insanların, eşit koşullarla, aynı kurallara uymak durumunda buldukları, hiç kimseye ya da gruba dinsel ayrıcalık ve üstünlük tanımayan bir toplum düzenini ifade etmektedir. Laikliğin temelinde farklı inanç ve dinlerdeki insanlar arasında eşitliğin sağlanması vardır. Bunu yapabilmek için laik devlet, tüm din ve mezheplere aynı mesafede durmak, dine bakışında mutlak olarak tarafsız olmak zorundadır.

Laik eğitim, özünde bilimsel eğitimi ifade ederken, bilimin kuşkucu, sorgulamaya, araştırmaya, eleştirmeye dayanan yüzüdür. Dinsel eğitim ise peşin kabule dayanırken, herhangi sorgu ya da eleştiriyi kabul etmez. Bu durumda, laik olduğunu iddia eden bir devletin din eğitimi vermesi, üstelik bunu zorunlu tutması büyük bir çelişkidir.

Öğrencilerin eleştirel bir zihinsel yapı ile mi, yoksa kendilerine verilen bilgiyi aynen ezberleyerek kabul etmeye hazır olacakları bir eğitim yapısı

ile mi yetiştirilecekleri sorusu önemlidir. Hiçbir toplum tamamen aynı inancı paylaşan insanlardan oluşmadığına göre, tüm inançlara aynı mesafede bulunması gereken devletin sadece bir mezhebin ya da dinin eğitimini zorunlu ya da seçmeli olarak vermesi aynı derecede yanlış bir uygulamadır.

İnsanı merkeze alan laik bir eğitim anlayışı tüm insanların eşit, saygıdeğer, öğrenme ve gelişmeye açık olduğunu savunurken, din merkezli bir eğitim anlayışı insanları inanan-inanmayan, dindar-dinsiz olarak ayırarak, bir kısmını üstün ve değerli, diğerlerini ise dinden sapmış hatta düşman ilân etmektedir. Böyle bir zihniyet ile toplumda birinci ve ikinci sınıf insanlar ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Laik eğitim algısı ile çelişen uygulamalar, dini bilimselleştirmek ya da bilimi dinselleştirmek sürecinde ortaya çıkmaktadır. Doğru olan her şeye bilimin gözlüğü ile bakmaktır. Bilim “bilim” olarak, din “din” olarak kaldığı sürece gerçek işlevlerini yerine getirebilecektir.

Din dersinin Türkçe, matematik, yabancı dil gibi zorunlu sayılması, laik, demokratik eğitim anlayışıyla ve bilimsel eğitimle açıkça çelişmektedir. Okullarda, üstelik devlet aracılığıyla ve zorunlu olarak, yalnızca belli bir din ve belli bir mezhep öğretilmektedir.

Zorunlu din dersi uygulaması, Türkiye gibi çok kültürlü, çok dinli ve çok mezhepli toplumlarda, birçok sıkıntının doğmasına yol açmaktadır. Bu sıkıntıların önüne geçebilmek mümkündür. Türkiye’de dinin siyasallaşması ve siyasal çıkarlara alet edilmesinin engellenmesi, ancak devletin dinden elini tamamen çekmesiyle mümkündür.

Sorunun, laiklik, din ve vicdan özgürlüğü açısından çözümü açıktır ve dünyanın pek çok ülkesinde de örnekleri uygulanmaktadır. Devlet, din işlerinden bütünüyle elini çekmelidir. Bütün dinlere ve inanmayanlara eşit mesafede durmalıdır. Nüfus kâğıdında din hanesi bulunmamalıdır. Hiçbir resmi işlemde kimseye dini ve inancı sorulmamalı, bir dine inananlar ibadetlerini istedikleri gibi yapmalı, hiçbir inanca karşı ayrımcı uygulama yapılmamalıdır.

EĞİTİMDE YAŞANAN EKONOMİK HAK KAYIPLARI

İnsanca yaşanabilecek ücret talebi bugün emeği ile geçimini sürdürmeye çalışan herkesin, kamu emekçilerinin, işçilerin, asgari ücretlilerin ve emeklilerin temel talepleri arasındadır. AKP hükümeti yıllardır işçi ve kamu emekçilerini enflasyon karşısında ezdirmediğini iddia etse de, Türkiye İstatistik Kurumu'nun enflasyon hesabı ile halkın enflasyonu arasında önemli farklar olduğu bilinmektedir.

TÜİK'in enflasyon hesaplamalarında yıllardır halkın temel ihtiyaçlarıyla uzaktan yakından ilgisi olmayan ürünler farklı ağırlıklarda dikkate alınmış ve gelir dağılımındaki dengesizlikler yokmuş gibi davranılarak, tüm nüfus için aynı enflasyon hesaplaması yapılmıştır.

58

Enflasyon, ekonomik faaliyet ve gelişmeler sonucunda fiyatlar genel düzeyinin yükselmesi, dolayısıyla paranın reel değerinin düşmesi olarak tanımlanır. Fiyatlar genel düzeyinin yükselip yükselmediği fiyat endeksleri kullanılarak hesaplanmakta, çıkan rakam aylık ve yıllık enflasyon oranlarını vermektedir.

Fiyat endeksi, enflasyon oranını, fiyatlardaki artış veya azalışları ölçmek için kullanılan araçtır. Ürünlerin dahil olduğu enflasyon sepetine göre endeksler de farklılık gösterir. Ülkemizde kullanılan temel fiyat endeksleri; Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) ve Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)'dir. ÜFE üretilmiş ve toptancıya iletilmiş mallar üzerinden hesaplanırken, TÜFE tüketiciye ulaştırmış mallar üzerinden hesaplanmaktadır.

Fiyat endekslerindeki değişimi tüm mallar üzerinden yapmak mümkün değildir. Bu nedenle enflasyon belirli mallar üzerinden hesaplanır ve buna enflasyon sepeti denir. TÜFE'de ağırlığı gıda, içki, sigara, kira, ulaştırma gibi mal ve hizmetler oluştururken, ÜFE'de ağırlığı tarım ve imalat sanayi oluşturmaktadır.

Enflasyon sepetindeki ürünler her yıl Aralık ayında güncellenmekte ve yıldan yıla değişiklik gösterebilmektedir. TÜİK'e göre 2011 yılı enflasyon sepetinde en büyük ağırlığa sahip 20 mal ve hizmet şunlardır; Kira, elektrik, cep telefonu görüşme ücreti, su, benzin, tüp, LPG, doğal gaz, kömür, mazot, otomobil, ekmek, taze sebzeler, taze meyveler, et, beyaz peynir, ulaşım ücreti, sigara, lokantada yemeği.

Ancak bu ürünlerin yanı sıra ne kadar yaygın tüketildiği malum olan hortum, musluk, cam, cam yünü, dinamit, tül, kilit, lastik eldiven, tuğla, matkap ucu, soba borusu, patinaj zinciri, çalı süpürgesi, tenis topu, pinpon topu, duş jeli, bulaşık deterjanı, ördek eti, deve eti vb gibi ürünler de enflasyon hesaplamalarında oransal olarak az da olsa kullanılmaktadır.

2012 itibariyle enflasyon sepetinde 444 ürün ve 169 ürün çeşidi hesaplama-ya katılırken, resmi olarak açıklanan enflasyon rakamları tüm gelir gruplarının harcamalarının ortalaması üzerinden hesaplanmıştır. Bu durum, düşük gelir gruplarının tüketim ağırlıkları dikkate alındığında daha yüksek, yüksek gelir gruplarının ise daha düşük enflasyonla karşı karşıya oldukları gerçeğinin üzerini örtmektedir.

Halkın günlük yaşamın her alanında karşılaştığı enflasyon ile TÜİK'in açıkladığı enflasyon rakamları arasında büyük bir uçurum vardır. Ülkemizde yaşayan herkes, ama özellikle kamu emekçileri, işçiler ve emekliler, elektrik, doğalgaz, su faturasını, kirasını öderken; kiraya, yiyeceğe, giyeceğe, ulaşım harcamaya yaparken kısacası hayatın her alanına yansıyan gerçek enflasyonun TÜİK'in açıkladığı rakamın çok üzerinde olduğu açıktır.

Hükümet, kamu emekçilerine “enflasyon farkı” ödendiğini belirtse de, söz konusu farklardan çok daha fazlası yaşanan gerçek enflasyon sonucunda kamu emekçilerinin cebine girmeden buharlaşmaktadır. Bu durumun her yıl yaşanması, geçtiğimiz 10 yıl içinde kamu emekçilerinin satın alım gücünde yaşanan gerilemeyi arttırmıştır.

2012 yılı itibariyle baktığımızda, temel tüketim maddelerine yapılan zamlar, vergilerdeki artışa ek olarak 1 Ocak 2013 itibariyle pek çok üründe yüzde 7,8 oranında yapılacak yeniden değerlendirme oranları ile birlikte eğitim emekçilerinin sadece 2012 yılı kaybı gerçekte yüzde 20'leri aşmıştır. Bu durumu geçmiş 10 yıl bazında dikkate aldığımızda kamu emekçilerinin ücretlerindeki kaybın ne kadar fazla olduğu tahmin edilebilir.

Eğitimde Ücret Adaletsizliği ve Yoksullaşma Süreci

Eğitim emekçileri, ekonomik anlamda 1920'li yıllar ile 1950'li yıllar arasında daha iyi yaşam koşullarına sahipken 50'li yıllardan 65'lere kadar büyük zorluklarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. 1965'lerde başlayan nispi iyileşme dönemi 70'li yıllara kadar sürmüştü, bu yıldan sonra öğretmenlerin satın alım güçleri her geçen yıl biraz daha bozularak 90'lı yıllara kadar gelinmiştir. 2000'li yıllardan itibaren yaşanan krizler nedeniyle büyük bir yoksullaşma süreci yaşanmıştır.

AKP'nin geçtiğimiz on yılı dikkate aldığımızda; eğitim emekçilerinin gerek çalışma, gerekse yaşama koşulları açısından her geçen yıl, bir önceki yılı muhtemelen aradığı söylenebilir. Eğitim emekçilerinin aldıkları maaşlar, rakamsal olarak artmış gibi görünmekte ise de insanca yaşam seviyesinin yanına bile yaklaşmamaktadır. Hizmetli ve memurların durumu, öğretmenlerden daha vahimdir. Eğitim emekçilerinin üçte ikisi insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmek için ek işler yapmak zorunda kalmaktadır. Eğitim emekçileri mesleklerini son derece zor koşullarda yürütmeye çalışmaktadır.

Bir ülkenin geleceğini yetiştiren eğitim ve bilim emekçilerinin açlık ve yoksulluk çekmesi, o ülke için utanç verici bir durumdur. Eğitim emekçilerinin içinde buldukları sıkıntılara rağmen görevlerini en iyi şekilde yerine getirme çabaları toplumun tüm kesimleri tarafından takdir edilmekte, ancak siyasi iktidarlar eğitimin sorunlarına olduğu gibi, eğitim emekçilerinin sorunlarına ve taleplerine kulaklarını tıkamaktadırlar.

Eğitim emekçileri yaptıkları işin doğası gereği kendilerini çok yönlü olarak yetiştirmek durumundadır. Ancak Türkiye'de ne öğretmenlerin, ne de yaptığı iş eğitim-öğretim olanların özellikle ekonomik bakımdan gerekli desteği bulamadıkları açıktır. Son yıllarda ekonominin büyümesi ve milli gelirin artması ile övünenler, iş büyümeden elde edilenlerin paylaşımına gelince nedense eğitim ve bilim emekçilerini unutmaktadır.

Öğretmenlerin girdikleri ek ders sayısı, hizmet (kıdem) yılı, eş-çocuk durumlarından dolayı maaş miktarlarında farklılıklar vardır. Maliye Bakanlığı, maaş artışlarını kamuoyu ile paylaştığında bütün sosyal yardımları dahil ederek, en yüksek maaş rakamlarını açıklamaktadır. Temmuz 2012 sonrası itibarıyla eş ve iki çocuk için aile yardımı miktarı 206,46 TL'dir.

Maliye Bakanlığı özellikle zam dönemlerinde bütün devlet memurlarını aile yardımı ve diğer ek ödemeleri alıyormuş gibi göstermekte, sosyal yardımlarla şişirilmiş ücretleri kamuoyuna açıklayarak halkı resmen kandırmaktadır. Böyle yapıldığında çok sayıda kamu emekçisinin gerçek ücretinden 206 TL fazla aldığı izlenimi yaratılarak kamuoyu resmen yanıltılmaktadır.

AKP iktidarı döneminde eğitim emekçilerinin temel ücretlerinde yaşanan gerileme, ek ders ücretleri ve diğer ek ödemelerde daha fazla olmuş, temel ücrette yeterince artış olmaması nedeniyle öğretmenler arasında emekli olma oranları azalmıştır. Bunun temel nedeni, temel ücretleri düşük olan eğitim emekçilerinin emekli olduklarında çalıştıkları zamanki maaşlarının ancak yüzde 50'sini alabilmeleridir. Bu oran diğer kamu emekçilerinde yüzde 75 civarındadır. AKP hükümetinin SSGSS yasası ile emeklilik maaşı oranlarını 1 Ekim 2008 sonrasında işe girenler için yüzde 50'e düşürmüş olması dikkate alındığında, bu uygulamanın en çok eğitim emekçilerini mağdur etmesi kaçınılmazdır.

Eğitim emekçilerinin ücretlerinde yaşanan gerilemeyi en somut ifade etmenin yolu, öğretmenlerin ve diğer bazı meslek gruplarının 10 yıl önceki maaşları ile bugün aldıkları maaşları karşılaştırmaktır. 2002 yılında en düşük memur maaşı 293 TL, polis memuru maaşı 591 TL, uzman doktor maaşı, 810 TL; avukat maaşı 780 TL iken, öğretmen maaşı 562 TL'dir. Aradan geçen 10 yıl içinde hemen hemen bütün meslek gruplarının temel ücretlerinde gerçekleşen artış, eğitim emekçilerinin maaşlarındaki artıştan daha fazla olmuş ve yüz binlerce eğitim emekçisinin satın alım gücü fiilen düşmüştür.

Kasım 2012 itibariyle aile yardımı ve diğer ek ödemeler hariç en düşük memur maaşı 1520 TL; polis memuru maaşı 2.418 TL; uzman doktor maaşı 3.564 TL; avukat maaşı 3.525 TL iken, en düşük öğretmen maaşı 1.770 TL, en yüksek öğretmen maaşı 2.062 TL olmuştur.

AKP'nin iktidarda olduğu 10 yıl itibariyle eğitim emekçilerinin maaşları ile diğer kamu emekçiler maaşlarını karşılaştırdığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır;

- 2002'de bir öğretmen en düşük devlet memurundan yüzde 95 daha fazla maaş alırken, bugün bu oran göreve yeni başlayan bir öğretmen için yüzde 17'ye kadar gerilemiştir.
- 2002'de öğretmenler, polislerden sadece yüzde 4 daha az maaş alırken, 2012'de göreve yeni başlayan bir öğretmen 8'inci derecenin

birinci kademesindeki bir polis memurundan yüzde 36 oranında daha az maaş almaktadır.

- 2002'de öğretmen maaşı uzman doktor maaşından yüzde 43 daha az iken, bugün bu fark neredeyse iki katına çıkmıştır. Doktorların ek ödemeleri ile öğretmenlerin ek dersleri hesaba katıldığında aradaki fark daha da açılmaktadır.
- 2002'de öğretmenler, avukatlardan yüzde 34 daha az maaş alırken, bugün bu fark iki katına çıkmış bulunmaktadır.

Farklı işleri yapmakla birlikte, elbette tüm kamu görevlilerinin yaptıkları iş önemlidir ve değerlidir. Burada eğitim emekçileri ile diğer meslek gruplarının kıyaslanmasıyla sadece eğitim emekçilerinin ücretlerindeki erime açıklanmaya çalışılmıştır. Yoksa genel olarak bakıldığında diğer meslek gruplarının da hak ettikleri ücreti aldıklarını söylemek mümkün değildir.

OECD verilerine göre Türkiye'de öğretmen maaşları, ülkede peş peşe yaşanan ekonomik krizler nedeniyle 1995'teki düzeyinin gerisinde kalmıştır. AKP hükümetinin “işçimizi, memurumuzu enflasyona ezdirmedik” iddialarına rağmen, genel olarak kamu emekçileri, özel olarak eğitim emekçilerinin 10 yıllık AKP döneminde satın alım gücünün belirgin bir şekilde düştüğü tespitini yapmak mümkündür.

OECD'nin 2011 yılına yayınladığı Bir Bakışta Eğitim Raporunda öğretmen maaşlarının 1995-2009 yılları arasındaki değişimini ortaya koyan bir endeks yayınlanarak, eğitim emekçilerinin son yıllarda nasıl yoksullaştığı somut bir şekilde ortaya konulmuştur. GSYİH deflatorlerinden yararlanarak sabit fiyatlara dönüştürülen maaşlarda 2005 yılında alınan ücretler 100 kabul edildiğinde, Türkiye'de 1995 yılında 15 yıl mesleki deneyimi olan bir ilkokul öğretmenin maaşı 108 birim iken, 2001 yılında yaşanan krizin etkisiyle bu rakam 55'e inmiştir. AKP döneminde 2005 yılında 100 birim olarak alınan maaşlar, 2006'da 95, 2007'de 99, 2008'de 101, 2009'da ise 106'ya yükselmesine rağmen, hala 1995'in gerisinde bulunmaktadır. Benzer bir durum lise öğretmenleri için de geçerlidir.

Ek ders mağduriyeti ve hak kayıpları

Eğitim emekçilerinin ekonomik hak kaybına neden olan bir diğer konu ek dersler konusunda yaşanan gelişmelerdir. AKP iktidarı döneminde

öğretmenlerin ek ders ücretleri ile ilgili olarak sayısız değişiklik yapılırken, her değişiklik sonrasında yüz binlerce öğretmen mağdur edilmiştir.

1969 yılında ilk öğretmen sendikası olarak kurulan Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) 4 günlük büyük boykotunun ardından ilkökul öğretmenlerine daha sonraki yıllarda ise ortaokul ve lise öğretmenlerine ek ders ücret ödemesi sağlanmıştır.

Ek ders uygulaması, öğretmenlere okulların açık olduğu dönemlerde girmekle zorunlu oldukları maaş karşılığı ders saatleri dışında ödenen ek bir ücrettir. Ek ders ücretinden vergi kesilmekte, ancak sosyal güvenlik primi kesilmemektedir. Bu nedenle bir öğretmen emekli olduğunda son aldığı ücret üzerinden değil, ek ders hariç net ücreti üzerinden emekli maaşı almakta ve bu nedenle ciddi bir mağduriyet yaşamaktadır.

Ek ders ücreti, maaş katsayısı ile ek ders göstergesinin çarpımı sonucunda hesaplanmaktadır. Bu bakımdan her altı ayda bir artan maaş katsayısı ile birlikte ek ders ücretlerinde kuruş ile ifade edilen artışlar meydana gelmektedir. Vergi diliminin yüzde 15'ten yüzde 20'ye çıkması durumunda hem maaşlarda, hem de ek ders ücretlerinde azalma meydana gelmekte, yılbaşında verilen zamlar yılın ikinci yarısında vergi dilimi uygulaması nedeniyle buharlaşmaktadır.

Ek ders uygulaması başladığından bu yana hemen her hükümet döneminde yönetmelik değişiklikleri yapılarak müdahaleler yapılmıştır. Bütün müdahalelerin genel mantığı kazanılmış bu sosyal hakkı budama yönünde olmuştur. AKP hükümeti döneminde daha da ileri gidilmiş ve son olarak 2006 yılında yönetmelik değişikliği yapılarak ek ders ücretlerinde gerileme yaşanmıştır.

Eğitim emekçilerinin ek ders ücretlerinde daha önce ayakta yapılan tedavilerde ve alınan sevklerde hiç kesinti yapılmazken, bu durum ayda 4 defa ile sınırlandırılmıştır. 2008'de ise 4 gün sınırlaması da kaldırılarak yaşanan mağduriyet derinleşmiştir. Getirilen yeni düzenlemeye göre "ek ders ücreti ancak fiilen derse girilen günler için ödenir" şeklinde ve "bir ay içerisinde alınan her bir sevk için ücret kesintisi yapılır" denilerek eğitim emekçileri açısından önemli olan bir kazanılmış hak daha geri alınmıştır.

Ek derslerle ilgili bir diğer mağduriyet seminer dönemlerinde yaşanmaktadır. Son birkaç yıldır yılsonu eğitim seminerine ilişkin ek ders

ücretleri, yönetmelikle “2 haftayı geçmemek” şartı bulunmasına rağmen, 3 hafta olarak düzenlenmiş ve ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler, 1 haftalık ek ders kaybı yaşayarak mağdur edilmiştir. Eğitim Sen bu konuda yaşanan mağduriyetin önüne geçebilmek için MEB İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü'ne yazılı olarak başvurmuş, ancak bakanlık, yönetmelik gereğince ancak 2 haftalık ek ders ücreti ödenebileceğini, kalan süreye ilişkin ek ders ödemesi yapılmayacağını bildirmiştir.

AKP iktidarı döneminde eğitim emekçilerinin ücret artışlarında yaşanan adaletsizlik ve ek ders hakkının gaspı birlikte değerlendirildiğinde, hem öğretmenlik mesleği değer yitirmiş, hem de eğitim emekçilerinin ekonomik hak kayıpları artmıştır.

KESK-AR'ın yapmış olduğu araştırmaya göre Eylül 2012 itibariyle açlık sınırı 1060 TL, yoksulluk sınırı 3 bin 351 TL'dir. 5 milyonu aşkın asgari ücretli ayda 740 TL ile geçinmeye çalışırken, işçi emeklileri ayda ortalama 840 TL almaktadır. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında, 4 kişilik bir ailenin ortalama aylık gideri 1.054 TL iken, aradan geçen sürede söz konusu giderler yaklaşık 3 kat artarak 2012 yılı sonu itibariyle 3 bin 351 TL'ye yükselmiştir. Kamu emekçileri, işçiler ve emeklilerin büyük bir kısmı yoksulluk ve açlık sınırının altında ücret alarak, bin bir güçlükle yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır.

Türkiye'de farklı gelir grupları arasındaki gelir dağılımı uçurumu bilinmektedir. TÜİK'in verilerine göre en zengin yüzde 20'lik dilim içinde yer alanlarla, en yoksul yüzde 20'lik dilim içinde yer alanlar arasındaki farkın 8,5 kat olduğu bir ortamda, benimsenen ücret politikaları tüm işçileri ve kamu emekçilerini mağdur etmekte, eğitim emekçileri bu mağduriyeti diğer meslek gruplarına göre daha fazla yaşamaktadır.

Ücretler belirlenirken, çalışanların ve ailelerinin asgari zorunlu ve sosyal ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yapılırken, örneğin kamuda bugünkü uygulama şekliyle sadece “işe göre” ücretlendirme değil, aile ve çocuk yardımları, konut yardımları, evlenme, doğum ve ölüm yardımları vb gibi sosyal harcamalar da dikkate alınmalı, kamu ya da özel sektör ayrımı yapılmadan, herkese kendisi ve ailesinin insanca yaşamasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

AKP Hükümeti, sadece enflasyon rakamları üzerinden “memuru enflasyona ezdirmeyeceğiz” söylemlerini terk etmeli, 2 milyon kamu

emekçisinin, asgari ücretle geçinmeye çalışan 5 milyon asgari ücretlinin ve 9,5 milyon emeklinin taleplerine kulak vererek onlara insanca yaşayacak koşullar yaratmalıdır. Maaş artışları da dâhil toplu sözleşme konusu olan düzenlemeler KHK'larla, çarpıtılmış enflasyon rakamlarına göre belirlenmiş ek artışlarla değil, toplu sözleşme masasında çözülmelidir.

666 Sayılı KHK ve “Eşit İşe Eşit Ücret” Aldatmacası

AKP hükümeti 12 Haziran 2011 seçimleri sonrasında 666 sayılı mali haklarla ilgili Kanun Hükmünde Kararname çıkarmış ve bu düzenleme sonrasında, eğitim alanı başta olmak üzere, çeşitli alanlarda var olan eşitsizlikler daha da derinleşmiştir. 666 sayılı KHK çıkarılırken kamuoyuna “eşit işe eşit ücret” propagandası yapılmasına rağmen, çoğunlukla kamuda çalışan üst düzey yöneticilerin ek ödemelerinde artışlar yapılmış, eğitim emekçileri bu kapsam dışında tutularak bir kez daha mağdur edilmiştir.

666 sayılı mali haklarla ilgili KHK ile yapılan düzenlemeye “eşit işe eşit ücret” demek yerine, üst düzey yönetici ve uzmanlar için getirilmiş olan “eşit unvana eşit ücret” olarak adlandırmak mümkündür. Çünkü burada eşdeğer işi yapan kamu emekçilerinden çok, aynı unvanı taşıyan üst düzey yönetici ve uzmanlara aynı maaşın verilmesi amaçlanmıştır. Sadece “yukarıdakilerin” mali haklarını eşitlemeyi öngören böylesi bir düzenlemenin “eşit işe eşit ücret” olarak adlandırılması mümkün değildir.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ek ödemelerle ilgili düzenleme yapılırken öğretmenlerin kapsam dışında tutulması, her geçen gün iş yükü artan, sürekli angarya işler yaptırılarak daha nitelikli eğitim hizmeti verilmesi engellenen öğretmenlerimize karşı büyük bir haksızlık olarak ortaya çıkmıştır.

AKP Hükümetinin 10 yıllık uygulamalarına ve eğitim alanında bugüne kadar yaşanan değişikliklere bakıldığında, yeni adaletsizlikler yaratan “eşit işe eşit ücret” sistemine paralel olarak, kamuda bireysel puanlama üzerinden performansa göre ücret sistemine geçilmeye çalışılması dikkat çekicidir. Her iki ücret sistemi birbirini dışlayan iki uygulamaymış gibi görünse de, bugünkü haliyle “eşit işe eşit ücret” ile “performansa göre ücret” sistemlerinin, OECD ülkelerinin büyük bölümünde birbirini tamamlayan uygulamalar olarak hayata geçirildiği bilinmektedir.

19. yüzyılda işçi sınıfının önde gelen taleplerinden birisi olan “eşit işe eşit ücret” talebi, işçi sınıfının renk, dil, etnik kimlik ve cinsiyet bakımından

ayırımı uygulamalara son verilmesi amacıyla dile getirilen bir talep olmuştur. Bu önemli talep, özellikle kadınlara aynı işi yapmasına rağmen erkeklere verilen ücretin yarısı kadar ücret verilmesine karşı öne çıkmış bir taleptir. Bunun yanı sıra, aynı işleri yaptıkları halde, farklı statülerde bulunmaları nedeniyle farklı ücret uygulanması sonucu ortaya çıkmış ve bu adaletsizliğin giderilmesi konusunda da sıkça dillendirilen bir talep olmuştur.

İşçi sınıfı mücadelesi ile simgeleşmiş bu haklı talebin aynı ifadeyle ama kamu emekçilerinin aleyhine olacak biçimde çarpıtılarak gündeme getirilmiş olması dikkat çekicidir. AKP'nin KHK aracılığıyla yapmaya çalıştığı denklik kazanılmış hakların bütün kamu emekçilerine herhangi bir hak kaybına uğramadan yaygınlaştırılması olmamıştır.

Yapılan performans değerlendirmesi sonucu alınan puanlara göre kamu emekçilerinin ücretlerinde gerçekleşen artışı ifade eden performansa göre ücret sistemi, sağlık bakanlığında bir süredir uygulanıyor olsa da, hükümetin esas hedefi performans değerlendirme sistemlerini bütün kamuda yaygınlaştırmaktır.

666 sayılı KHK ile Bakanlık ve diğer kamu kurumu teşkilatlarındaki il müdürlükleri üç gruba ayrılarak, kamuda bölgesel ücret uygulamasına geçilmiştir. Buna göre, İstanbul, Ankara ve İzmir'de görev yapanlar birinci grubu, Büyükşehir belediyesi bulunan illerde görev yapanlar ikinci grubu, diğer illerde görev yapanlar ise üçüncü grubu oluşturmuştur.

666 sayılı KHK'ya göre üç farklı grupta çalışanlar aynı işi, aynı değerde yapsalar da, hatta üçüncü grupta çalışanlar birinci grupta çalışanlardan daha çok çalışıyor olsa da, asla diğer iki gruptaki memurlar ile aynı ücreti alamayacaklardır. Bütün bu gerçekler “kamuda eşit işe eşit ücret” olarak hayata geçirilen düzenlemelerin büyük bir kandırmaca olduğunu açıkça göstermektedir.

EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR

Eğitim emekçileri yaptıkları işin doğası gereği kendilerini çok yönlü olarak yetiştirmek durumundadır. Ancak Türkiye’de ne öğretmenlerin, ne de yaptığı iş eğitim-öğretim işi olanların özellikle ekonomik bakımdan gerekli desteği bulamadıkları ortadadır. Son yıllarda ekonominin büyümesi ve milli gelirin artması ile övünenler, iş büyümeden elde edilenlerin paylaşımına gelince nedense eğitim ve bilim emekçilerini unutmaktadır.

Türkiye’de eğitim emekçilerinin çalışma ve yaşam koşullarının bilinmesi, siyasi iktidarların eğitim sistemine verdiği önemin derecesini görmek açısından önemlidir. Son 10 yılda AKP’nin plansız ve piyasacı politikalarının sonucu olarak eğitim sistemi resmen bir enkaz haline gelmiş, bu enkazın altında en çok öğretmenler ve öğrenciler kalmıştır. Yüz binlerce eğitim emekçisini açlığın ve yoksulluğun kısıracına alan, mesleğine karşı küstüren bu sisteme karşı, tüm eğitim ve bilim emekçilerini ekonomik ve sosyal açıdan doyuran bir alternatif yaratılmadığı sürece, yaşanan sorunların devam etmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Eğitim Emekçilerinin Emeginin Değersizleştirilmesi

10 yıllık AKP iktidarı boyunca göreve gelen hemen her Milli Eğitim Bakanı eğitim emekçilerinin yeterince çalışmadığını iddia etmiştir. Başbakan ve Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer’in öğretmenleri sık sık aşağılayan, yaptıkları işi küçümseyen sözleri ise hala tazeliğini korumaktadır.

Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, göreve gelir gelmez öğretmenlerin 3 ay tatil yaptıklarını, işe geç geldiklerini ve az çalıştıklarını iddia ederek, öğretmenlerimizin emeğini değersizleştirmeye, öğretmenlik mesleğini küçümsemeye çalışmıştır. Ardından Başbakan, eğitim emekçilerinin emeğini aşağılayan, az çalıştıklarını, çok para aldıklarını ima eden suçlamalar ile öğretmenlere ne kadar değer verdiklerini göstermişlerdir.

Eğitim emekçileri, Türkiye'nin en ücra köşelerinde, her türlü olumsuz koşullarla mücadele ederek görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Yaşamın olduğu her yerde eğitim emekçilerini görmek mümkündür. Eğitim emekçilerinin çalışırken yaşadığı zorluklar, yaşam koşullarının ve mesleki saygınlıklarının giderek kötüleşmesi dikkat çekicidir. Geçmiş yıllara göre ekonomik ve sosyal koşullarında ciddi gerilemeler yaşanmıştır.

AKP'nin 10 yıldır benimsediği sermaye yanlısı, emek düşmanı politikalar sonucunda eğitim emekçilerinin yüzde 80'i borçludur ve üçte ikisi geçinebilmek için ek iş yapmak zorunda kalmaktadır.

Türkiye'de öğretmenler diğer ülkelerdeki meslektaşlarına göre daha çok çalışmakta, ancak bu çalışmalarını karşılığında daha az ücret almaktadır. Üstelik özellikle Ömer Dinçer'in bakan olmasının ardından öğretmenler okullarda çok sayıda angarya iş yapmak zorunda bırakılmış, 4+4+4 sistemi ile birlikte eğitim emekçilerinin çalışma yükü daha da ağırlaşmıştır.

Türkiye'de eğitim sisteminin yıllardır çözülmeyen sorunları, öğretmenleri ve diğer eğitim emekçilerini, diğer ülkelerdeki meslektaşlarına göre çok daha fazla olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'de öğretmenlerin yıllardır karşı karşıya oldukları güçlükler, hangi şartlarda çalışmak zorunda olduklarını en iyi anlamanın yolu, çalışma koşullarını Türkiye ile diğer ülkelerin öğretmenleriyle kıyaslamaktır.

**Bazı OECD lkelerinde öğretmenlerin
Çalışma Saatleri (Yıllık)**

lkeler	Yıllık alışma Saatleri
İskoçya	1365
İspanya	1425
Portekiz	1456
ek Cumhuriyeti	1696
Hollanda	1659
Danimarka	1680
Almanya	1793
İzlanda	1800
İsveç	1767
Türkiye	1816
OECD ortalaması	1675

Kaynak: OECD Bir Bakışta Eğitim 2012 Raporu, sayfa: 481.

Milli Eğitim Bakanı ve Başbakan'ın aksi yöndeki bütün iddialarına karşın, OECD lkeleri içinde öğretmenleri en çok çalışan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Öğretmenlerin yıllık çalışma saati ortalaması OECD lkeleri içinde 1675 saat iken, Türkiye'de öğretmenler için 1816 saattir. Türkiye'de ğretmenler, OECD ortalamasına göre 141 saat daha fazla çalışmaktadır. Geçmişten bugüne doğru baktđđımızda OECD lkeleri içinde öğretmenlerin yıllık toplam çalışma sürelerinin düzenli olarak arttdđđı tek lke Türkiye'dir.

Eğitimde 4+4+4 modeline geçilmesi ile birlikte okulöncesi çağdaki 60-71 ay arasındaki çocukların ilkokula alınması, sınıfların aşırı kalabalık olması, seçmeli ders sayısında ve ders saatlerindeki artış vb gibi çok sayıda sorun nedeniyle öğretmenlerin yıllık çalışma saatlerinin bu yıldan itibaren belirgin bir şekilde artması kaçınılmazdır.

Türkiye'nin dört bir yanında görevlerini büyük fedakarlıklara katlanarak sürdüren öğretmenlerimizin yařadđđı sorunları kısaca özetlemek gerekirse;

- Türkiye'de çalışan ğretmenler, OECD lkeleri içinde en çok çalışan, en düşük maaş alan öğretmenler arasındadır;
- Öğretmenlerin yüzde 80'i geçinebilmek için ek iş yapmak zorunda kalmaktadır;

- Öğretmenler, sık sık değişen eğitim politikalarının ve siyasi iktidarın tasarruflarının mağduru olmayı sürdürmektedir;
- Öğretmenlik mesleğinin standartları özellikle AKP döneminde düşürülmüş, nitelikli öğretmen yetiştirme politikaları terk edilmiştir;
- Öğretmenlerin bugünkü çalışma koşulları ve maaşlarıyla kendilerini mesleki olarak yetiştirmeleri ve geliştirmeleri mümkün değildir;
- Öğretmen açıkları sorununa kalıcı sorunlar üretilmemekte, 300 bini aşkın işsiz öğretmen kadrolu olarak atanmayı beklemektedir;
- Öğretmen açıkları ücretli öğretmenler tarafından kapatılmak istenmekte, eğitimde esnek, güvencesiz ve kurlsız çalışma uygulamaları her geçen gün artmaktadır.
- Eğitimde benimsenen esnek çalışma uygulamaları aynı işi yapan farklı statülerde öğretmen istihdamını gündeme getirmiş, kariyer basamakları uygulaması ile öğretmenlerin sınıflandırılması, eğitimin niteliğini olumsuz etkilemiştir;
- Eğitime bütçeden yeterli pay ayrılmamasının ve eğitimin gün geçtikçe paralı hale getirilmesinin bir sonucu olarak öğretmenler öğrencilerden çeşitli adlar altında para toplamaya zorlanan birer “tahsildar” durumuna düşürülmüştür;
- Sınıf mevcutlarının fazlalığı, okul öncesi çağıdaki çocukların zorla ilkokula kayıt edilmesi vb sorunlar nitelikli eğitimi ve öğretmenlerin mesleklerini sağlıklı bir şekilde yapmalarını engellemektedir;
- Öğretmenlerin büyük bölümünde iş yükü artışına paralel olarak meslek hastalıklarında artış yaşanmaktadır;
- Demokratik haklarını kullandıkları ve sendikal çalışmalara katıldıkları için her yıl çok sayıda öğretmen soruşturma geçirmekte, cezalandırılmakta ya da sürgün edilmektedir.

Burada belirtilen tespitler doğrultusunda yapılması gereken, anayasal bir hak olan eğitim hakkının tüm yurttaşlar için ayırım gözetilmeksizin yerine getirilmesini sağlamak, öğretmenlerimize, eğitim ve bilim emekçilerine insan onuruna yaraşır bir ücret ve çalışma koşulları yaratılmaktan geçmektedir.

Öğretmenlerin ve diğer eğitim emekçilerinin ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarıyla ilgili çözüm bekleyen çok sayıda sorunu bulunmaktadır. AKP'nin bugüne kadar benimsediği politikalara bakıldığında bırakalım sorunların çözülmesini, daha da derinleşmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Eğitimde Esnek, Kurlsız ve Güvencesiz Çalışma

AKP'nin 10 yıllık iktidarı boyunca emekçilerin, çalışma ve yaşam koşulları açısından giderek kötüleşen, kurlsız ve güvencesiz hale gelen bir istihdam yapısıyla karşı karşıya kaldığını söylemek doğru bir tespit olacaktır. Özellikle AKP döneminde hızla büyüyen ve bugün emekçilerin neredeyse tamamını tehdit eden esnek çalışma ve güvencesizlik sorunu, çalışma yaşamında kurlsızlık ve esnekleşme üzerinden yürütölen aşırı sömürünün en zorba yöntemlerinin uygulanmasını beraberinde getirmiştir.

Esnek ve güvencesiz istihdam öncelikle mevcut istihdam biçimleri üzerinde aynı işi yapan emekçiler arasında yapay bir farklılaşma ve bölünme yaratmıştır. Ardından bununla bağlantılı olarak, mevcut işgücünü parçalayıp kendi içinde birbirine rakip haline getirmiş, emekçileri ise birbirine alternatif hale getirerek, onların elini kolunu bağlayan bir durumu ortaya çıkarmıştır.

Son yıllarda eğitim sisteminde yaygın olarak görölen esnek ve güvencesiz istihdam uygulaması, eğitim sisteminin bütününe kuşatan bir yapıya bürünmüştür. Üstelik esnek ve güvencesiz çalışma sadece öğretmenler açısından değil, araştırma görevlileri, yardımcı hizmetliler, teknik personel, memurlar ve diğer eğitim emekçileri açısından da yaygın bir içerikte uygulanmaktadır.

Kamunun yeniden yapılandırılması ve kamu istihdamının dönüşümü çerçevesinde hayata geçirilen istihdam politikalarının sistem üzerinde yarattığı olumsuz etkiler, eğitim ve bilim emekçilerinin istihdamını giderek daha kurlsız, daha esnek ve her türlü güvenceden yoksun olarak şekillendirmeye başlamıştır.

AKP hükümeti, geçtiğimiz 10 yıl içinde kamu hizmetlerini bir taraftan ticarileştirip, tasfiye etmenin planlarını yaparken, diğer taraftan görece güvenceli olan kamu istihdam yapılarını esnekleştirip, daha güvencesiz hale getirmek için yasal düzenlemeler ve fiili adımlar atmıştır.

Sözleşmeli ve ücretli öğretmenlik uygulaması

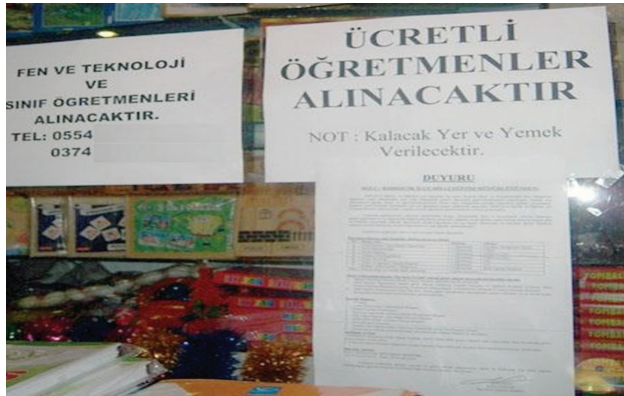
Türkiye’de eğitim sistemine sözleşmeli öğretmenlik 29 Kasım 2003 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan 5 bin sözleşmeli İngilizce dil öğreticisi ve 4 bin bilgisayar öğreticisi istihdamı ile başlamıştır. Yasal bir engelle karşılaşılmaması için “sözleşmeli öğretmen” yerine, “sözleşmeli dil öğreticisi” ifadesi kullanılması dikkat çekicidir. İlk atanan sözleşmeli öğretmenler, tıpkı bugünkü ücretli öğretmenler gibi, 10 ay istihdam edilmiş ve sigorta primleri girdikleri ders saatlerine göre yatırılmıştır.

Eğitim sistemi içinde iş güvencesiz olarak, her türlü mali, sosyal ve özlük haklarından yoksun olarak çalıştırılan ücretli, vekil öğretmenler, dersane öğretmenleri, tıpkı “parça başı” ya da “götürü usulü” iş yapan işçiler gibi, “ek ders karşılığı” çalıştırılırken, eğitim sisteminin yeni kuşak “ücretli köleleri” olarak istihdam edilmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı, 300 bini aşkın ataması yapılmamış öğretmen bulunmasını “fırsata çevirerek” ücretli öğretmenlik uygulamasını bütün illerde, özellikle yoksul, emekçi ailelerin yaşadığı şehir ve semtlerde yaygınlaştırmıştır.

72

Milli Eğitim Bakanlığı’nın istihdam politikaları açısından bakıldığında aynı okulda hem kadrolu, hem de ücretli öğretmen bir arada görev yapmaktadır. Yaptıkları iş aynı, girilen ders aynı, okul aynı, öğrenci aynı olmasına rağmen, ücret ve sosyal haklar arasındaki büyük uçurum dikkat çekmektedir. Ücretli öğretmenler girdikleri saat başına ücret alırken, aldıkları ücret asgari ücretin biraz üzerindedir. Yardımcı hizmetlilerin büyük bir bölümü 657 sayılı kanunun 4-C statüsünde geçici olarak ya da taşeron şirket personeli olarak istihdam edilmektedir.

Bir Okulun Kantinine Asılan Ücretli Öğretmen Alım İlanı

Yasa önünde eşitliğin güvencesini oluşturan ve hukuksal eşitliği düzenleyen Anayasa'nın "kanun önünde eşitlik" başlıklı 10.maddesi, tüm yurttaşların her yönden aynı kurallara bağlı tutulmaları gerektiğini belirtirken, hukuksal durumları arasında haklı bir nedene dayanmayan ayrımı önlemeyi amaçlamaktadır. Aynı madde ancak "haklı bir neden varsa" kimi yurttaşların başka kurallara bağlı tutulmalarına olanak vermektedir. Eğitimdeki esnek ve güvencesiz istihdam uygulamalarının haklı bir nedene dayandığını söylemek mümkün değildir.

Ders ücreti karşılığında güvencesiz olarak çalışmak zorunda bırakılan eğitim emekçileri (ücretli öğretmenler, 4-C statüsündeki yardımcı hizmetliler ve diğerleri) ile kadrolu istihdam edilen eğitim emekçilerinin her ikisinin de üstlendikleri kamu görevi aynıdır. Görevleri ilgili sorumluluklarını da 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen doğrultuda yerine getirmekle yükümlüdürler. Dolayısıyla, örneğin ders ücreti karşılığında görevlendirilen "ücretli öğretmenler" ile kadrolu öğretmenlerin üstlendikleri görev ve sorumluluklar aynı olduğu halde, farklı biçimlerde istihdam edilmeleri açıkça bir suçtur.

Yıllardır uygulanan TKY uygulamalarına paralel olarak geliştirilen İlköğretim Kurumları Standartları (İKS), TEFBİS gibi uygulamalarla eğitim bir taraftan "piyasa ilişkileri" içine çekilirken, diğer taraftan eğitim emekçileri Aşamalı Devamsızlık Eğitimi Yönetimi (ADEY), Risk Değerlendirme Formu (RİDEF), Risk Takip Kurulları (RİTA) gibi uygulamalarla angarya işlerde çalıştırılmaya ve görevleri olmayan işleri yapmaya zorlanmaktadır.

Kadro lu ve ücretli öğretmenlerin özlük hakları incelendiğinde ise, ders ücreti karşılığında çalışmak zorunda bırakılanlar, iş güvencesi, parasal ve sosyal haklar, yükümlülükler ve yaptırımlar konusunda idarenin insafına terk edilmektedir. Bu durumun ortaya çıkardığı temel olumsuzluk, eğitim emekçileri arasındaki statü farklılıklarından kaynaklı olarak bir bölünmenin ve rekabetin ortaya çıkmasıdır. Bu durum, bütün eğitim ve bilim emekçilerinin kadro lu ve güvenceli istihdam talebi üzerinden yürütecekleri mücadeleyi zayıflatmaktadır.

Ders ücreti karşılığında görevlendirilen “ücretli öğretmenler” ile kadro lu öğretmenlerin üstlendikleri görev ve sorumluluklar aynıdır. Bu iki gruptaki kişilerin hakları incelendiğinde ise, ders ücreti karşılığında görevlendirilenleri iş güvencesi, parasal haklar, yükümlülükler ve yaptırımlar konusunda yönetimin insafına terk edilen ve bu nedenle de geleceklerinden ciddi kaygı duyan kişiler olarak değerlendirmek mümkündür. Kadro lu öğretmenler, 657 sayılı yasanın ve diğer özel yasaların getirdiği güvencelere, hak ve olanaklara sahiptir. Bu durumda aynı görevi ve sorumluluğu taşıyan ders ücreti karşılığında görevlendirilenler ile kadro lu öğretmenler farklı statüye tabi tutularak, farklı ücret almakta ve farklı uygulamalara maruz kalmaktadırlar.

Ücretli öğretmenlik uygulamasına gerekçe olarak öğretmen yetersizliğinin gösterilmesi gerçekçi değildir. Bu durum bir neden değil sonuçtur. Çünkü Türkiye’de halen 300 bini aşkın işsiz ve atanmayı bekleyen öğretmen vardır. Sorun Milli Eğitim Bakanlığı’nın ihtiyaç oranında öğretmen kadrosu yaratmamasından doğmaktadır. Bakanlık tarafından zorunlu ve istisnai bir durum olarak getirildiği ileri sürülen “ücretli öğretmenlik” uygulaması, yıllar içinde kalıcı bir uygulama haline gelmiştir. Çünkü gündelik bir anlayışla hareket eden MEB, ihtiyaç kadar öğretmen kadrosu yaratmak yerine iş güvencesi, parasal haklar vb. açılardan kendisi açısından bu tarz görevlendirmeleri tercih etmektedir.

Güvencesiz çalışma sadece okulları değil, üniversitemizi de kuşatmış durumdadır. 25 Şubat 2011 tarih ve 6111 sayılı Torba Kanun ile düzenlenen, azami öğretim süreleri YÖK tarafından gerekçe göstererek, 2547 sayılı yasanın 50/d maddesi kapsamında görev yapan araştırma görevlilerinin ilişkisi, öğrenim süresi sonunda üniversiteler ile ilişkilerinin kesilmesi öngörülmektedir. YÖK, kendini yasa koyucu yerine koyarak ve herhangi bir kurulunda karar alma gereği bile duymadan, sadece bir üst yazı ile yüzlerce araştırma görevlisinin işten atılmasına sebep olabilecek bir yorum yapabilmektedir.

Danıştay, daha önce vermiş olduğu kararlar ile 50/d maddesi kapsamında istihdam edilen araştırma görevlilerinin burslu öğrenci olmadığını açık bir şekilde ifade etmiştir. YÖK Yürütme Kurulu'nun 26.11.2008 tarihli 50/d'li araştırma görevlilerinin 33/a maddesine geçişlerinin önünü kesebilmek için yeniden kadro ilanı şartı getirilmesine ilişkin kararına yönelik Eğitim-Sen tarafından Danıştay'a açılan davada, 50/d ve 33/a maddeleri kastedilerek, her iki maddeye göre kişilerin araştırma görevlisi olarak istihdam edilmekte oldukları yönünde görüş bildirilmiş ve ilgili YÖK Yürütme Kurulu kararı iptal edilmiştir.

YÖK'ün keyfi yorumuyla, öğrencilerin okuldan atılmasını engelleyen bir yasa, araştırma görevlilerinin işten atılmasına dayanak yapılmaktadır. Üniversite yönetimleri YÖK tarafından gönderilen bu yazıları emir telakki ederek araştırma görevlilerinin işine son verme yönünde bir yaklaşım geliştirmeye başlamıştır.

YÖK tarafından gönderilen bir yazı nedeniyle İTÜ gibi köklü bir üniversitede, yaklaşık 120 araştırma görevlisi işten atılma tehdidiyle karşı karşıya bırakılmıştır. Söz konusu tehdit, Türkiye'deki tüm üniversiteleri etkisi altına alabilecek düzeydedir. Çünkü YÖK, Başbakan Erdoğan'dan "feyiz alarak", yargı kararlarını dikkate almadan hareket etmekte ve kendi yorumunu tüm üniversitelere dayatmaktadır.

Eğitimde esnek ve güvencesiz istihdam uygulamaları, AKP'nin 10 yıllık iktidarı boyunca genelde kamu istihdamında, özelde ise eğitimdeki istihdam politikaları açısından benimsediği piyasacı, kuralsız ve güvencesiz istihdam uygulamalarının sonucu olarak karşımıza çıkmıştır. Bu sonuçları ortaya çıkaran nedenleri ortadan kaldırmak için kadrolu-sözleşmeli, güvenceli-güvencesiz vb gibi her türlü ayrıma karşı çıkılması ve sendikaların esnek ve güvencesiz istihdama karşı mücadelede daha somut politikalar oluşturması gerekmektedir.

Öğretmenlik mesleği, öğretmenin insanın yetişmesine katkıda bulunmayı gerektirdiğinden farklı toplumsal ve kültürel özelliklere sahip öğrencilerin katılımını ve benlik saygısını dikkate alan bir anlayışı oluşturacak biçimde düzenlenmelidir. Öğretmenlerin farklı kültürleri anlama, zengin ve karşılıklı anlam üretme becerilerini ve tutumlarını geliştirmeleri ve öğrenme ortamını daha etkin olarak düzenleyebilmeleri için hizmet içi eğitim çalışmalarının niteliği yükseltilmelidir.

Öğretmenlik eğitimi, mesleki güvenceye dayanmadığı takdirde eğitim sürecine yoğunlaşmayan bir mezunlar fazlasını doğuracağından eğitim sürecine zarar verecektir. Bu tür yaklaşımların öğretmen eğitiminden uzaklaştırılması gerekirken AKP hükümetinin geçtiğimiz 10 yıl içinde bu durumun tam tersi uygulamalar içine girmesi dikkat çekicidir.

Mevcut öğretmen yetiştirme programlarında uygulanan alan bilgisi dersleri, adayların öğretmen olarak atanacağı kurumlarda uygulanan programlara uyumlu değildir. Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimi öğretmenlik alanındaki müfredata uyumlu hale getirilmeli, öğretmen eğitimi, alan bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür bilgisi yanında toplumsal bir anlayışa sahip olmayı sağlamalıdır. Öte yandan nitelikli bir öğretmen toplumsal sorunlara duyarlı olduğu kadar, kendi mesleğine ve özlük haklarına ve sendikal örgütlenme ve demokratik hak mücadelesine olumlu tutum almalıdır.

Okulda eğitim-öğretimin niteliğinin yükseltilmesi öğretmenlerin mesleki gelişiminin zorunlu koşul olduğundan hareketle, mevcut hizmet içi eğitim anlayışı terk edilmeli, karar verme süreçlerinde eğitim örgütlerinin ve sendikaların katılımı sağlanmalıdır.

Ataması Yapılmayan Öğretmenler Sorunu

2003 yılında 22 bin öğretmen ataması yapan AKP Hükümeti döneminde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan öğretmen atamaları, ihtiyacın ve beklenen rakamların çok altında kalmış, işsiz öğretmenler sürekli bir beklenti içerisinde sürüklenerek sorun giderek büyümüştür. Yeni açılan eğitim fakültelerinden mezun olacak yeni öğretmenleri de hesaba kattığımızda önümüzdeki birkaç yıl içinde işsiz öğretmen sayısının 500 bini aşması kaçınılmaz görünmektedir.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, AKP'nin 2002 seçimleri öncesinde yaptığı mitinglerde ataması yapılmayan öğretmenlerle ilgili olarak söylediklerine kulak verdiğimizde, AKP hükümetinin işsiz öğretmenleri ve toplumu nasıl kandırdığı daha iyi anlaşılmaktadır.

İzmit mitingi; “*Şu sisteme bakın hele ülkede 72.000 öğretmen açığı var. Sen sınavla öğretmen seçiyorsun, hangi akla hizmet ediyorsunuz! Bırak da öğretmenlerimiz okul seçsin göreve başlasın, önüne neden engel koyuyorsunuz! İnşallah biz hükümetimizi kurduğumuzda bütün öğretmenleri göreve başlatacağız ve öncelikli olarak eğitim sorununu çözeceğiz.*”

Gaziantep mitingi: “Yahu bir sürü bölüm öğretmenimiz boşta geziyor. Resim öğretmeni matematiğe, Müzik öğretmeni Beden Eğitimi dersine giriyor niye öğretmen ihtiyacı var. Ama bakın ki işe bunlar bir de sınavla öğretmen alıyor. O zaman niye okutuyorsun bu öğrencileri yazık değil mi?! Öğretmen almıyorum de. Bu evlatlarım okumasın boşuna. Ama biz iktidar olunca inşallah boşta öğretmen adayı olmayacak.”

Samsun mitingi; “Buradan sözüüm tüm genç öğretmen adaylarına; siz merak etmeyin biz geldiğimizde üniversiteyi bitirdiğinizde ‘Ne yapacağım, sınavı ya kazanamazsam.’ korkun olmayacak çünkü sınav olmayacak.”

İstanbul mitingi; “Birçok gencimiz özellikle öğretmen adaylarımız işsiz kaldı. Ülkede eğitim çökmüş, köy okulları kapanmış, merkezdeki okullar bile öğretmen diye can çekişiyorken sen sınavla öğretmen seçmeye kalkıyorsun. Bıraksana genç öğretmenlerimiz gitsin çalışsın. O kadar sene beklet sonra al, o adamda artık heves kalır mı, öğretmenlik yapabilir mi? Ama inşallah biz iktidar olunca öğretmenler okulun bittiği gün hazırlıklarını yapacak, ertesi gün görev aşkıyla okuluna gidecek. Hiç merak etmeyin.”

Başbakan iktidar olmadan önce ataması yapılmayan öğretmenlere bu şekilde umut dağıtırken, iktidara geldikten sonra tam tersi bir tutum sergilemiş ve sık sık “Her mezunu atayacak değiliz” söylemini kullanarak, 2002 yılında mitinglerde söylediği sözleri bizzat kendisi tekzip etmiştir.

2011–2012 itibariyle eğitim fakültelerine 60 bine yakın yeni kayıt yapılırken, aynı dönemde okuyan öğrencilerin sayısı 257 bin 738’dir. 2012 itibariyle ataması yapılmayan öğretmenlerin 300 bini aşmıştır ve önümüzdeki yıllarda yeni açılan eğitim fakültelerinin çok sayıda yeni mezun vermesi kaçınılmazdır.

AKP’nin eğitim sisteminin ihtiyacı kadar öğretmen atamaması nedeniyle, Türkiye’nin kısa bir zaman içinde hali hazırda mevcut işsizler ordusunun yanı sıra, ikinci bir işsiz öğretmenler ordusu ile karşı karşıya kalması kaçınılmazdır. Bu durum atama bekleyen işsiz öğretmen sayısını her geçen yıl arttırarak, işsiz öğretmenleri büyük bir strese sokmakta, intiharlara kadar varan olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bugüne kadar ataması yapılmadığı için 36 işsiz öğretmen intihar etmiştir.

KPSS'ye giren, Atanan ve Emekli Olan Öğretmen Sayıları

YILLAR	KPSS'YE GİREN İŞSİZ ÖĞRETMEN SAYISI	ATANAN ÖĞRETMEN SAYISI	EMEKLİ OLAN ÖĞRETMEN SAYISI
2003	127.973	22.814	24.190
2004	182.160	19.029	23.999
2005	173.328	20.777	28.173
2006	201.877	31.000	19.135
2007	205.101	19.493	19.051
2008	237.123	20.016	15.338
2009	243.569	23.893	10.112
2010	234.392	40.922	9.510
2011	229.767	62.064	7.645
2012	299.709	36.552	10.000*
Toplam	2.134.999	239.361	167.153

* 2012 sonuna kadar emekli olması beklenen tahmini öğretmen sayısı.

Eğitim fakülteleri her yıl 50 binin üzerinde mezun vermektedir. Yılları içinde KPSS-Eğitim Bilimleri sınavına giren işsiz öğretmenlerin sayısındaki belirgin artış dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır.

Son 10 yılda KPSS'ye giren işsiz öğretmenlerin sayısındaki artış dikkat çekicidir. 2003 yılında 127.973 işsiz öğretmen KPSS'ye girerken, AKP'nin benimsemiş olduğu yanlış öğretmen atama politikası sonucunda bugün bu rakam 300 bine dayanmıştır. Bu rakama KPSS engeli nedeniyle ataması yapılmadığı için başka işler yapmak zorunda bırakılan on binlerce öğretmeni de eklediğimizde eğitim sisteminin nasıl büyük bir sorunla karşı karşıya kaldığı görülmektedir.

AKP hükümeti yıllardır en çok öğretmen atamasının kendi dönemlerinde yapıldığını belirtmesine karşın, geçtiğimiz 10 yıl içinde atanan ve emekli olan öğretmen sayısını karşılaştırdığımızda karşımıza dikkat çekici sonuçlar çıkmaktadır. AKP'nin 10 yıllık iktidarı boyunca ataması yapılan öğretmen sayısı 239 bin 361 iken, aynı dönemde emekli olan öğretmen sayısı 167 bin 153 olmuştur. Ataması yapılan öğretmenlerin sayısından emekli olan öğretmenlerin sayısını çıkardığımızda karşımıza 72 bin 208 gibi son derece sembolik bir rakam çıkmaktadır.

2012 yılında uygulamaya başlanan 4+4+4 sisteminin yarattđđ sorunlar nedeniyle emekliliği gelmiş çok sayıda ğretmen emeklilik dilekçesi vermiştir. Eğitim Sen'in tahmini 2012 sonu itibariyle emekli olacak öğretmenlerin sayısının en az 10 bin olacađđ yönündedir. Bütün bu verileri birlikte değerlendirdiğimizde atanan ğretmen sayısının gerçek ihtiyaın çok altında olduğu görülmektedir.

Nitelikli bir eğitimin gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin yetiştirilme ve atanmaları sürecinin planlı şekilde işlemesi gerekmektedir. 300 bini aşkın ataması yapılmayan öğretmenin, mesleğini icra edilebilmek için KPSS barajını geçmeye çalışması utanç verici bir durumdur.

Mevcut işsiz ğretmen sayısına, yeni kurulan üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun olacak yeni öğretmenlerin de ekleneceği de dikkate alındığında “ğretmen yetiştirmesi” ve “ğretmenlerin kadrolu olarak istihdam edilmesi” konusunda AKP'nin hiçbir somut planlamanın olmadığı açıkça görülmektedir.

EĞİTİMDE YENİDEN YAPILANDIRMA SÜRECİ

Eğitimin yeniden yapılandırılması denilince, eğitim sisteminin önceden belirlenmiş ekonomik, politik, hatta ideolojik hedefler doğrultusunda, yapısı ve işlevleri bakımından yeniden tanımlanarak örgütlenmesi anlaşılmaktadır. Bu durum, sanılan aksine kendiliğinden değil, yeniden yapılandırılacak alana yönelik doğrudan, bilinçli bir müdahale ile sistemin yenilenmesini, bir anlamda kendisini yeniden inşa etmesini ifade etmektedir.

Son yıllarda genel olarak kamu alanına, özel olarak eğitim ve sağlığa yönelik olarak yoğunlaşan bütün yasal düzenlemelerin temelinde, kamunun ve kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesi ve özelleştirilmesi, kamusal alanının bütünüyle (hem kamu hizmetleri, hem de bu hizmetleri yürüten kamu emekçileri açısından) “piyasa ilişkileri” içine çekilmek istenmesi vardır.

Kamunun ve ona bağlı olarak gerçekleştirilen kamu hizmetlerinin yeniden yapılanması gerektiğini savunanlar, yıllarca dünyanın içinde yaşadığı “küreselleşme süreci”nin, büyük toplumsal ve politik dönüşümlerin, teknolojik gelişmeler ve benzeri olguların dünyanın her yerinde kamu hizmetlerinin niteliğinin yeniden değerlendirilmesine yol açtığını iddia etmişlerdir.

Türkiye, GATS anlaşması kapsamında çok geniş bir hizmetler alanını “serbestleştireceğini”, yani özelleştireceğini taahhüt etmiştir. Türkiye’nin kurucu üye olarak imza attığı bu anlaşmaya göre, önce kamu hizmetleri en küçük birimine kadar bölümlere ayrılmış sonra Dünya Ticaret Örgütü’ne üye olan ülkelerden bu hizmetleri özelleştirmek için belli oranlarda taahhütte bulunmalarını istemiştir. Türkiye, bu anlaşma kapsamında kamu hizmetlerinin % 46’sını piyasaya açacağını, yani özelleştireceğini taahhüt etmiştir. Oysa Türkiye gibi ülkelerin ortalama taahhüt oranları sadece % 18 ile sınırlı kalmıştır.

Türkiye, 1995 yılında yürürlüğe giren GATS antlaşması ile şu hizmet sektörlerinde “serbestleştirme” taahhütlerinde bulunmuştur; Mesleki hizmetler (uzmanlık gerektiren hizmetler, bilgisayar ve ilgili hizmetler, diğer

mesleki hizmetler); haberleşme hizmetleri (posta hizmetleri, kurye hizmetleri, telekomünikasyon hizmetleri; müteahhitlik ve ilgili mühendislik-mimarlık hizmetleri; eğitim hizmetleri (ilk, orta ve diğer öğretim hizmetleri, yüksek öğrenim hizmetleri); çevre hizmetleri (kanalizasyon hizmetleri, çöplerin kaldırılması hizmetleri, sağlık-çevre ve benzeri hizmetler); mali hizmetler (sigortacılık ve sigortacılık ile ilgili hizmetler, bankacılık ve diğer mali hizmetler); sağlık ve sosyal hizmetler (hastane hizmetleri); turizm ve seyahat ile ilgili hizmetler (oteller ve lokantalar, seyahat acenteleri ve tur operatörü hizmetleri); ulaştırma hizmetleri (deniz, hava, demiryolu ve kara taşımacılığı hizmetleri).

GATS antlaşması çerçevesinde kamu hizmetlerinin bir bütün olarak piyasaya açılmasının önündeki en büyük engel olarak kamu kurumlarının teşkilat yapılarında yapılan değişiklikler ile kamun hizmetlerinin piyasalaştırılması açısından çok önemli adımlar atılmıştır.

Eğitimde Yeniden Yapılandırma ve 652 Sayılı KHK

Kamu hizmetlerini, günümüz kapitalizminin ihtiyaçlarına uygun, aktif bir piyasa aktörü olarak düzenleyen AKP hükümeti, 12 Haziran seçimleri öncesinde 6 ay süreyle KHK çıkarma yetkisi almış ve TBMM'yi “devre dışı” bırakarak, farklı alanlarda 35 adet KHK çıkarmıştır.

Eğitim, sağlık ve çalışma bakanlıkları başta olmak üzere pek çok bakanlık bünyesinde yapılan KHK değişiklikleri ile kamunun örgütsel yapısı daha esnek, hem örgütsel ve kurumsal yapı, hem de personel sistemi açısından piyasa ile daha uyumlu hale getirilmiştir. Çıkarılan KHK'lar ile bakanlıkların teşkilat yapılarında, özellikle kamu personelinin statüsünü ve geleceğini yakından ilgilendiren değişiklikler yapılmış olması dikkat çekicidir.

652 Sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat yapısı tamamen değiştirilmiş, eğitim hakkının piyasa ilişkileri içine tamamen çekilmesinin ilk adımları atılmıştır.

652 Sayılı KHK, kamuoyunun bilgisine sunulmadan, tartışılmasına imkân vermeyen bir anlayışla eğitim fakültelerinden, üniversitelerden, sendikalardan, konunun uzmanlarından kaçırılarak gizlice hazırlanmış ve yasalaştırılmıştır.

Geçtiğimiz 10 yıl içinde eğitim sisteminde kimi zaman yasal düzenlemelerle, kimi zaman fiili uygulamalarla köklü değişiklikler yapılmıştır. Ancak bu değişikliklerden hiçbirisi, 652 Sayılı KHK'nın yarattığı etkiyi yaratmamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeni teşkilat yapısını belirleyen 652 sayılı KHK ile Bakanlığın görevleri yeniden tanımlanmıştır. Buna göre bakanlığın öncelikli görevi; *“Okul öncesi, ilk ve orta öğretim çağındaki öğrencileri bedenî, zihnî, ahlakî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek; öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini bu çerçevede yürütmek ve denetlemek”* olarak belirlenmiştir.

“Geleneksel” kamu yönetimi yerine getirilen “yeni kamu işletmeciliği”, ülkenin kamu sektörünü yapısal, örgütsel, personel sistemleri açısından köklü bir biçimde dönüştürerek, “küresel rekabete” hazırlayacak bir model oluşturmayı hedeflemektedir. Kamu hizmetleri içinde belirleyici bir konumda bulunan (Türkiye’de kamu hizmetlerinin yüzde 48’ini eğitim hizmetleri oluşturmaktadır) eğitim hizmetlerinin söz konusu “küresel rekabete” uygun olarak yürütülmesi için bakanlığın görev tanımında önemli değişiklikler yapılmıştır.

652 sayılı KHK ile Bakanlığın hizmet birimleri de yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı hizmet birimleri biçimindeki düzenlemeye son verilmiş, bu bölümler bakanlık “Hizmet Birimleri” biçiminde yeniden düzenlenmiştir. Eskiden 33 olan bakanlık birimleri 652 sayılı KHK ile 19 hizmet birimine indirilmiştir. “Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü” ile “İlköğretim Genel Müdürlüğü” birleştirilerek “Temel Eğitim Genel Müdürlüğü” oluşturulmuştur.

652 sayılı KHK ile eğitim yöneticilerinin yetki ve sorumlulukları da yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, yöneticiler bundan sonra görevlerini sadece mevzuata, plan, program ve emirlere göre değil, aynı zamanda “performans ölçütlerine” ve “hizmet kalite standartları”na uygun olarak yürütecektir. Bunun anlamı kamuda son yıllarda yaygınlaşan esnek çalışma, insan kaynakları yönetimi, toplam kalite yönetimi vb gibi, emeği ve emekçileri sermaye ile koşulsuz uzlaşmaya davet eden piyasacı yönetim modellerinin kamu tarafından benimsenmiş olmasıdır.

652 sayılı KHK ile yapılan bir başka değişiklikle, okul ve kurum müdürleri, yazılı ve/veya sözlü olarak yapılacak okul veya kurum müdürlüğü sınavında başarılı olmak kaydıyla, hizmet süreleri, “performans” ve “yeterlikleri” dikkate alınarak il milli eğitim müdürünün teklifi üzerine “vali tarafından” atanması öngörülmüştür. Eğitim yöneticilerinin valiler tarafından atanmaya başlaması, önümüzdeki dönemde öğretmen alımlarının da hükümetin il başkanları gibi çalışan valiler tarafından yapılmasına zemin oluşturmaktadır.

MEB, kendileri gibi düşünmeyen tek bir kişiyi bile yönetici yapmamak için, sözlü sınav sistemini yeniden getirmiştir. Danıştay’ın daha önce yapılan sözlü sınavları objektif bulmayıp iptal etmesine rağmen AKP, Milli Eğitim Bakanlığı’ndaki siyasal kadrolaşmasını tamamlamak için yeniden sözlü sınav getirmiş ve bir kez daha yüksek yargı kararlarını yok saymıştır.

652 sayılı KHK ile değiştirilen 3797 sayılı MEB eski teşkilat kanununda yönetim görevlerine atanma ve bu görevlerde yükselmeye kariyer ve liyakatin esas alınacağı açıkça düzenlenmiştir. Yine Danıştay’ın eğitim yöneticilerinin seçiminde yaşanan siyasal kadrolaşmaları iptal ederken verdiği kararlarının temelini “kariyer” ve “liyakat” (görev için yeterlilik) ilkeleri oluşturmuştur. Hükümetin, 652 sayılı KHK’da kamu yönetimi açısından son derece önemli olan bu iki temel ilkeye yer vermemesi, bakanlığın eğitim yöneticilerini istediği biçimde seçmek istemesinin önünü açmıştır.

652 sayılı KHK ile MEB teşkilat yapısı baştan sona değiştirilmiş, kamuda yaşanan dönüşümün son halkalarından birisi daha tamamlanmıştır. Çalışma Bakanı Faruk Çelik’in gündeme getirdiği 657 sayılı DMK’nın kaldırılması ve tüm kamu emekçilerinin belirli sürelerde yenilenecek sözleşmelerle daha esnek, kuralsız ve güvencesiz olarak çalıştırılmaya başlanması ile birlikte 10 yıldır kararlılıkla sürdürülen kamunun ve kamu emekçilerinin tasfiyesi sürecinin tamamlanması hedeflenmektedir.

AKP hükümeti döneminde çıkarılan KHK’lar ile 1980’li yıllardan bu yana genel olarak kamuda ve kamu hizmetlerinin sunumunda gözlemlenen “esnekleşme” “kuralsızlaştırma”, “özelleştirme”, “performans değerlendirme”, “işletme tipi yönetim”, “rekabet”, “etkinlik”, “verimlilik” vb gibi unsurlar üzerinden kamu örgütlenmesi, dolayısıyla eğitim örgütlenmesi belirtilen kavramlara uygun hale getirilmiştir.

Belirlenen sonuçlara ulaşılması için kaynakların etkin kullanımının öne çıkarılması, kaynakların dağılımında performans ölçümlerinin sonuçları dikkate alınacağından, performans göstergeleri, performansa bağlı ödeme ve kalite geliştirme gibi konular önem kazanarak, performans değerlendirmesi ve verimlilik kriterinin belirlenmesinde eğitimin niteliği değil, niceliksel sonuçları ön plana çıkmıştır.

Ulusal İstihdam Stratejisi ile Eğitimde Neler Değişecek?

Kapitalizmin özellikle son otuz yılda, kendi içinde yaşadığı dönüşümle birlikte, işgücü ve istihdamın yapısı ile birlikte çalışma düzeni ve genel çalışma kuralları da olumsuz anlamda değişmeye başlamıştır. Bu durum, öncelikle çalışma ilişkilerinin taraflarının ve biçiminin değiştiği yanılsamasını yaratmış, çalışma ilişkilerinin artık karşıtlık yerine birlikteliğe, uzlaşmaya dayandığı iddia edilmiştir.

“İstihdam stratejisi” ifadesi denildiğinde sadece üretimin ileri teknolojiye dayanan yeni örgütlenme tarzı veya yeni istihdam biçimleri değil, emeğin, istihdamın, çalışma ilişkilerinin sermayenin yeni birikim stratejileri doğrultusunda üretimin ve toplumsal yaşamın belli hedefler doğrultusunda yeniden örgütlenmesi akla gelmektedir.

Ulusal İstihdam Strateji Belgesi'nde eğitim ile istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi hedeflenmiş ve eğitim sisteminin başından sonuna piyasanın ihtiyaçlarına göre biçimlendirilmesi hedeflenmiştir. Belgede yer alan şu ifadeler dikkat çekicidir; *“Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli eksikliği ekonominin ihtiyacına uygun insan gücü sunamamasıdır. Eğitim sisteminin öğrenci ve öğretmen kalitesinden makine ve teçhizat eksikliğine kadar uzanan birçok sorunu mevcuttur. Bu kapsamda özellikle -öğrencilerin iş dünyası ile temasının başlıca aracı olan- stajların etkin bir şekilde uygulanamaması önemli bir eksikliktir. Örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarının iş dünyasının ihtiyaçlarına duyarlı olmaması, vasıflı meslek sahiplerinin yetiştirilmesine engel teşkil etmektedir. Bu programları tamamlayanlara verilen diploma veya belgeler, kişilerin sahip oldukları bilgi ve becerileri kanıtlamada yetersiz kalmaktadır.”*

AKP hükümeti Ulusal İstihdam Stratejisi ile eğitimde piyasa merkezli dönüşüm ilişkilerini hızlandırmaya çalışmakta, geleceğin işçi sınıfı kuşaklarını yetiştirebilmek için eğitim ile istihdam ilişkisini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

AKP'nin istihdam stratejisi kapsamında ele alınan eğitim-istihdam ilişkisi ile emekçiler ve onların çocukları “hayat boyu öğrenme” sürecine tabi tutulmaktadır. ÜİS ile sermayenin ihtiyaçlarına uygun “yeterli bilgi ve beceriye” sahip işgücününün yaratılması temel hedefler arasındadır.

Ulusal İstihdam Stratejisinin ilk hedefi “Eğitim ve istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi” olarak belirlenmiştir. Konu ile ilgili olarak hazırlanan eylem planında yer alan ifadeler, özellikle piyasa ile uyumlu olarak yapılması hedeflenen zorunlu eğitim ve mesleki eğitim ile ilgili hedefleri net bir şekilde ortaya koymaktadır. Örneğin strateji belgesinde “Zorunlu eğitim dışındaki öğrenme fırsatları çeşitlendirilecektir” vurgusu, 4+4+4 şeklindeki kademeli eğitim ile hedeflenenler ile zorunlu eğitimin “esnekleştirilmesi” arasında nasıl bir bağ kurulduğunun anlaşılması açısından önemlidir.

Ulusal İstihdam Strateji Belgesi'nde eğitim ve istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi başlığı altında sıralanan hedeflerden bazıları şu şekildedir;

- *Kamu kesimi, mesleki eğitimden kademeli olarak çekilerek bu konudaki inisiyatifini yerel aktörlere ve/veya özel sektöre bırakacaktır.*
- *Ülke genelinde mevcut olan atölye, laboratuvar, makine, donanım ve teçhizatın ortak ve daha etkin kullanımını sağlayacak “Hayat Boyu Öğrenme Merkezleri” oluşturulacaktır.*
- *İl Özel İdareleri bütçelerinin yüzde beşinin mesleki eğitime tahsisi sağlanacaktır.*
- *İl Sanayi ve Ticaret Odalarının da mesleki eğitime katkı yapması sağlanacaktır.*
- *MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okul/kurumların atölyeleri modernize edilerek, örgün ve yaygın öğretim ile işgücü eğitimlerinde kullanılacaktır.*
- *Meslek yüksekokulları yapı ve işleyiş olarak etkinleştirilmek üzere yeniden yapılandırılacaktır.*
- *Zorunlu eğitim dışındaki öğrenme fırsatları çeşitlendirilecektir.*

- *Bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılarak uzaktan eğitim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.*
- *Hayat boyu öğrenme portalı kurulacak, bu çerçevede kamu ve özel kesim ile sosyal taraflar ve STK'lar tarafından gerçekleştirilen tüm eğitimlere ilişkin bilgiler bu portalda toplanacaktır.*
- *İş piyasasının önceliklerine göre belirlenen ulusal meslek standartları hazırlanacaktır.*
- *Bireylere eğitimde yatay ve dikey hareketlilik fırsatları sağlanacaktır.*
- *Yükseköğretim müfredatlarında yenilikçilik ve girişimcilik bölümlerine yer verilecektir.*
- *Yükseköğretimdeki tüm bölümlere girişimcilik seçmeli ders olarak konulacaktır.*
- *İlköğretimden itibaren tüm öğretim süreçlerinde yer alan öğrencilerde girişimciliğin önemi konusunda farkındalık yaratılacaktır.*
- *KOSGEB'e yapılan girişimcilik eğitimi başvuruları aynı zamanda İŞKUR portalında yer alacaktır.*
- *Girişimcilik eğitimi alan girişimciler tarafından yeni kurulacak işletmeler için ödenecek gelir ve kurumlar vergisi oranları iki yıl boyunca %50 indirimli olarak uygulanacaktır.*

AKP hükümetinin Ulusal İstihdam Strateji belgesinde yer alan eğitime ilişkin hedeflere bakıldığında asıl amacın eğitimden çok, piyasanın ihtiyaçlarına uygun bir işgücü yetiştirmek olduğu açıkça görülmektedir.

Sınıflı toplumlarda okullar, kuşkusuz toplumdaki sınıfsal bölünmeleri yansıtan üst yapı kurumlarıdır. Türkiye'de kapitalizmin gelişimine paralel olarak ortaya çıkan sınıfsal farklılaşmaların giderek daha da derinleşmesi, yoksul emekçi çocuklarının içinden geldikleri sınıfa layık görülen mesleki eğitime ağırlıklı olarak yönlendirilmesi dikkate alındığında gerek eğitim sisteminin gerekse işgücü piyasasına yönelik olarak gündeme getirilen düzenlemelerin bu temel amaca hizmet ettiği açıkça görülmektedir.

İstihdam strateji belgesinde dikkat çekici olan bir diğer nokta ise, yine eğitim ve istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi başlığı altında kamu kesiminin, mesleki eğitimden kademeli olarak çekilerek, bu konudaki inisiyatifin “yerel aktörlere ve özel sektöre bırakacağı” ifadesidir. Buradan Türkiye’de eğitim sisteminde yaşanan kamusal olmaktan çıkma eğiliminin önümüzdeki dönemde daha da hızlanacağı ve başta mesleki eğitim olmak üzere, eğitimin bütün aşamalarında piyasa ilişkilerinin belirleyici olacağı anlaşılmaktadır.

Ulusal İstihdam Stratejisi’ne paralel olarak, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından öğretmen yetiştirmeye ilgili yürütülen “Ulusal Öğretmen Strateji Belgesi Taslağı” hazırlanmıştır. Getirilmek istenen yeni sistemine göre, okul öncesi ve sınıf öğretmenlerini eğitim fakültelerinin, branş öğretmenlerini ise fen edebiyat fakültelerinin yetiştirmesi öngörülmektedir. Söz konusu belgeye göre, Ayrıca öğretmenlerin yükselmesi, bireysel performanslarının yanı sıra, girecekleri sınavlardan alacakları puana göre belirlenecektir. Bu durum sayıları son yıllarda daha da artan eğitim fakültelerinin işlevinin azaltılmasından ve alanının daraltılmasından başka bir anlama gelmemektedir.

Yeni sisteme göre öğretmenlerin tümü, aynı basamaktan mesleğe başlayacaklar ve basamak atlamak için çeşitli sınavlara gireceklerdir. Eğitimi tamamen sınav odaklı hale getiren MEB, öğretmenleri de benzer bir sınav cenderesinden geçirmek istemektedir. Eğitim emekçilerinin performansları ve akademik başarılarının yanı sıra sınavdan aldıkları puana göre görevde yükselecek olmaları, yaptıkları işin niteliği ile ters orantılıdır. Başarı oranına göre öğretmenlerin ücretleri, sorumlulukları, statüleri, kariyerleri ve haklarının artacağı ifade edilerek, yüz binlerce öğretmenin bu uygulamaya onay vermesi istenmektedir.

Toplumsal ve mesleki statüsü geçtiğimiz yıllar içinde yok olma noktasına gelmiş öğretmenlerin, belli bir zaman aralığıyla sınava tabi tutulması ve bulunduğu statüyü korumak için girdiği sınavlardan geçerli not alması her şeyden önce öğretmenlere ve öğretmenlik mesleğine yapılmış büyük bir saygısızlıktır. Yapılacak bir sınav ile öğretmenin bulunduğu statü, performansına ve sınav notuna göre bir alt konuma düşürülmekle tehdit edilmesi dikkat çekicidir. Böyle bir sistemle ne öğretmenin mesleki gelişimini sağlamak, ne de eğitimin niteliğini arttırmak mümkündür.

EĞİTİMDE 4+4+4 DAYATMASI

Toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını oluşturan en önemli özellik, insan yetiştirme modelidir. Çocukların yetiştirilmesi (pedagoji), sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulması açısından son derece önemli bir konudur. Bu durum, aynı zamanda toplumun ilerlemesi ve gerçek anlamda özgürleşmesi açısından büyük önem taşır.

Özgürlük düşüncesi, yasalar önündeki politik özgürlük ve eşitlik gibi bilinen anlamların ötesinde, bireylerin kendi inançları ve eylemleri üzerinde yine kendisinin denetiminin olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu durum, sınırları egemen sistem tarafından çizilen ve bugün çeşitli ad ve biçimler altında sunulmaya çalışılan “özgürlük” düşüncesinin ne kadar sığ olduğunu göstermektedir.

Zorunlu eğitim, bir hak olarak görülmesi gereken eğitimi, egemen sınıfın ihtiyaçları ve amaçlarına uygun bir içerikte bir zorunluluk olarak gördüğü için sadece bir eğitim sorunu değil, aynı zamanda bir özgürlük sorunu olarak ele alınmak zorundadır. Zorunlu eğitim, egemen sistemin anlayışı ve işleyiş kurallarını sürdürmek için bireylere karşı dayatmacı bir niteliğe sahiptir.

Zorunlu eğitim uygulaması, eğitimin kurumsal bir yapı kazanmasıyla başlamış bir uygulama değildir. Zorunlu eğitim temelde toplumsal yeniden inşa mekanizması olarak kullanılmış ve ilk ortaya çıktığında askeri ihtiyaçlar üzerinden başlayarak yurttaşların eğitilmesinde ve toplumsal bilincin arttırılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Zorunlu eğitimin tarihine bakıldığında, Prusya’da 1819 yılında beş temel amacı gerçekleştirmek için oluşturulduğu görülmektedir. Bunlar; 1- Orduya itaatkâr asker yetiştirmek, 2- Maden ocaklarında çalıştırılmak üzere itaatkâr işçiler yetiştirmek, 3- Hükümete azami düzeyde tabii olacak sivil hizmetliler yetiştirmek, 4- Kurumlarda çalışacak memurlar yetiştirmek, 5- Önemli konularda birbirine yakın düşünen yurttaşlar yetiştirmektir. Bu

anlamda zorunlu eğitimin amacı çocukların yetiştirilirken, onların entelektüel gelişimlerini arttırmayı değil, “boyun eğme” ve “itaatin” temel olduğu bir toplumsallaştırma sistemini yerleşik hale getirmektir.

Zorunlu eğitimin amacı, bireylerin küçük yaşlardan itibaren zorunlu olarak birtakım ölçütlere göre biçimlendirilmesidir. Bu şekilde eğitim üzerinden egemen toplumsal sisteme itaat eden bireyler yetiştirilerek, sistemin yeniden üretiminin sağlanması amaçlanmaktadır. Toplumun itaatkâr bireylerden oluşması, toplumsal denetimi ve toplumun oto denetimini (kendi kendini denetleme) kolaylaştırmaktadır. Çünkü itaat eden, sorgulamayan yurttaşların düzeni dönüştürmek için harekete geçirilmesi çok daha zordur.

Zorunlu eğitimin 8 yıldan kademeli olarak 12 yıla çıkarılması, toplumda ilk bakışta daha fazla çocuk ve gencin eğitim sürecine gireceği gibi bir algı yaratmasına karşın bu iddia gerçeği yansıtmamaktadır. 4+4+4 sisteminde ilk 8 yıl örgün eğitim varken, son 4 yılda öğrencilerin örgün eğitim dışında isterlerse “açık lise” ile eğitimlerini tamamlamaları mümkün olacaktır. Bu durumun özellikle erken yaşta mesleğe yönlendirilip, çalışma hayatına giren çocuklar açısından hiç de olumlu sonuçlar ortaya çıkarmayacağı açıktır.

Türkiye’de zorunlu eğitimin 4+4+4 şeklinde kademelendirilerek 12 yıla çıkarılması, beraberinde getirdiği pek çok değişiklikle birlikte, çocukların küçük yaşlardan itibaren “dindar” ve “kindar” yetiştirilmesinin yanı sıra “uysal” ve “itaatkar” bireyler olarak yetiştirilmesini hedeflemiştir. Bu anlamıyla yapılan değişiklikler, zorunlu eğitim sisteminin ilk ortaya çıktığı dönemden bu yana geçerli olan hedeflerden bağımsız değildir. Verili toplumsal düzenin kültürel, siyasi vb. değerleri de eğitim yolu ile küçük yaşlardan itibaren bireylere aktarılmasıyla, çocuklara küçük yaşlardan itibaren söz konusu değerlerin benimsetilmesi, “vatandaşlık” tanımının okul sistemi ve müfredat üzerinden yeniden üretilmesini kolaylaştırmaktadır.

Eğitimin temel bir insan hakkı olması, kamusal sorumluluğu, yani devlet her hangi bir ayırım gözetmeden herkese, nitelikli eğitimi parasız olarak sunmasını gerektirir. Eğitimin kamusal bir sorumluluk değil, parayla alınabilen bir mal olması ise onun bir hak değil, kişilerin maddi olanaklarına göre yararlanılabilen bir ayrıcalık durumuna dönüşmesine yol açmaktadır.

Eğitimin hak olarak görülmesi devlete bir sorumluk yüklerken, bir hak değil de gereksinim olarak algılanması, bu sorumluluğun ailelere ve bireylere devredilmesi anlamına gelmektedir. 4+4+4 modeli ile ilgili olarak yöneltilen eleştirilere verilen “Ailelere tercih hakkı sunuyoruz” ifadesiyle “tercih” ile “özgürlük” arasında bir bağ kurmak mümkün değildir.

Zorunlu eğitimin süresi artırılması, ilgili yaş grubundaki herkesin okula gitmesi anlamına gelmemektedir. Türkiye’de 5 yıllık zorunlu eğitim döneminde ortalama eğitim süresi 3,5 yıl iken, 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimde tüm çabalara rağmen ortalama eğitim süresi 6,2 yıla ancak çıkarılabılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı 4+4+4 düzenlemesi ile zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarıldığını iddia etse de, lise aşamasında “açık öğretim” uygulamasının olacak olması, zorunlu eğitimin gerçek anlamda asla 12 yıl olmayacağını göstermektedir. Bu durum açık lise uygulaması nedeniyle liselerde okullaşma oranının yüksek görünmesinden başka bir işe yaramayacaktır. Bir taraftan örgün eğitimin 12 yıl zorunlu olacağı iddia edilirken, diğer taraftan lise eğitiminde “açık lise” uygulamasını hayata geçirmek, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması iddiasını yalanlamaktadır.

4+4+4 ve Eğitimde Kaos Dönemi

Yıllar içinde eğitim sisteminde yaşanan ticarileştirme uygulamaları ve eğitimi dinselikleştirme adımlarıyla birlikte gündeme getirilen 4+4+4 dayatmasına karşı toplumun en geniş kesimleri ile birlikte yükselen itirazlar dikkate alınmamıştır.

4+4+4 dayatması nedeniyle okul kapıları 2012-2013 eğitim-öğretim yılında büyük bir kaosa açılmıştır. Eğitimde yaşanan ve en az birkaç yıl daha devam etmesi beklenen kaosun tek sorumlusu, eğitim gibi önemli bir alanda dayatmayla değişiklik yapan AKP iktidarındır.

Okula başlama yaşının erkene alınması ciddi sorunlar yaratmıştır

4+4+4 uygulamasıyla 60-71 ay arası çocuklarımızın ilkokula başlamasının gündeme gelmesi, başta eğitim bilimciler olmak üzere, ailelerin itirazları ile karşılanmıştır. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı, 4+4+4'ün tüm topluma yönelik açık bir dayatma olduğunu ispat edercesine, konuya çözüm bulmak yerine, bu yaş grubundaki çocukların ailelerine çocukları için “ilkokula başlamaya uygun değil” raporu almaya yönlendirmiştir.

4+4+4 eğitim düzenlemesi ile ilköğretime başlama yaşı bir yıl öne alınırken, okul öncesi eğitime vurgu yapılmamıştır. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim almış çocukların, bu eğitimi almamış akranlarına kıyasla hem ilköğretime daha iyi uyum sağladıklarını hem de üst öğrenim basamaklarında daha başarılı olduklarını göstermektedir.

Genel olarak dünyadaki birçok ülkede en az 72 aylık çocukların ilköğretime başlatılmaları ve ilköğretim öncesinde okul öncesi eğitim uygulamaları bir tesadüf değildir. Üstelik Türkiye’de 1983–1985 eğitim-öğretim yıllarında beş yaş çocuklarının ilköğretime alınmaları denenmiş ve uygulamanın başarısızlıkla sonuçlanması üzerine hemen vazgeçilmiştir.

İlköğretime başlama yaşının belirlenmesi konusunda çocuğun zihinsel gelişimi yanında fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimini de dikkate almak gerekmektedir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı, bu değişikliğe ilişkin itirazları ve bilimsel gerçekleri yok sayarak, okul başlama yaşını 1 yıl erkene almıştır. Bu karar, çocukların 4+4+4 sisteminin uygulanmasında kobay olarak kullanılmasından başka bir anlam taşımamaktadır.

Gelişim dönemi açısından henüz oyun çağında bulunan 60-71 aylık çocukların, temel eğitim açısından son derece önemli olan okul öncesi eğitim almadan ilkokula gönderilmesinde ısrar edilmesi, çocuklarımıza yapılmış en büyük kötülük olmuştur. Bu yaş grubundaki çocukların okula başlatılması ruhsal, duygusal ve bilişsel gelişimi açısından ciddi sorunlar yaratacak, çocuğun bütün eğitim yaşamı ve sonrasında telafisi mümkün olmayan olumsuzluklar ortaya çıkaracaktır.

5 yaş çocuğunun (60-71 aylar arası) zihinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak ilkokula gitmeye hazır olmadığı bilimsel bir gerçekliktir. Çocuğun okul eğitimine katılabilmesi için gerekli sosyal, duygusal, bilişsel, dil ve motor

becerilerinin gelişimi 6 yaştan (72 ay) önce tamamlanmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konuda geri adım atmaması durumunda yüz binlerce çocuk, eğitimde 4+4+4 dayatmasının kobayları olmaktan kurtulamayacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı, sınıf öğretmenlerinin 60-71 ay yaş grubu çocuklar için pedagojik formasyon almadığı gerçeğini görmezden gelmiştir. Sınıf öğretmenlerinin gelişim düzeyleri birbirinden çok farklı olan okulöncesi çağıdaki çocukları aynı müfredatla eğitmeye zorlaması büyük bir dayatmadır.

4+4+4 ile kalabalık sınıf sorunu büyüümüştür

Geçtiğimiz dönemlerde her yıl ortalama 1 milyon 200 bin çocuk birinci sınıfa başlarken, bu yıl otomatik olarak 2 milyon 313 bin 888 öğrencinin kaydı yapılmış, 1 milyon 758 bin öğrenci fiilen okula başlamıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılında 1. sınıfa başlayan çocukların sayısının iki katına çıkması, sınıf mevcutlarını özellikle büyük şehirlerde ortalama 70-80'e çıkarmıştır. Bu durum özellikle okul öncesi çağda olmasına rağmen, MEB'in dayatmacı tutumu nedeniyle ilkokula yeni başlayan öğrenciler ve öğretmenler için eğitim-öğretim sürecinin sağlıklı yürütülmesini büyük ölçüde engellemiştir. Henüz oyun çağında olan ve okulla daha yeni tanışacak çocukları, üçer kişilik sınıflarda balık istifi olarak tutmak mümkün değildir.

Öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde olması için en fazla 24 kişilik sınıflar olması gerekirken, çok sayıda öğretmenin kalabalık sınıflarda, uzun süre çoğu öğrencinin adını bile öğrenemeden görev yapmak zorunda kalacak olması, hem çocuklarımıza, hem de öğretmenlerimize karşı yapılmış büyük bir haksızlıktır. Milli Eğitim Bakanlığı, bu yıl okula kaydı yapılan öğrenciler için gerekli olan derslik açığının kapatılması adına bazı okul müdürlerinin odasını dersliğe dönüştürmekten başka adım atmamıştır.

Eğitimde 4+4+4 düzenlenmesi ile birlikte kalabalık sınıflar ve taşınmalı eğitim sorununun daha da büyüyeceği, mevcut okul ve derslik açığı sorunu çözülmeyen atılacak her adımın sistemi kaosa sürükleyeceği ortadayken, Milli Eğitim Bakanlığı duyarsız ve vurdumduymaz tutumunu sürdürmektedir.

Okulların alt yapı ve fiziki donanım sorunları sürmektedir

Türkiye'de okulların yıllardır fiziki altyapı sorunları yaşadığı bilinmektedir. Her eğitim-öğretim yılında yaşanan fiziki altyapı ve donanım sorunları

eğitimin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesini engellemektedir. Geçtiğimiz yıllarda mevcut haliyle bile son derece yetersiz olan okulların mevcut fiziki yapı ve donanım eksikliklerine rağmen 4+4+4 sistemine geçilmiş olması beraberinde büyük sorunlar getirmiştir.

Mevcut okulların fiziki altyapıları 4+4+4 için son derece yetersizdir. Özellikle ilkokullar 8-9 yaşındaki çocukların fiziki durumuna uygun olarak yapılmıştır. Birinci sınıflar 5, 6 ve 7 yaş grubu öğrencilerin bir arada okuması için uygun olmadığı bilinmesine rağmen, bunun için gerekli önlemler alınmamıştır. Okullarda 5 ve 6 yaş çocukların boylarına uygun sıra, sandalye, tuvalet ve lavabo bulunmamaktadır. Okulların giriş çıkışları, merdiven basamaklarının yüksekliği, özellikle 60-71 ay aralığındaki çocuklara göre değildir.

Özellikle birinci sınıfta sınıfların kalabalık olacak olması, aynı sırada 3 öğrencinin oturmasına bile yetmeyecek, bir sırada 4-5 öğrencinin oturmak zorunda kalacağı görüntüler ortaya çıkaracaktır. 60-71 aylık çocukların fiziksel gelişimi açısından okul sıralarında oturamayacağı bilinmesine rağmen yanı sıra 4-5 öğrencinin oturtulmak istenmesi, çocukların eklemeleri başta olmak üzere, fiziksel gelişimi üzerinde kalıcı hasarlar bırakma tehlikesini gündeme getirecektir.

2012-2013 eğitim öğretim yılı başlamış olmasına rağmen, ilkokulların yarısından fazlasının altyapı ve fiziki donanımları özellikle 1. sınıfa başlayacak çocuklar için hala uygun değildir. Yüksek sıralar, tuvalet ve lavabolar 72 aydan küçük çocuklar için ciddi kaza tehlikeleri içermektedir. Bütün bu eksikliklere rağmen bakanlığın hiçbir sorun yokmuş gibi davranması, eleştirilerimizi duymazdan gelmesi ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Kuran-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in Hayatı dersleri fiilen zorunlu olmuştur

Milli Eğitim Bakanlığı her ne kadar bu derslerin seçmeli olduğunu iddia etse de, özellikle taşrada söz konusu derslerin “zorunlu seçmeli” hale geldiği görülmüştür. Tamamına yakını AKP çizgisinde olan İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nin yönlendirmesiyle, hatta kimi illerde okul müdürleriyle yapılan toplantılarda doğrudan verilen talimatlarla, öğrencilerin Kuran-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler derslerini seçmeye yönlendirilmesi istenmiştir. Seçilen dersler açıklandığında bu üç dersin en çok seçilen dersler arasında olması tesadüf değildir.

Yeni düzenleme ile getirilen seçmeli dersler ile “Bireylerin demokratik hak ve taleplerine sınırlama değil, aksine seçme hakkı sağlayarak bireylere ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir eğitim alma imkanı tanıdığı” iddia edilmiştir. AİHM ve Danıştay’ın kararlarına rağmen zorunlu din dersi uygulamasına ısrarla devam edilmesi ve zorunlu din dersi almak istemeyen çocukların bu dersi almaya zorlanması bahsi geçen “seçme hakkı” iddiası ile temelden çelişmiştir.

2011-2012 öğretim yılı programına göre; 4, 5, 6, 7 ve 8’inci sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi haftalık 2, yıllık 72 saat olarak belirlenmiştir. 2012-2013 öğretim yılında eklenen “seçmeli” derslerle birlikte oluşan programa göre ise, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi haftalık 4, yıllık 144 saate çıkmıştır. Yeni duruma göre çocuklar, Kuran-ı Kerim dersi 4’üncü sınıfta 44, 5’inci sınıfta 46, 6’ncı sınıfta 50, 7’inci ve 8’inci sınıfta ise 48 saat görülecektir. Hz Muhammed’in Hayatı dersi ise, 4’üncü sınıflarda 14’ten 50 saate, 5’inci sınıflarda 8’den 44 saate, 6’ncı sınıflarda 6’dan 42 saate, 7’inci sınıflarda ise 10’dan 36 saate çıkarılmıştır.

4+4+4 ile temel amaç “eğitilmiş” ve “ucuz” işgücü yetiştirmektir

Emekçi sınıflar yıllarca, okulların onlara sosyal bir ilerleme sağladığına ve okullaşma sürecinde bu ilerlemenin çocuk ve gençlerin kişisel yeteneklerine bağlı olduğuna inandırılmışlardır. Oysa toplumdaki sınıfsal farklılıklar eğitim süreçlerine aynen yansımakta, yoksul emekçi çocuklarından çok azı eğitim sistemi üzerinden “sınıf atlama” olanağı bulabilmektedir. 4+4+4 modeli, ikinci dört yıldan sonra gündeme getirilen mesleki yönlendirme ile bu geçişkenliği daha da zorlaştıracak özellikler göstermektedir.

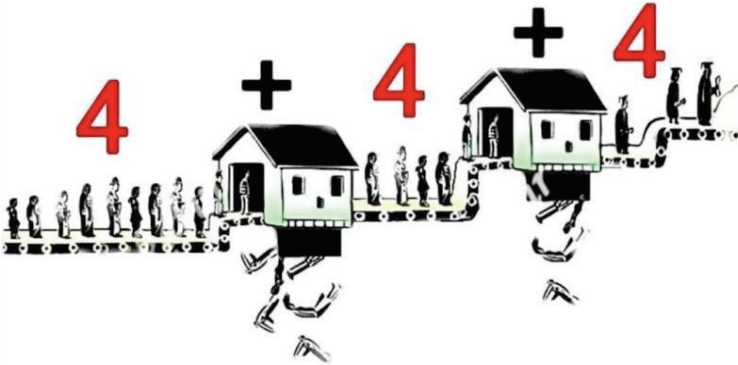
Milli Eğitim Bakanı, Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kurulacak özel meslek liselerini öğrenci başına yaklaşık 1.500 TL teşvikle destekleyeceklerini, aynı zamanda bu okullarda eğitim göreceğinin eğitim maliyetinin bir bölümü devlet tarafından üstlenilerek işadamlarının kendi okullarını kurmalarının sağlanacağını açıklamıştır.

6111 sayılı torba yasada 16 yaşından küçüklere ödenen asgari ücretin brüt asgari ücretin üçte ikisinden, net asgari ücretin üçte birine düşürülmesinin ardından, 4+4+4 düzenlemesi ile önceden yüzde on olan “stajyer öğrenci” çalıştırma sınırlamasını tamamen kaldırılması, patronlara meslek okulları kurma ve “işletme”nin kapılarını ardına kadar açmıştır.

4+4+4 uygulaması ile çocukların okul ortamlarının dışına çıkararak ucuz ve nitelikli işgücü kaynağı haline dönüşmelerine zemin hazırlanmıştır. İşletmeler önceden çalışan sayısının ancak yüzde 10'u kadar stajyer öğrenci çalıştırabiliyorken, yasa değişikliğiyle bu sınırlama tamamen kaldırılmış ve çocuk emeği sömürsünün sınırları genişletilmiştir. Bu durum, bir taraftan çocuk işçiliğinin yaygınlaşmasına hizmet ederken, diğer yandan da eğitimin niceliksel ve niteliksel gelişimine de olumsuz etkilerde bulunacaktır.

Yapılan araştırmalar, ergenlerin ilgilerinin 17-18 yaşlarında kararlılık göstermeye başladığını, bununla birlikte sürekli değiştiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla gelişmiş birçok ülkede ve özellikle Avrupa ülkelerinde mesleki yönlendirmenin orta öğretimin son yıllarında yapılmasına rağmen, Türkiye'de yani adıyla ortaokul düzeyine indirilmesinin hiçbir bilimsel dayanağı yoktur. 4+4+4 dayatması ile eğitimin her kademesinde özellikle yoksul, emekçi çocuklarına yönelik olarak, fiilen bir eleme sistemi oluşturulmuştur.

Meslek tercihi ve meslek eğitimi, dünyanın pek çok ülkesinde temel ve genel eğitimden sonra yapılmaktadır. Sağlıklı bir meslek tercihi, çocuğun kendi ilgisini, yeteneklerini, değerlerini, kişilik özelliklerini tanıması; meslekleri, mesleğin gerektirdiği eğitimi, istihdam olanaklarını ve koşullarını tanımasıyla mümkündür.

Yıllardır eğitim sisteminde yaşanan yoğun ticarileştirme uygulamaları ve eğitimi dinselleştirme adımlarına karşı toplumun en geniş kesimleri ile birlikte yürütülecek birleşik bir mücadelenin ne kadar önemli olduğunu açıklar.

Herkese eşit, parasız, laik, bilimsel ve anadilinde eğitim hakkı mücadelesinin güçlenmesi ve yaygınlaşması bugüne kadar yapılan bütün itirazlar, başta Eğitim Sen olmak üzere, bugün burada bulunan kurumlar tarafından yapılan bütün toplantı, panel, eylem, miting vb gibi etkinliklere rağmen Milli Eğitim Bakanlığı yanlıştta ısrar etmeyi sürdürmektedir.

4+4+4 ve Öğretmenlerin Yaşadığı Mağduriyetler

96

Hiçbir hazırlık ve altyapı yatırımı yapılmadan hayata geçirilmeye çalışılan ve bir dayatma olarak uygulanmaya başlanan 4+4+4 kademeli eğitim modeli, on binlerce öğretmeni pek çok yönden ciddi anlamda mağdur etmiştir. Okullar açılmadan önce yapılan il içi ve il dışı tayin ve özür grubundan atama bekleyen binlerce öğretmen zor duruma sokulurken, Milli Eğitim Bakanlığı'nın beceriksizliği yüzünden tayin ve özür grubu atamalarını bekleyen çok sayıda öğretmen çok ciddi sorunlar yaşamıştır.

İlk olarak il içi yer değiştirme kılavuzunda, isteğe bağlı yer değiştirmesi yapılan öğretmenlerin, iller arasında yer değiştirmeye başvuruda bulunması engellenmiştir. Sadece il içinde ataması yapılamayanların iller arası yer değiştirme başvurusunda bulunabilecekleri belirtilerek başka bir mağduriyet yaratılmıştır. Bakanlığın hazırladığı kılavuza göre il içi yer değiştirme ile görev yeri değiştirilen öğretmenlerin, özür durumundan tekrar yer değiştirme isteğinde bulunması da engellenmiştir.

4+4+4 üzerinden okulların ayrılması ile birlikte 30 bine yakın sınıf öğretmeni başta olmak üzere, 80 bine yakın öğretmen norm fazlası durumuna düşürülmüş, norm fazlası durumuna düşen sınıf öğretmenleri yer değiştirmek zorunda bırakılmıştır.

2012 il dışı yer değiştirme kontenjanı olarak sadece 7 il açılırken, binlerce öğretmen kelimenin tam anlamıyla büyük bir şok yaşamıştır. Benzer bir durum özür grubunda ortaya çıkarak, sadece 10 ilin tayine açılması sonucu, diğer illerde özellikle eş durumu tayini bekleyen öğretmenler büyük bir hayal kırıklığı ile karşı karşıya kalmışlardır.

Önceki yıllardaki düzenlemelerde bir ilde norm kadro açığı olmaması durumunda İl emrine atama yapılıyorken, Milli Eğitim Bakanlığı İl emri uygulamasını kaldırmıştır. Özür grubunda çoğu öğretmenin hizmet puanı yetmesine rağmen, norm fazlası sorunu ve özür grubunda yaşanan diğer sorunlar nedeniyle parçalanmış ailelerin yaşadığı dram daha da derinleşmiştir. Üstelik kılavuzda öğretmenlere tayinlerinin yapılmaması durumunda ücretsiz izne ayrılacaklarının belirtilmesi, Milli Eğitim Bakanlığı'nın konuya ne kadar "gayri ciddi" yaklaştığını ve binlerce öğretmenle resmen alay ettiğini göstermiştir.

Öğretmenlerin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinin "İhtiyaç fazlası öğretmenlerin yer değiştirmeleri" başlıklı 41. maddesine göre; Valiliklerce isteklerine bakılmaksızın herhangi bir kuruma atanmak üzere başvuruda bulunmayan öğretmenin görev yerinin belirlenmesinde öncelikle özür durumlarının dikkate alınması, görevli oldukları yerleşim yerindeki ya da ilçedeki eğitim kurumlarının tercih edilmesi açıkça belirtilmesine rağmen bu kurala uyulmadığı ve norm fazlası öğretmenlerin emrivaki yapılarak görevlendirilmeye çalışıldığı görülmüştür.

Yönetmelik çok açık bir şekilde, norm fazlası öğretmenlerin atamaların öncelikle görevli oldukları yerleşim yerindeki ya da ilçedeki eğitim kurumları olmak üzere, il içinde alanlarında norm kadro açığı bulunan eğitim kurumlarına yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı kendi çıkardığı yönetmeliğe uymayarak, 4+4+4 dayatması ile yeterince mağdur edilen norm fazlası öğretmenleri resmen cezalandırılmıştır. Norm kadro olmaması nedeniyle özür durumundan yer değişikliği gerçekleştirilemeyen öğretmenlerin alan değişikliği pek çok sorunu beraberinde getirmiştir.

Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer'in İl emri, ilçe emri, hatta özür grubundan yer değiştirmelerin eğitim sistemini aksattığı gerekçesinin bir yansıması olarak hayata geçirilen özür grubu ve alan değişikliği uygulamaları ile alan değişikliği ve özür grubu yer değiştirmeleri geçmişteki uygulamalara kıyasla daha da zorlaşmıştır.

4+4+4 dayatması nedeniyle önce 30 bini sınıf öğretmeni yaklaşık 70 bin öğretmeni mağdur eden Milli Eğitim Bakanlığı, yarattığı mağduriyeti alan değişikliği ile gidermeye çalışmış, ancak bu işi de eline yüzüne bulaştırmıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılının başından bu yana 4+4+4 sisteminin getirdiği sıkıntılarla baş etmeye çalışan öğretmenler ve okullar Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) elinde adeta oyuncak olmuştur.

4+4+4'ün okullarda yarattığı korku ve kaos ortamı her geçen gün daha da büyümektedir. MEB'in norm kadro fazlası olan ve açıkta kalan öğretmenlerin boş kontenjanlara atanması için kendi alanları dışında görev yapanların yanı sıra, yan alanını tercih etmek isteyenlere ve hatta yakın alanını tercih etmek isteyenlere bile alanlar arası geçiş hakkı tanınması 60 aylık çocukları okutmak zorunda kalan öğretmenleri alan değişikliği yapmaya itmiştir. 60 aylık çocuklara eğitim verebilmesi için özel bir eğitim alması gerektiği halde MEB'in dayatmasıyla okulöncesi çağıdaki çocuklara öğretmenlik yapmak zorunda kalan öğretmenler alan değiştirmeye başlamıştır.

Her yıl rutin olarak yapılan ve mezun olduğu alan dışında öğretmenlik yapanlara tanınan kendi alanına geçiş yapma hakkı bu sefer norm kadro mağduriyetlerini giderme adına genişletilmiştir. 07.07.2009 tarih ve 80 Sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararına göre yapılan değişiklik sonucu olarak kendi alanları dışında görev yapanların yanı sıra, yan alanını tercih etmek isteyenlere ve hatta yakın alanını tercih etmek isteyenlere bile alanlar arası geçiş hakkı tanınmıştır.

Binlerce öğretmenin bu değişiklik hakkından faydalanmak için başvurması okullardaki sıkıntının boyutunu gözler önüne sermiştir. Özellikle kalabalık sınıflarda 60 aylık çocukları okutmak zorunda kalan binlerce 1. Sınıf öğretmeni alan değiştirmek için başvurmuştur. Hizmet böyle bir ihtiyaç duymayan çok sayıda öğretmen 4+4+4 ile kendisini çaresiz hissederek alan değişikliğine başvurmuştur. Ancak bu uygulama da sorunlara çare olmamış, çok sayıda öğretmen yabancı olduğu alanlarda görev yapmak zorunda bırakılmıştır.

MEB'in sorun çözüme adına attığı her adımda yeni problemler yaşayan öğretmenler neredeyse gün aşırı okul değiştirir duruma gelmiştir. 4+4+4 yüzünden norm kadro fazlası olan ve norm kadro açığı olan okullara gönderilen öğretmenler yapılan alan değişiklikleri sonrasında çalıştıkları okullara atama yapılması nedeniyle okullarına geri gönderilmiştir. 4+4+4 sistemi nedeniyle halen okullarında norm kadro fazlası olan öğretmenlerin sorunları çözülebilmüş değildir.

AKP Döneminde Anadilinde Eğitime Bakış

Eğitim, temel bir insan hakkı olarak evrensel ölçekte kabul görmektedir. Bunun altında yatan en önemli etken eğitimin; insan kişiliğinin tüm yönleriyle gelişmesinde çok önemli bir faktör ve insanların kendilerini gerçekleştirmeleri ve özgürleşmeleri ile doğrudan ilişkili bir süreç olmasıdır.

Eğitimin temel bir insan hakkı olması, kamusal sorumluluğu, yani devletin herhangi bir ayırım gözetmeden herkese, eşit ve parasız olarak sunmasını gerektirmektedir. Her tür ve düzey eğitim; sınıf, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, politik görüş, ulus, etnik köken gibi ayrımlar yapılmadan herkese sağlanmalıdır.

Çoğu zaman yasalarda ifade edilen eşitlik kavramı ise sadece hukuksal bir anlam taşımakla kalmaktadır. Gerçekte eğitim hakkından ve dolayısıyla eğitim olanaklarından her bireyin “eşit” bir şekilde yararlandığını söylemek mümkün değildir.

Herkese eşit eğitim olanakları sunmak, herkese yeterli “eğitim hakkı” sunmak anlamına gelmemektedir. Kişilerin anadilleri, yetenek farklılıkları, gereksinimleri, sağlık durumları, yaşam koşulları, onlara farklı eğitim olanakları sunulmasını gerektirebilir. Bu nedenle bir bütün olarak eğitimi sağlama açısından “nitelikli eğitim hakkı” kavramını benimsemek gerekmektedir.

Nitelikli eğitimin bir hak olarak örgütlenebilmesi için sadece belirli düzenlemeler yapmak yetmez. Çağdaş ve nitelikçe yeterli bir eğitim hakkından bahsedebilmemiz için eğitim; herkesi kapsamalı, yeterli sürede verilmeli, ulaşılabilir olmalı, kamu hizmeti olarak örgütlenmeli ve parasız olmalı, içeriğinin çağdaş, bilimsel, laik ve resmi dil yanında diğer anadillerinde de yapılabilmesi mümkün olmalıdır.

Türkiye’de eğitimin gerçek anlamda bilimsel ve laik bir içeriğe sahip olduğunu söylemek mümkün olmadığı gibi, AKP’nin 10 yılı, anadilinde eğitim taleplerinin şiddetle bastırıldığı, yüzlerce dava, gözaltı ve tutuklamaların yaşandığı bir dönem olmuştur. Özellikle 2004 yılında Eğitim Sen’in tüzüğünde yer alan “anadilde öğrenim” maddesi yüzünden açılan kapatma davası bilim karşıtlığının en somut örneğidir.

Eğitim Sen'e açılan kapatma davası, gerek açılış biçimi, gerekse öne sürülen gerekçeler dikkate alındığında, az çok demokratik olan bir ülkede bile örneğine rastlanamayacak bir uygulama olarak karşımıza çıkmıştır.

Türkiye'de, temel demokratik sorunların çözümü noktasında önemli eksikliklerin olduğu ve demokratikleşmeye yönelik adımlar karşısında güçlü bir direncin bulunduğu, Eğitim Sen kapatma davası sürecinde yakından görülmüştür. AKP Hükümeti'nin Eğitim Sen'e karşı açılan kapatma davası karşısında sessiz kalması, Eğitim Sen'e karşı başlatılan sindirme operasyonundan Hükümetin hiçbir rahatsızlık duymadığını göstermiştir.

Eğitim Sen'in eğitim biliminin en temel ilkesini savunduğu için kapatılmak istenmesi karşısında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne dava açılmış ve mahkeme Türkiye'yi mahkum ederek anadilinde eğitim hakkını savunmanın suç olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir. Eğitim Sen mahkeme kararından önce Mayıs 2011'de yapılan 8. Genel Kurul'da anadilinde eğitim maddesini tekrar tüzüğüne koyarak, bilimsel bir gerçekliğin gereklerini yerine getirmiştir.

Demokratik, laik ve bilimsel bir eğitim sisteminin oluşturulmasının öncelikli koşulu, eğitim bilimlerinin temel ilkesi olan her çocuğun kendi anadilinde eğitim almasıdır. Anadilinde eğitim, çocukların zihinsel gelişimlerinin, öğrenme yeteneklerinin ve sağlıklı bir kimlik edinmelerinin olmazsa olmaz koşullarındandır.

İlköğretim çağına kadar kendi anadili ile dünyayı ve çevresini tanıyan çocuğun, herhangi bir geçiş süreci yaşamaksızın yabancı olduğu bir dil ile eğitime başlaması, pedagojik açıdan izah edilemez bir durumdur.

Bireylerin kendi anadillerinde eğitim hakkından yoksun bırakılması, çocukluktan itibaren zihinsel gelişimi ve kimlik edinme sürecini olumsuz etkilemektedir. Bütün bu bilimsel gerçeklere rağmen anadilinde eğitim konusunda iktidar tarafından benimsenen ırkçı-şoven yaklaşım, aynı zamanda eğitim biliminin en temel ilkesi olan anadilinde eğitim gerçeğini yok saymak anlamına gelmiştir.

Bir toplumda kamusal eğitimden uzaklaştıkça, "eğitimde fırsat eşitliği" söyleminin yaygınlaştığı görülür. Bu söylem, herkesin eğitim olanaklarından eşit bir şekilde yararlanması gerektiğinin ifadesi olarak kullanılıyor olsa da

gerçek yaşamda somut bir karşılığı yoktur. Bir değer yargısını ifade eden eşitlik kavramı sadece basit bir matematiksel eşitliği anlatmamaktadır.

Yasalarda belirtilen eşitlik sytlemleri (rneğin ilköğretim okullarında eğitim parasızdır ifadesi) sadece hukuksal bir anlam taşımakta, gerçekte eğitim hakkından ve dolayısıyla eğitim olanaklarından her bireyin “eşit” bir şekilde yararlanmasını güvence altına almamaktadır. Bunu sağlamanın tek yolu eğitimin kamusal olması ve bütün aşamalarında kamu tarafından finanse edilmesidir. Öte yandan herkese eşit eğitim olanakları sunmak, herkese yeterli “eğitim hakkı” sunmak anlamına gelmemektedir. Bu nedenle bir bütün olarak eğitimi sağlama açısından “eğitimde fırsat eşitliği” yerine, “eğitim hakkı” kavramını benimsemek daha doğrudur.

AKP DÖNEMİNDE YÜKSEKÖĞRETİMİN DURUMU

Üniversiteler, her dönem devletin ve hizmetinde olduğu sermaye güçlerinin egemenliği altına alınmaya çalışılan, egemen sistemin çıkarları doğrultusunda şekillendirilen kurumlar olmuştur. Bilginin üretildiği ve toplumsallaştırıldığı alanlar olan üniversiteler, toplumdaki dönüştürücü gücü nedeniyle sisteme eleştirel bir yerde konum alabilme potansiyeli taşımaktadır. Üniversiteler, bu özellikleri nedeniyle tarih boyunca egemen sınıflar tarafından sürekli baskı ve denetim altında tutulmaya çalışılmıştır.

Yeniden Yapılandırma ve Üniversiteler

102

Eğitim hizmetinde gerçekleştirilen köklü dönüşüme paralel olarak, geçtiğimiz 10 yıl içinde yükseköğretim sistemindeki dönüşümler de artmıştır. Bir taraftan “Bologna Süreci” kapsamında yürütülen politikalar diğer taraftan da ortaöğretimdeki yapısal dönüşümün hedefleri ve “her ile bir üniversite” projesiyle artan üniversite sayısı, Türkiye’nin yükseköğretim sistemini ve bu sistemin içerisindeki üniversitelerin yeniden yapılandırılmasında belirleyici olmuştur.

Yeni üniversitelerin kurulmasıyla birlikte sadece eğitim-öğretim hizmeti vermesi planlanan yüksekokul benzeri tabula üniversiteleri kurulmuştur. Bir nevi ortaöğretimin bir üst kademesi olarak kurgulanan bu üniversiteler ile özgür düşünce ve eleştiri kapsamında varlığını bulan bilimsel bilginin üretilmesi sürecindeki çalışmalar arasında zayıf bir bağ bulunmaktadır.

Üniversitelere bugün için yüklenen işlev, bu kurumların Bologna Süreci’nin de önemli amaçlarından olan sermayenin Ar-Ge birimi haline gelmesidir. Eleştirel, bilimsel çalışmaların yapılabilme imkanlarını azaltan ve sadece eğitim-öğretime odaklanan bu mekanlarda bilim insanı olabilmenin yolu ise nitelik sorununa temas etmeyen sınavlardan geçirilmektedir. “Kervanı yolda dizme” mantığıyla hareket edilerek kurulan bu üniversitelerimizde fiziki alt yapı olanaklarının yanında, akademik kadrolarının da yetersiz olmasının

nedeni bu popülist mantıkla oluşturulan, niteliğe odaklanmayan politikalarda bulunmaktadır.

Kamu ve Vakıf Üniversiteleri Sayısı

Yıl	Üniversite Sayısı		
	Kamu	Vakıf	Toplam
2002	53	23	76
2003	53	24	77
2004	53	24	77
2005	53	24	77
2006	68	25	93
2007	85	30	115
2008	94	36	130
2009	94	45	139
2010	103	53	156
2011	103	62	165
2012	103	65	168

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu İstatistiklerinden derlenmiştir.

Özellikle az gelişmiş illerde kurulan üniversitelerin, bulunduğu illerin ekonomilerine katkı yapmasının amaçlanması, öğrencinin hem üniversite hem de bulunduğu il içerisinde “müşteri” olarak görülmesi yaklaşımını pekiştirmiştir.

Yeni kurulan üniversiteler ile köklü, büyük üniversiteler arasında “kalite farkı” tartışması ile üniversitelere araştırma ile eğitim-öğretim hizmeti arasında farklı işlevler yüklenebileceği ihtimali her geçen gün güçlenmektedir.

“Kalite”, piyasa ilişkileri içerisindeki “müşterilerin” istek ve beklentilerine uygun mal veya hizmet üretimini tanımlayan ve eğitimin niteliğini açıklamaya denk düşmeyen bir kavramdır.

Liselerde işçileştirilmek istenen ve hayat boyu “kaliteli” bir işçi olmaya çalışması öğütlenen gençler ile sadece mezun vermeyi amaçlayan üniversiteleri bitirecek gençlerin “kaderleri” bugünden örülmeye başlanmıştır. İçinde bulunduğumuz bu dönem “Hayat boyu” iş beklemeyi öğretmeyi hedefleyen bir eğitim sisteminin, yeni beşeri sermayelerini oluşturma sürecidir.

Yükseköğretimde Öğrenci Sayılarındaki Değişim

	Yeni kayıt			Toplam öğrenci sayısı			Bir önceki öğretim yılı mezunu		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
2001/2002	455.485	192.782	262.703	1.677.936	694.372	983.564	248.310	105.851	142.459
2011/2012	897.267	427.544	469.723	4.353.542	1.978.343	2.375.199	534.055	244.224	289.831

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yükseköğretime dair gerçekleştirilen düzenlemelerle, harçlar bir yıllığına kaldırılmış ancak “öğrenim gideri” uygulaması ile paralı eğitim uygulamaları sürdürülmüştür. Üniversiteden atılmanın kaldırılması uygulaması ile öğrencilerin parasını ödediği müddetçe eğitim-öğretim sürecinin içinde kalmasının sağlanması da öğrencinin müşteri, üniversitelerin de şirket haline getirilmek istendiğinin kanıtıdır. Yine bu düzenlemelerle güçlendirilen “uzaktan eğitim” sistemi, AKP'nin eğitimin niteliğine değil niceliğine odaklandığını göstermektedir.

Yeni üniversitelerle birlikte öğrenci sayısının ve akademik personel ihtiyacının artışı ortadayken yükseköğretim bütçesinin geçmiş yıllarla hemen hemen eşit düzeyde belirlenmesi, yükseköğretim sisteminde yaşanacak yeni sorunların habercisidir.

Devlet bütçesinden yeterince kaynak ayrılmayan üniversiteler, son yıllarda bilimsel üretimleri tehdit eden “kendi kaynağını yaratma” arayışları içine itilmiştir. YÖK'ün danışma kurullarında sermaye temsilcilerinin temsili ile ilgili olarak aldığı kararlar da dikkate alındığında üniversitelerin yükseköğretim kurumları olmaktan uzaklaşması ve piyasada faaliyet yürüten şirketlerden farkları kalmaması kaçınılmazdır.

Öğrencileri müşteri olarak gören YÖK'ün, üniversite yönetiminde işletmecilik özelliklerine sahip kişileri görmek istemesi, üniversiteleri “kalite” derdine düşmesi gereken birer şirket olarak algılamasının bir başka sonucudur. Mali özerkliğin içini “kendi kaynağını yaratma çabası” olarak dolduran piyasacı zihniyet, akademik özgürlük ilkesinin içini de güvencesiz istihdam biçimlerinden yararlanarak boşaltmıştır.

Yıllarca yükseköğretimin sadece meslek edindirme faaliyeti olarak görülmesi, öğrencilerin müşteri akademisyenlerin de parça başı iş üreten “işçiler” olarak görülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durumu en açık özetleyen uygulamayı asistanların 50/d ile istihdam edilmelerinde gözlemlemek mümkündür. 50/d uygulaması gibi güvencesiz istihdam biçimleri asistanların üzerindeki iktidarın eline “Demokles’in Kılıcı”nı vermektedir. MEB’in ücretli öğretmenlerini oluşturan siyasal perspektif, araştırma görevlilerini de YÖK’ün taşeron işçileri konumuna itmiştir.

Öğretim Elemanları Sayısında Yaşanan Değişim

	Toplam	Prof.	Doç.	Yar. Doç	Öğr. Gör	Ar. Gör	Okutman	Uzman	Diğer
2002	71.290	9.529	5.576	11.420	10.976	25.933	5.516	2.309	31
2012	118.839	16.783	9.257	24.759	19.013	37.249	8.549	3.150	79

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistiklerinden derlenmiştir.

Üniversitelerin dönüşümü göz önüne alındığında, sürecin sadece istihdam biçimiyle değil birçok dinamik üzerinde de olumsuz etki yapacağı açıktır. Bu etkinin, bilginin üretim sürecinden akademisyen yetiştirme politikalarına kadar üniversiteyi kuşatması kaçınılmazdır.

Üniversitede araştırma görevliliğinde güvenceli istihdamdan güvencesiz istihdama doğru ilerleyen sürecin, ders saati karşılığı ücret verilerek akademisyenlerin istihdam edilmesine kadar uzanabileceği düşünüldüğünde, MEB’in ücretli öğretmenlik uygulaması süreci ile benzerliği dikkat çekmektedir.

Üniversitelerin birer şirket mantığıyla örgütlenmesiyle birlikte yönetimlerinin de iş dünyasından, belediyelerden, sanayi çevrelerinden gelen kişilerle oluşturulan “Mütevelli Heyetlerine” devredilmek istenmesinin nedeni ortaya çıkmaktadır. Bologna Süreci’nin önemli hedeflerinden biri olan “Mütevelli Heyetleri” üniversitelerin piyasa güdümüne girmesindeki son adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetişim mantığının en saf haliyle oluşturulmak istenen bu kurullarla katılımcı bir yönetim oluşturulacağı savunulmaktadır.

Yeni YÖK Yasası Ne Getiriyor?

YÖK, “Yeni Bir Yükseköğretim Yasasına Doğru” başlığıyla, yeni bir yasa taslağının gerekçesi olabilecek bir metin hazırlamıştır. 30 yılı aşkın bir süredir YÖK’ün kaldırılması ve yükseköğretim hizmeti alanının kamusal, parasız, demokratik, eşitlikçi, özgürlükçü ve nitelikli biçimde düzenlenmesi üzerinde ısrarcı olunmasına rağmen, metin içerisinde bu taleplere değil, piyasacı-muhafazakar ve otoriter düzenlemelere yer verilmiştir. Daha sonra bu metin bir yasa taslağı haline getirilmiş ve yükseköğretimi yeniden yapılandırma adımları hızlandırılmıştır.

YÖK’ün ve yükseköğretim hizmeti alanının yeniden yapılandırılmak istenmesi, karşımıza yeni çıkarılmış bir konu değildir. 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasasının çıkarıldığı 1981 yılından bugüne, değişen şartlara göre bir dizi değişikliklere konu olmuştur. Özellikle 1990’lı yıllarla birlikte “yükseköğretimde reform” çalışmaları hız kazanmış ve birçok yeni düzenleme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen tüm değişiklikler her geçen gün yükseköğretimin bilimsel özgürlükten, eşitlikçi ve demokratik yönetimden uzaklaşmasına, artan ölçüde piyasa ilişkilerine teslim olmasına yol açmıştır.

106

AKP ile birlikte YÖK, “Yükseköğretimi Yeniden Yapılandırma” çalışmalarını 2011’de yapılan rektörler toplantısı, bakanlık ile önde gelen kurum temsilcileri toplantılarla sürdürmüş, Haziran 2012’de ise Gebze-TÜBİTAK’ta bir toplantı daha yapmıştır. Ayrıca Kalkınma Bakanlığı, “Onuncu Kalkınma Planı” çerçevesinde “Yükseköğretim Sisteminin Yapılandırılması” başlığıyla 5-6 Eylül 2012 tarihlerinde bir toplantı daha gerçekleştirmiştir. Son olarak “Yeni Bir Yüksek Öğretim Yasasına Doğru” başlıklı metin üzerinden yasa çalışmalarının ana dayanağı olarak;

1. Çeşitlilik
2. Kurumsal özerklik ve hesap verebilirlik
3. Performans değerlendirmesi ve rekabet
4. Mali esneklik ve çok kaynaklı gelir yapısı
5. Kalite güvencesi

ilkelerini kamuoyuna sunmuştur.

Bu çalışmaların, “yönetişim” mantığıyla sözde demokratik bir yöntemle yapıldığı söylene de, toplantılar çoğu zaman kapalı kapılar ardında,

YÖK'ün istediği muhataplarla gerçekleştirilmiştir. Sendikalar ise kimi zaman toplantılara çağrılmış ve bu toplantılarda sadece YÖK tarafından belirlenen bir başlıkta görüş bildirmek zorunda bırakılarak alınan kararlar, meşrulaştırılmaya çalışılmıştır.

YÖK'ün önderliğinde yürütülen bu süreç, tam da YÖK'e yakışır biçimde demokratik olmayan ve tepeden inme bir tarzla yönetilmiştir. Son dönemde yapılan “Yükseköğretimi Yeniden Yapılandırma” çalışmalarıyla, bugüne kadarki yükseköğretimi piyasa ilişkileriyle donatma, kadrolaşma, niteliksizleştirme ve otoriter yapılanmayı pekiştirme politikalarında son adım atılmak istenmektedir.

Metinde öne çıkan başlıklar çalışma yaşamından, akademik özgürlüğe kadar üniversitelerin nasıl dönüştürülmek istendiğini göstermektedir. Örneğin, YÖK'ün adı “Türkiye Yükseköğretim Kurumu” şeklinde değiştirilsin, denilmektedir. Oysa isim değişikliği hiçbir şey ifade etmemekte; YÖK, üniversitelerin, sermayenin ve siyasal iktidarların ihtiyaçlarına göre bilgi ve iş gücü üretmelerini sağlayacak, üniversiteleri disipline edecek, merkezi ve güçlü bir iktidarı ifade etmeyi sürdürmektedir.

YÖK bugün, üniversiteler sermayenin talep ettiklerini tam anlamıyla karşılayabilsin diye yeni bir forma sokulmak istenmektedir. Bu yönde atılan adımlar aynı zamanda AKP'nin tüm resmi kurumlara anlayış ve kadrolar anlamında yerleşerek kendi kontrol mekanizmalarını kuvvetlendirmesi çabasının bir parçasıdır. Bir zamanlar asker postalı olarak tariflenen YÖK düzeni, bugün yeni ihtiyaçlara cevap veren bir baskı aygıtı olarak yeniden şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Bunun demokratikleşme olarak sunulması ise tam bir göz boyamadır.

“Yeni Bir Yükseköğretim Yasasına Doğru” başlıklı metin incelendiğinde, devlet ve vakıf üniversitelerine ilaveten; şirket statüsünde “özel üniversiteler” kurulabilmesi ve “yabancı yükseköğretim kurumlarının” Türkiye’de fakülte enstitü ve meslek yüksek okulu açabilmesinin planlandığı görülmektedir.

Türkiye’de bugün itibarıyla 168 üniversite bulunmaktadır. Bu kadar çok üniversitenin açılmasıyla birlikte üniversiteler arası fiziksel donanım, alt yapı ve nitelik farkının derinleşmesi ciddi bir sorunken, bu sorunları çözmek yerine yeni üniversitelerin kurulmasının önerilmesindeki amaç bellidir. Yükseköğretim hizmeti alanına şirketlerin kök salmasını sağlamak ve yabancı

üniversitelere bu alanı açarak üniversiteler arası “rekabeti” pekiştirmektedir. Böylelikle devlet üniversitelerinde yönetim mantığından istihdam ilişkilerine kadar “işletmeciliğin” esas haline gelmesi noktasında yeni basınç alanları oluşturulmak istenmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının statüleri başlığında öne çıkarılan bir başka konu ise “kurumsallaşmış” ve “kurumsallaşmakta olan” üniversite ayrımına gidilmesidir. Bu ayrım, “çeşitlilik” amacı adı altında, bazı yükseköğretim kurumlarının üniversite niteliğinde olmadığı en açık ilanıdır. Sadece bilinenin ilan edilmesi değil, üniversiteler arasındaki eşitsizliklerin, meşrulaştırılması gibi bir amaç da taşımaktadır. Bu amaç, yine metin içerisinde gerçekleştirilen bir ayrımla pekiştirilmek istenmektedir.

Özetlemek gerekirse üniversitelerin yoğunlaşma alanlarına göre “araştırma”, “eğitim” ve “toplumsal hizmet” şeklinde üç farklı alanda hizmet üretmeye odaklanması önerilmektedir. Eğitim, araştırma ve toplumsal hizmet alanlarından birinde üniversitelerin yoğunlaşmasını önermek, “üniversite” ve “kamu hizmeti” kavramlarından bihaber olduğunun en açık ifadesidir.

Araştırma yapmayan, eğitim hizmeti üretmeyen ve bu hizmetleri toplumsallaştırmayan bir kurumun üniversite olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Burada yapılmak istenen, üniversiteleri belirli sektörlerin hizmetine sunmak olduğu açıktır. Bu ayrıştırmayı, üniversiteleri sertifika dağıtan kurumlar haline getirmenin bir adımı olarak görmek gereklidir. Dolayısıyla gerçekleştirilmek istenen çeşitlilik değil, tam aksine yükseköğretimi parçalama, metalaştırma ve piyasa koşullarında homojenleştirmedir.

Kavramların çağrışım güçlerinden beslenen YÖK, kurumsal özerkliği sulandırarak üniversite yönetimlerini, üniversite bileşenlerine değil, işletmeci zihniyetlerinden şüphe duyulmayacak kişilere açmayı önermektedir. Bilinmelidir ki üniversitelerin özerkliğinden kasıt, ilk elde sermaye ve siyasal iktidardan özerkliği ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversitenin yönetim organları üniversite bileşenlerinin şekli katılımlarına değil, üniversite bileşenlerinin belirleyeceği temsilcilere açık olmalıdır.

YÖK, üniversite bileşenlerinin üniversite yönetimlerinde seçme ve seçilme hakkını kullanması talebini hayata geçirmek yerine, üniversitenin bulunduğu ilde en fazla vergi veren kişinin, üniversiteyi yönetmesi önerilen “üniversite konseylerinde” yer alması gibi önerileri ciddiye alan bir yaklaşım sergilemiştir.

Bunun açık anlamı üniversiteyi, kendi bileşenlerinden korumaktır. Bu zihniyet, 12 Eylül zihniyetinin devamını temsil etmektedir. Kaldı ki “Türkiye Yükseköğretim Kurulu”nun yönetsel yapısının büyük ölçüde siyasal iktidarlarca şekillendirilmesi önerisi, bu çerçevede değerlendirilmesi gereken bir yaklaşımdır.

Üniversitenin yönetimini, kendi bileşenlerine kapatma önerisi getiren YÖK, üniversitelerin istediği koşulları sağlaması için ajanslar tarafından denetlenmesini ve onlara hesap vermesini öngörmektedir. Unutulmamalıdır ki kamu hizmetleri, kamu yararı amacıyla örgütlenen hizmetlerdir. Dolayısıyla demokratik, hukuksal ve içsel denetim süreçleri yerine denetimin dışsallaştırılmak istenmesi ile “rekabet”, “performans denetimi” gibi süreçlerin daha etkili olmasını hedeflemektedir.

Kamu üniversitelerinin “paralı olması” ve “gelir getirici etkinliklere yönelmesi” biçimindeki yaklaşım, artık üniversitelerden ziyade bilgi satan işletmelerden bahsedilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu denetimler, üniversitelerin şirketleşmesi hedefi doğrultusunda ne kadar yol aldığını ölçmeye yarayacaktır.

Metin içerisinde sıkça karşılaştığımız rekabet ve performans denetimi kavramları üniversite içerisinde, üniversiteler arasında ve uluslararası alandaki gelişmenin itici gücü olarak tanımlanmaktadır. Üniversiteler 5018 sayılı kanunla özel bütçeli sayılmış ve performans esaslı bütçelemeye geçmiştir. Ayrıca, her bir akademik etkinliği metalaştırdığı gibi üniversiteler üzerindeki denetimi de performans üzerinden yapmaktadır. Bu bütçeleme tarzı bugünkü haliyle toplumsal hizmetleri nitelikli bir şekilde üretmek yerine üniversiteleri piyasa koşullarına tutsak, “kar-zarar hesabı” güden, niteliksiz üretim yapan bir işletmeye çevirmektedir.

Yükseköğretim alanındaki her kurumun adeta bir işletme olarak örgütlenmek istenmesi, beraberinde “girdi”, “süreç” ve “çıkıtı” odaklı bir denetim sistemini getirecektir. Performans değerlendirme ilkesinin akademik faaliyetlerden idari işlere kadar personelin ilgili amir ya da amirler tarafından değerlendirmeleriyle oluşan puanlama ve denetim sistemini getireceği, dolayısıyla iş güvencesini ortadan kaldıracığı, rotasyon olarak ifade edilen sürgüne yol açacağı bilinmektedir.

Özellikle güvencesiz çalıştırılmanın zemin taşları olan performans denetim sistemiyle birlikte idari ve teknik personelin haklarına yönelen saldırılar,

esnek ve güvencesiz istihdamda emekçileri eşitleme peşinde olan AKP'nin yol haritasına tamı tamına uyararak akademisyenleri de içine almaktadır. Öne çıkan önerilere baktığımızda iş güvencesini kaldırmaya dönük ifadeler hemen göze çarpmaktadır. Bunlar;

- “Akademik kadrolar için norm kadrolar belirlenmesi, norm kadro olmadan unvan verilmemesi,
- Yardımcı doçentlerin tümünün, doçent ve profesörlerin belli bir oranda sözleşmeli olması,
- Akademik unvanların üniversitelerde boş olan kadrolara göre verilmesi; kadro olmadan doçent unvanı verilmemesi; akademik unvanların ilgili üniversite tarafından verilmesi,
- Akademik personel için tam gün kalıcı kadrolar dışında esnek çalışma modelinin benimsenmesi.”

olarak metinde belirtilmiştir.

Bugün çok sayıda üniversitede “asistan kıyımı” yapılmak istenirken, üniversiteler taşeronlaşmaya mahkum edilmişken, idari ve teknik personelin özlük ve sosyal hakları gasp edilip, angarya işlere zorlanırken getirilen bu değişiklikle adeta güvencesiz ve düzensiz çalışma üniversitelerde kurumsallaşmaktadır. Oysa iş güvencesi akademik özgürlüğün, akademik özgürlük ise üniversitenin olmazsa olmaz, temel ve kurucu koşuludur. İş güvencesinin ve dolayısıyla akademik özgürlüğün tahrir edildiği bir kuruma üniversite nitelemesinde bulunmanın imkanı yoktur.

“Finansal esnekliğin” ve “çok kaynaklı gelir yapısının” günümüzde yükseköğretim kurumlarının özerkliğini tamamladığı ileri sürülmektedir. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarının mali kaynaklarının çeşitlenmesi, genel anlamda da harcamalarının finansmanının piyasa kuralları çerçevesinde sağlanması öngörülmektedir.

Üniversitelerin kendi bölgesinden ve mezunlarından katkı alması ve uluslararası projeler üreterek kaynak sağlamaları temel hedef haline getirilmiştir. Bir taraftan harçların kaldırıldığı söylenirken diğer taraftan YÖK, üniversitelerin kendi öğrenim ücretlerini belirlemesini önermektedir.

Üniversiteler işletme değildir ve üretim süreçleri ile üretilen hizmetlerin topluma sunulduğu metalaşma mantığı içinde ticari amaçlı olmamalıdır.

Hizmetlerin niteliğinden ziyade kalitesine odaklanma mantığı bu süreçte de kendisini göstermiş ve “kalite”, metnin temel kavramlarından birisi haline getirilmiştir. YÖK’ün rekabetçi bir ortamın oluşumuna katkıda bulunacak bir kalite ve akreditasyon sistemi geliştirmesi ve bugüne kadar olduğu gibi sadece “girdi kontrolü” değil, “süreç ve çıktı kontrolü” de yapmasının öngörülmesi ile üniversiteler üzerindeki baskı ve denetime yeni boyutların eklenerek artacağı açıktır.

Kamu hizmetlerinde kalite değil, nitelik temel amaç olmalıdır. Hizmetin gerektirdiği niteliğe odaklanmayan “kalite” yaklaşımı, “en kaliteli” vakıf üniversitelerinde sıkça görüldüğü gibi, akademisyenlerin, üniversite çalışanlarının işten çıkarılması ve akademik özgürlüklerin yok edilmesine kadar çeşitli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin YÖK’e göre “kaliteli akademisyen”in “ne” ürettiği değil, “ne kadar” ürettiği önemli hale gelmekte, akademik yayınların niteliğinden ziyade sayısı dikkate alınır hale gelmektedir.

Türkiye’nin “dünya ölçeğinde artan rekabete uyum zorunluluğu” üzerinden yükseköğretimde gerçekleştirilmesi istenen değişiklikler, yükseköğretimi tamamen kapitalizmin pragmatik mantığı üzerinden biçimlendirecek niteliktedir. Yükseköğretim kurumlarının kar-zarar analizleri ile hareket eden “kapitalist işletmeye”, öğrencilerin “müşteriye” ve kamu çalışanlarının güvencesiz ve esnek çalışma koşullarında “ücretli kölelere” dönüşmesi süreci tamamlanmış olacaktır. Tüm bu değişimler genel olarak eğitimin içeriğinin dönüşmesine, bilimsel özgürlüğün, kurumsal özerkliğin ve demokratik işleyişin tamamen ortadan kalkmasını ve bu yapıyı pekiştirmeyi hedeflemektedir.

YÖK, kurumsal özerkliği sulandırarak üniversite yönetimlerini, üniversite bileşenlerine değil, işletmeciler zihniyetlerinden şüphe duyulmayacak kişilere açmayı önermektedir. Üniversitelerin özerkliğinden kasıt, ilk elde sermaye ve siyasal iktidardan özerkliği ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversitenin yönetim organları üniversite bileşenlerinin şekli katılımlarına değil, üniversite bileşenlerinin belirleyeceği temsilcilere açık olmalıdır.

YÖK, üniversite bileşenlerinin üniversite yönetimlerinde seçme ve seçilme hakkını kullanması talebini hayata geçirmek yerine, üniversitenin bulunduğu ilde en fazla vergi veren kişinin, üniversiteyi yönetmesi önerilen “üniversite

konseylерinde” yer alması gibi önerileri ciddiye alan bir yaklaşım sergilemiştir. Bunun açık anlamı üniversiteyi, kendi bileşenlerinden korumaktır. Bu zihniyet 12 Eylül zihniyetinin devamını temsil etmektedir.

Günümüzde bilimsel bilgi üretimi noktasında bilim, artık projeci bilim haline gelmiştir. Araştırmalar, finanse edilebilir proje haline getirilebildiği oranda ve piyasanın istek ve beklentileri ile uyum gösterdiği ölçüde yapılabilmektedir. Bugün için bilimsel çalışmalarda öne çıkan temel gerçek, finanse edilebilir projeler haline gelmeyen araştırmaların önemli bir bölümünü yapmanın mümkün olmamasıdır. Benzer bir şekilde üniversitelerde resmi ideolojiyi ve devlet politikalarını eleştiren, sorgulayan, herhangi bir akademik çalışmanın desteklenmesi mümkün değildir.

Üniversite yönetimlerine hâkim olan hiyerarşik düzen ve üniversiteler üzerindeki denetim mekanizmaları bilim insanlarının akademik çalışmalarını özgürce yürütmesini ciddi anlamda sınırlamaktadır. Bilimsel çalışmalara ayrılan kamu kaynaklarının azaltılması, yükseköğretimin piyasalaştırılması, üniversitelerdeki bilimsel üretim süreçlerinin sermaye lehine yeniden düzenlenmesi, performans ölçütlerinin, esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılması da akademik özgürlüklerin sınırını ve çalışma koşullarını belirler hale gelmiştir.

Üniversitenin tüm bileşenlerinin yönetimde söz hakkına sahip olmaları olarak ifade ettiğimiz demokratik katılım talebimiz, artık üniversitelerde var olma mücadelesinin bir parçası haline gelmiş ve hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede nitelikli eğitim hakkı vurgusu, üniversitelerin yönetim mekanizmalarından, bilimsel bilginin üretim sürecine; üniversitenin fiziki alt yapısından bileşenlerine sunduğu sosyal imkânlarına kadar yükseköğretim hizmetinin eşitlikçi, özgürlükçü ve demokratik ilkelerle örgütlenmesi zorunluluğunun altını çizmektedir.

Üniversitelerde Barınma Sorunu

Nitelikli eğitim hakkı savunusu, örgütlenen eğitim hizmetinin birçok dinamiğini alt yapı, işgücünün niteliği, hizmetten eşitçe yararlanabilme vb. konulara karşı da bir perspektif çerçevesinde yaklaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda yükseköğretim alanında hızla artan üniversite sayıları karşısında barınma sorunu önemli bir yer tutmaktadır.

AKP'nin, her ilde üniversite açarak o il çevresinde ikamet edenleri, ilköğretimde olduğu gibi “ikametgah usulü” üniversitelere yönlendirmeyi planlaması üniversite öğrencilerinin barınma sorunlarını ikincil plana atmıştır. Kaldı ki AKP'nin yeni üniversiteleri yapılandırırken “kervanı yolda düzmek” mantığıyla hareket ettiğinin en açık göstergesini de bu üniversitelerin fiziki ve sosyal alt yapıları oluşturmaktadır. Kuşkusuz bu alt yapı sorununun en önemli öğelerinden birisini barınma sorunu kapsamında yurtlar oluşturmaktadır.

Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURT-KUR) bünyesinde oluşturulan yurtların sayıları, kapasiteleri ve sahip oldukları donanımların yetersizliği karşısında, 2001'de 76 olan üniversite sayısının, 2012'de 168'e çıkartılması ve artan kontenjanlar önemli bir soruna işaret etmektedir. Performans programında “Yeni açılan üniversiteler ve artırılan öğrenci kontenjanları yeni yurt ihtiyacını ortaya çıkartmaktadır. Oluşan yurt ihtiyacının önceliğinin ve kapasitesinin belirlenmesi ve planlaması da bu açıdan önemlidir.” ifadesine yer verilmiştir.

Devlet Yurtları Sayısı ve Kapasiteleri

Öğretim Yılı	Yurt Sayısı	Kapasite		
		Toplam	Erkek	Kadın
2002-03	191	185 085	81 689	103 396
2003-04	199	188 779	82 753	106 026
2004-05	201	192 071	83 098	108 973
2005-06	211	194 781	83 522	111 259
2006-07	216	198 945	84 922	114 023
2007-08	222	201 637	86 083	115 554
2008-09	229	208 869	88 018	120 851
2009-10	241	222 633	92 046	130 587
2010-11	284	243 409	98 349	145 060
2011-12	303	266 674	107 018	159 656

Kaynak: YURT KUR ve MEB Örgün Eğitim İstatistiklerinden derlenmiştir.

Devlet yurtları bu durumdayken, Türkiye’de 3.946 özel yurt bulunmaktadır ve bu yurtların kapasitesi 348 bin 273’tür. Başka bir ifade ile özel yurtlar hem sayı, hem de kapasite olarak devlet yurtlarından daha fazla sayıdadır. Devlet yurtlarında barınma imkânı bulamayan çok sayıda üniversite öğrencisi her yıl ya ekonomik olarak daha pahalı ya da çeşitli cemaat ve tarikatların denetiminde faaliyet gösteren yurtlara gitmek zorunda kalmaktadır.

Yurt-Kur'un Başbakanlığa bağlanması, siyasal olarak çok net gözüken bir durumu ifade etmektedir. Başbakan'ın doğrudan denetimi ve kontrolü hizmetine sunulan kurumlarla kişiselleştirilmiş, sosyal popülist politikalar desteklenmektedir.

Öğrencilerin bu derece büyük bir kontrol ve denetim mekanizmasıyla baskılandığı yurtlarda elbette “demokratik” bir yönetim işleyişi beklenemez. Bugün niversiteliler zamanlarının büyük bölümünü geçirdikleri yurtlarda hiçbir söz ve karar hakkına sahip değildir. Kötü ve sağlıksız yaşam koşullarına bir de baskı ve denetim mekanizmaları eklenince, devlet yurtları ancak başka türlü barınma imkânı olmayan öğrencilerin tercih ettikleri barınma yerleri haline gelmektedir.

niversitelilerin birçoğu devlet yurtlarından neredeyse kaşmakta, daha zor koşullarda öğrenimlerini sürdürmeyi göze alıp eğitim maliyetlerini katlayan niversite yurtları veya özel yurtlara gitmekte ya da arkadaşlarıyla toplu halde kiralık evlere çıkmaktadırlar.

Yükseköğretimin önemli bir sorunu olan bu konuyu, sadece öğrencilerin sorunu olarak görmek bir yanılısamadır. Bu ervede barınma hakkı kamusal, parasız, demokratik, nitelikli eğitim ve demokratik yaşam mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır.

EĞİTİMDE NEREDEYİZ?

- Türkiye milli gelir içinde eğitim harcamalarına ayrılan pay itibariyle 171 ülke içinde 132. sırada.
- Türkiye'deki aileler çocuklarının eğitimi için ortalama bir OECD ailesine göre gelirleriyle kıyaslandığında ceplerinden iki kat daha fazla para harcıyor.
- 2002 yılında bir ilköğretim öğrenci velisi eğitim-öğretim yılı içinde çocuğu için 720 TL eğitim harcaması yapıyorken, 2012 yılında bu rakam 4,5 kat artarak 3200 TL'ye kadar yükseldi.
- Türkiye'de gelir grupları açısından en zengin yüzde 20 ile en yoksul yüzde 20'nin arasında eğitim harcamaları bakımından 14 kat fark bulunuyor.
- Türkiye'de nüfusun sadece yüzde 28'i lise mezunu.
- Zorunlu eğitim tüm OECD ülkelerinde ilk ve ortaokulu bazılarında ise liseyi kapsıyor. 5-14 yaşlar arasında tüm OECD ve diğer G20 ülkelerinde okullaşma oranı yüzde 90'ın üzerinde. Şili, Polonya, Rusya Federasyonu ve Türkiye hariç tüm ülkelerde oran, 2009 yılında yüzde 95'ten yüksek.
- Türkiye, 3-4 yaşındaki çocuklarının yüzde 9'undan azını okullandıran tek ülke. Bunun nedeni anaokulu sayısındaki azlıktan kaynaklanıyor. Anaokullarının çoğunun özel olması ve kamu okullarında çeşitli adlar altında eğitim ücreti alınması bu durumda etkili.
- İsviçre ve Türkiye hariç, tüm OECD'de 15-19 yaşındaki kızların okullaşması, erkek öğrencilerden daha fazla.

- Brezilya, İsrail, Meksika ve Türkiye’de genç kızların eğitim almamaları ve çalışmama eğilimi diğer üye ülkeler göre daha yüksek.
- Genel olarak üniversite eğitimini tamamlamak 25-29 yaş arası işsizliği azaltıyor. Okuyanlar arasında işsizlik, okumayanlara göre yüzde 2 daha az durumda bulunuyor. İrlanda, İspanya ve ABD’de üniversite eğitimini tamamlamak, 25-29 yaş işsizliğini yüzde 5 azaltıyor.
- Yunanistan, İtalya, Meksika, Yeni Zelanda, Slovenya, İsviçre ve Türkiye’de, 25-29 yaş arası lise ve üniversite olmayan lise sonrası eğitim almışlar arasında işsizlik oranları, bu yaş üniversite eğitimine sahip olanlardan daha düşük.
- OECD ülkeleri arasında 15-29 yaş arası genel işsizlik ortalama yüzde 8, ancak ülkeler arasında önemli farklar bulunuyor. Estonya, İrlanda, İspanya, İsveç ve Türkiye’de, 15-29 yaş arasındakilerin yüzde 10’u ila yüzde 18’i işsiz. Okuyup çalışmanın yaygın olduğu İskandinav ülkelerinde ise farklar daha az.
- 33 OECD ülkesinden 28’inde, 25-64 yaş arası nüfusun yüzde 60’ı veya fazlası, en azından orta öğretimin üst basamağını tamamlayamıyor. Brezilya, Meksika, Portekiz ve Türkiye’de bu yaş grubunun yarısından fazlası orta öğretimin üst basamağını tamamlamıyor.
- OECD ülkelerinde genç nüfusun üçte biri lisans eğitimini bitirebilirken bu oran Meksika ve Türkiye’de yüzde 20; İzlanda, Yeni Zelanda, Polonya ve Slovak Cumhuriyeti’ndeki yüzde 50 oranı arasında değişiyor.
- 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde 10 bin 413 ilköğretim okulunda “birleştirilmiş sınıf” uygulaması yapıldı.
- 2011–2012 eğitim-öğretim yılında 15.961 okulun öğrencileri taşınmalı eğitim kapsamına alınarak 5.956 taşıma merkezi okullara araçlarla taşındı.
- Fen Lisesi öğrencilerinin üçte ikisi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin yarısı nüfusun en zengin yüzde 20’lik diliminden geliyor. Buna karşın, her 30 Fen Lisesi öğrencisinden biri ve her 17 Anadolu Lisesi

öğrencisinden 1'i en yoksul yüzde 20'lik dilimden gelmekte, eğitim sistemi üzerinden sınıfsal farklılıklar giderek belirginleşiyor.

- 2002 yılında eğitimde sözleşmeli, ücretli, vekil vb adlar altında güvencesiz istihdam söz konusu değilken; bugün 60 bine yakın ücretli öğretmen, 15 bin civarında 4-c'li ve on binlerce taşeron yardımcı hizmetli olarak okullarda görev yapıyor.
- 2003 yılı öncesinde memuriyet atamalarında “ilk atama yolluğu” ödeniyorken, 2003 sonrasında AKP tarafından kaldırıldı.
- 2002-2012 yılları arasında yayımlanan neredeyse bütün atama ve yer değiştirme kılavuzlarıyla, yönetici ve öğretmenlerin kazanılmış hakları birer birer ellerinden alındı.
- AKP döneminde Milli Eğitim Bakanlığı, yönetici atama yönetmeliğini defalarca kez kısmen veya tamamen değiştirerek, eğitimde siyasal kadrolaşma girişimleri hız kesmedi.
- 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'na göre öğretmenlik bir uzmanlık mesleği olarak tanımlanmasına rağmen, öğretmenlere kariyer basamakları uygulaması getirilerek, eğitim emekçilerinin birbiri ile rekabet etmesinin önü açıldı.
- ADEY, RİDEF, RİTA, Aile Öğretmenliği vb gibi projelerle eğitim emekçilerinin angarya çalıştırılmasının önü açıldı.
- Türkiye'de üniversite öğrencileri hakkında 2000 yılından bu yana toplam 48 bin 268 disiplin soruşturması açıldı. Disiplin soruşturması açılan öğrencilerden 34 bin 818'ine çeşitli disiplin cezaları verilirken, 598'i süresiz olmak üzere 12 bin 939 öğrenci okuldan uzaklaştırıldı.
- Eğitimde eşitsizlik ve adaletsizliğin en önemli göstergelerinden birisi olarak bölgeler ve iller arası gelir dağılımındaki eşitsizlik artarak devam ediyor. Ekonomik imkânların kısıtlılığı, çocuk ve gençlerimizin okula devamını engelleyen en önemli faktör olmayı sürdürüyor.

SONSÖZ

---

10 yıllık AKP iktidarı döneminde eğitimde yaşanan dönüşüm süreci, dünya çapında gerçekleşen dönüşüm sürecinden bağımsız değerlendirilemez. Dünya düzeyinde eş zamanlı olarak gerçekleşen bu eğilimlerin yapısal bir sürecin yani kapitalizme özgü dinamiklerin günümüzde ulaştığı düzeyin sonuçları olduğunu belirtmek gerekir. Böyle bir yaklaşım, pratik süreçte karşılaştığımız farklılıkların sadece Türkiye'ye özgü dinamikler olmadığının görülmesi açısından önemlidir.

Eğitimin, “iş dünyasının” ve “piyasanın” değişen bilgi ve beceri taleplerini karşılamak için rekabet temelinde yeniden yapılandırılması sonucu, eğitim hakkı ilkesi göz ardı edilerek, “rekabet”, “kalite”, “performans”, “girişimcilik” ve “kendi kendine yetme” anlayışı eğitimde ve eğitim hizmetlerinin sunumunda temel kabul haline getirilmiştir.

Bugün tüm dünyada, eğitim sistemlerine egemen olmaya çalışan anlayış, (Latin Amerika'daki birkaç olumlu uygulamayı dışarıda tutarsak) eğitimi bir insan hakkı olarak değil, karşılığı ödenmesi gereken bir “müşteri hizmeti” olarak görmektedir. Eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ve açılan “reform paketleri”nin temelinde “müşteri hizmeti” anlayışının yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitim hizmeti, bir uçta egemen sistemle uyumlu standart birey yetiştirme alanı olarak ortaya çıkarken, diğer uçta bireyi özgürleştirici, yeteneklerini ortaya çıkaran ve yaratıcılığını geliştiren kişiliğini dönüşüme uğraticı bir üretim alanı olarak görülebilir. Açıkta ki, birinci model eğitimin kapitalizm tipini, ikinci model ise sosyalizm tipini yansıtmaktadır.

Eğitimin dayanacağı ilkeler finansmanından hizmetin sağladığı sonuçlara kadar geniş bir alanda etkili olmaktadır. Bu açıdan, eğitim hizmetinin hangi ilkeler çerçevesinde yapılacağına yönelik olarak yapılacak tercih, en az eğitim politikalarının belirlenmesi ve uygulanması kadar önemlidir. AKP, geçtiğimiz

10 yıl içinde eğitimde ve diğer kamu hizmetlerinde tercihini sermayeden, piyasadan yana yapmış, eğitimin kamusal niteliği geçtiğimiz 10 yıl içinde adım adım tasfiye edilmiştir.

Eğitimi toplumsal bir olgu olarak ele alıp, bu olguyu tanımlayan değişkenlerin bütünsel bir çerçeve içinde analiz edilmesi önemlidir. Eğitim, bir bütün olarak içinde yaşanan toplumsal gerçekliği yansıtır. Burada sadece ekonomik düzey değil, toplumsallaşma süreçleri, ideolojik konumlanmalar, sınıflar arası güç ilişkileri vb gibi oldukça karışık bir dizi ilişkinin dikkate alınmasının gerektiği açıktır. Soruna bu açıdan bakınca, son yıllarda eğitim sisteminde gözlemlenen köklü dönüşümlerin sadece AKP'nin çeşitli düzeylerde yaptığı müdahalelerin ürünü olmadığı ortadadır.

Kapitalizm, günümüzde ulaştığı aşamaya bağlı olarak, kendi var oluş koşullarını bütünsel olarak yeniden üretirken, doğal olarak bu bütünsel değişimin bir parçası olan eğitimde de yeni bir dizi uygulama yaşama geçirmektedir.

Eğitim sistemi ve okullar, elbette sadece mevcut sistemi yeniden üreten kurumlar, öğrencileri sistem karşısında zayıf, çaresiz, pasif varlıklara dönüştüren kurumlar olarak görülüp değerlendirilemez. Aksine, okullar, birçok siyasal-ideolojik mücadelelerin ve çatışmaların, eğitimin öznelere tarafından (öğretmen, öğrenci, veli vb) gerek eğitim içinde gerekse de okul dışındaki bazı örgüt ve kurumlar tarafından pratiğe aktarıldığı, bu anlamda birer mücadele mekanları olma özelliği olan kurumlar olarak ele alınmalıdır.

Belirli bir alanda meydana gelecek değişim genel olarak iki yönlü etki yapmaktadır. Yaşanan değişim, mevcut durumu aşan, ön açıcı ve toplumu ileriye götüreceği bir değişim olabileceği gibi, mevcut durumun daha da gerisine götüren bir değişim de söz konusu olabilir.

Türkiye'de eğitime ve diğer pek çok alanda yaşanan değişime yön veren örgütsel ihtiyaçlardan çok, son olarak 4+4+4 dayatmasında olduğu gibi, siyasal-ideolojik tercihler olmuştur. Bugün eğitim politikalarını belirleyen AKP zihniyeti ve onun liberal-muhafazakar ideolojisi, yaşanan dönüşüm sürecini ileriye değil, geriye doğru işletmekte ısrar etmekte, eğitim sistemindeki mevcut merkezi, otoriter ve statükocu yapıyı daha da güçlendirmeyi öngörmektedir.

Bir toplumun gelişmişliği ve azgelişmişliği ile eğitim sistemi arasında yakın bir ilişki vardır. Eğitim sisteminin niteliği ve içeriğine ilişkin sorunlar, az gelişmişliğin hem nedeni hem sonucu olabilir. Bu neden sonuç ilişkisi içinde, eğitim sisteminin yapısal ve yönetsel sorunlarını tespit etmek ve yaşanan sorunlara ilişkin çözüm üretme çabaları, temelde bireyin eşit, parasız, kamusal eğitim hakkını güvence altına alan bir anlayış içinde değerlendirilmelidir.

Eğitim sisteminde yıllardır yaşanan sorunların aşılması, Türkiye’de eğitimi hak ettiği noktaya taşımak, ancak eğitimin eşit, parasız ve kamusal niteliğini arttırmayı hedefleyen bir anlayışla mümkündür. Bu nedenle eğitim sistemi sermaye ve piyasa yararına düzenlemelerle değil, halktan, yoksul ve emekçi sınıflar yana değişikliklerle gündeme gelmelidir.

Okul öncesi eğitimden başlayarak eğitim yatırımlarına, ders kitaplarının hazırlanmasından eğitim yöneticilerinin belirlenmesine; sınıf mevcutlarından eğitimin bilimsel, demokratik, laik yönünün geliştirilmesine; derslik, okul, öğretmen açıklarından eğitimin genel bütçe içindeki payına kadar, eğitimin hemen her kademesinde halktan yana köklü bir değişime gereksinim vardır.